

glav. poroč. 4 IV 49

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1949

LETNIK V. — XLIX.

3

VSEBINA: Jos. Kunaver: Izpremembe okoli Triglava, str. 65; dr. France Avčin: Zadnje srečanje s Kugyjem, str. 76; M. M. Debelakova - Deržaj: Kronika Triglava, str. 80; Obzor in društvene vesti: Gospodarjenje v planinskih društvih (Ljubo Tiplič), str. 85; Gorska reševalna služba (GRS) pri Planinski zvezi Slovenije (Uroš Župančič), str. 93; Knjige, revije: Varstvo spomenikov, str. 94; Die Alpen — Les Alpes, str. 96.

Planinski vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije. Izdaja ga imenovana zveza, urejuje pa uredniški odbor. Revija izhaja 12 krat na leto, po potrebi v snopiščih po dve številki skupaj. Članki in naročila se pošiljajo na naslov: Planinski vestnik, glasilo Planinske zveze Slovenije, Ljubljana, Tabor, telef. 28-54. Tam je tudi uprava revije, ki urejuje gmotne zadeve: naročnino, honorarje, oglase, račune, razvid naslovov, reklamacije. — Tiska tiskarna Slovenskega poročevalca v Ljubljani. — Letna naročnina znaša 150 dinarjev in se lahko plača tudi v dveh obrokih po 80 dinarjev. — Tek. račun (račun revije) pri Komunalni banki v Ljubljani, štev. 6-1-93603-3.

Obliščite gostinska podjetja

glavnega mesta Ljubljane

RESTAVRACIJE:

Rio, Šelenburgova ulica
Daj-Dam, Cankarjeva cesta 4
Slavija, Gosposvetska cesta 6
Činkole, Poljanska cesta 21

GOSTILNE:

Figovec, Tyrševa cesta 13
Jadran, Miklošičeva cesta 16,
Keršič, Celovška cesta
Dolenjc, Dolenjska cesta

IZLETNE TOČKE:

Rožnik, Cankarjev vrh
Podrožnik, Pot na Cankarjev vrh

KAVARNE:

Kavarna Emona,
Tyrševa cesta 1
Kavarna Evropa,
Gosposvetska cesta 2
Kavarna Tabor
Škofja ulica

BAR:

Nebotičnik, Gajeva ulica 1
Rio, Šelenburgova ulica

SLAŠČIČARNA:

Petriček, Cankarjeva cesta

DIREKCIJA GOSTINSKIH PODJETIJ — LJUBLJANA

Zima v Bohinju

Foto Ravnik

Pavel Kunaver:

Izpremembe okoli Triglava

Minilo je malone pol stoletja od tistega dne, ko sem ob najlepšem vremenu prvikrat stopil v obsežno območje Triglava. Sila prvega vtisa na takratnem potovanju iz Vrat na Triglav, doli v Voje in do Bohinjskega jezera in nato še pešhoje do Bleda – železnice še ni bilo – nikdar ni popustila. Tudi mnogoštevilni sledeči vzponi, tako prvi vzpon čez severno steno ali prvi zimski pohod na vrh Triglava, niso mogli preglasiti tistega, kar je prvikrat v dečkovi duši zapelo, ko je ugledal iz globokih, v modrih sencah ležečih Vrat, vrh Triglava in njegov ledenik v jutranjih sončnih žarkih. Zato mi je Triglav tudi ostal najljubša in najlepša gora in izmed gora bo gotovo tudi zadnja, ki mi bo nekoč ugasnila v spominu.

Pol stoletja je v življenju narave, kjer so stoletja le sekunde, kaj kratka doba. Narava snuje le počasi in tekom človeškega življenja se ne zgodi mnogo, kar bi izdatno izpremenilo njeno lice. Toda kar se

Beneš: Triglav. Ledenik sega visoko preko Glave. Glej velike razpoke na severnovzhodni strani ledenika, ki jih danes ni več

*Ledenik sega
visoko v steno
Malega Triglava
in ima dobro
vidne razpoke*

Foto Lergertporer, Bled
okrog l. 1890

godi na obrazu ljubljene bitja ali predmeta, človek vendarle dobro opazi. In tako je marsikdo, ki je že dalje časa hodil uživat lepote Triglava, opazil, kako nazaduje Triglavski ledenik ali Zeleni sneg. Mlajši gorniki ali le slučajni obiskovalci z zanimanjem opazujejo, da so velika snežišča pod vrhom Triglava obdana s skalovjem, ki je svetlorjavo, medtem ko so bolj oddaljene stene modrikasto sive, razen tam, kjer se je pred kratkim odlomil večji del skalovja in zgrmel navzdol.

Da, najbolj se je izpremenil Triglav na svoji severnovzhodni strani, na svojem ledeniku. Z obžalovanjem smo posebno v poslednjih suhih letih, pa tudi že pred zadnjo vojno, opazovali, kako ginejo snežišča, ki so se nekoč malone nepretrgoma v čisti belini razprostirala od Staničeve kočice do Kredarice in do pod Triglava. Starejši planinci smo v mladih letih s spoštovanjem zrl posebnost z grebena doli na ledenik, kjer so se na glavni grbini odpirale dokaj velike razpoke, o katerih globini je pričala temnomodra senca v odprtini. Še leta 1910 sva z bratom ne

Drugo Triglavsko jezero, že nad drevesno mejo, delo nekdanjih ledenikov. Raslinska odeja ne varuje več skalovja, ki se zaradi izpiranja in zmrzali bolj in bolj drobi v kršje. V ospredju valuni iz ledeniške dobe

Triglav z nazadujočim ledenikom l. 1924. Vse zveze med gornjim in dolnjim delom ledenika so že prekinjene

Foto Jos. Kunaver

daleč od črne stene vzhodno od Slovenskega stebra v severni steni na veliki grbini ledenika fotografirala dolge in precej nad en meter široke razpoke v ledeniku, ki tedaj še ni bil izgubil zimske snežne odeje. Bajе so najstarejši pred par leti umrli naši sodobniki iz Mojstrane in Dovjega doživeli, da je ledenik Triglava segal do male črne stene poleg Slovenskega stebra in so zaradi pritiska od zgoraj dotekajočega snega in ledu padali kosi ledu, torej pravi ledeni plazovi, od časa do časa v črno kotanjo. Da pa je čez to steno, ki je nad sto metrov visoka, padal slap, se sam spominjam, ker je jezik ledenika segal še prav v bližino stene.

Če površno primerjamo višino rjavega roba okoli ledenika, tedaj spoznamo, da je upadla debelina ledenika za deset do petnajst metrov in bo treba torej desetletja, da si bo ledenik morda v bodočnosti kdaj zopet opomogel. Ali je to mogoče? Da. V glaciologiji, ki se peča z raziskavanjem ledenikov, poznamo pojav, ki ga imenujemo nihanje ledenikov. Odkar so znanstveniki prodrli v gorovje in začeli pojave v gorah tudi raziskovati in ne samo občudovati, so odkrili, da ledeniki od časa do časa napredujejo, nato pa zopet nazadujejo. Posebno jasno opazujemo to pri velikih dolinskih ledenikih, katerih jeziki segajo še globoko pod ločnico večnega snega. To nihanje pa je odvisno od nihanja podnebja, ki tudi ni vedno enako, saj smo sami v teku svojega življenja priče velikih razlik vremena v posameznih letih. In od tega, koliko snega pade posebno v zbirališču ledenika, od katerega je odvisen dotok snega oziroma ledu, ki nastane iz zapadlega snega tekom nekaj let, je odvisna tudi oblika ledenika, posebno njegovega jezika. V dobi naraščanja je jezik ledenika mogočen, kakor otekel, in začne prodirati v smeri doline, v dobi upadanja pa je ohlapen in se umika nazaj v smeri zbirališča, kamor grme v obliki plazov s sosednjih vrhov in pobočij množine zapadlega snega.

Po Brückerju, ki se je prav posebno skrbno baval s temi pojavi, traja perioda podnebnega izpreminjanja 35 let in periode naraščanja in upadanja ledenikov so od 20 do 45 let dolge. V Alpah so tekom točnega raziskavanja ledeniških pojavov našli, da so bila leta 1814, 1836, 1913, začetki prodiranja ledenikov. Toda značilno je, da ledenik le razmeroma kratek čas narašča, a dalj časa upada. Čim večji pa je ledenik, tem bolj se kaže tudi razlika v času. Čim bolj je namreč oddaljeno zbirališče od jezika, tem pozneje se pokaže tudi naraščanje in odebelenje jezika, četudi v dobi naraščanja ledenik hitreje teče. Popolne enakomernosti in istočasnosti v naraščanju in upadanju ledenikov tudi iz različnih drugih vzrokov niso še mogli najti. Na tako majhnem ledeniku kakor je naš Zeleni sneg pod vrhom Triglava se seveda že nekoliko suhih let izdatno pozna in naš ledenik je bil eden prvih, ki je naznanil novo periodo nazadovanja ledenikov v Alpah. In v tej novi periodi se sedaj nahajamo, ker od povsod prihajajo poročila o nazadovanju ledenikov.

Da vidimo, koliko more ledenik nazadovati tekom ene periode, naj navedem dva bolj znana ledenika, na katerih so se izvršila točnejša merjenja. Rhonski ledenik je v času od 1856 do 1880 izgubil 200 ha ali 8 % svoje površine, na vsebini pa je izgubil kar 175 milijonov m³! V dobi nazadovanja je Pastirica, ledenik pod Velikim Klekom v Visokih

*Velika razpoka
v Triglavskem
ledeniku l. 1924.
(Danes je ni več)*

Foto Jos. Kunaver

Turah, izgubil na vsebini 218 milijonov m³! Tako je torej tudi naš Triglavski ledenik gotovo izgubil okoli deset milijonov m³ vsebine, če upoštevamo vsa pripadajoča snežišča od Staničeve koče do Kredarice in do Severne stene. Vsa ta množina je odtekla po neštevilnih razpokah, ki jih vidimo v golem dnu nekdanjega ledenika med vrhovi Kredarice in Rži do začetkov prepadnih pobočij nad Vratih, v notranjost apneniških skladov Triglava, po njih pa prišla na dan, največ v Vratih. Posledice najbolj opazijo starejši gorniki, ki so nekoč po dolgih snežiščih lažje tudi v megli našli pot do Kredarice kakor dandanes skozi siloviti labirint razjedenih, včasih hudo žlebičastih in kotanjastih golih ledeniških tal, kjer je treba neprestano menjavati smer pohoda.

Ali je leto 1948 prineslo preobrat, začetek nove periode naraščanja? To bomo še videli. Padavin je bilo po vseh Alpah mnogo. V Kamniških planinah mi je kazal neki lovec, kako so izginile v snegu na Podih skale, kar se baje že desetletja še ni zgodilo. Še koncem junija sem sekal na Skuti po obsežnih snežiščih stopinje, kakor druga leta v zgodnji pomladi. Do srede julija so bile gore po vsakem dežju do višine 1500 m zasnežene. Po vsakem dežju tekom sedemnajst dni, ki sem jih prebil pod Triglavom v avgustu, je zapadel sneg do višine okrog 2000 m. Razgled s Triglava je pokazal tudi Visoke Ture mnogo

niže odete v sneg kakor v zadnjih letih. Ako nastopi nova doba napredovanja ledenikov, se bo to na tako majhnih ledenikih kakor je Triglavski najprej pokazalo. Pa tudi tu bo treba več kakor deset let izdatnih padavin, predno ledenik dobi debelino, ki jo je imel še pred štiridesetimi leti.

Pazljivi gornik pa opazi sedaj na krajih, kjer je še pred nekoliko leti od davna ležal sneg, posebno v bližini Kredarice, nasipe kršja. To so prave obrobne groblje našega malega ledenika. Ločijo se seveda od grobelj velikih ledenikov, ker so nizke in sestavljene le iz drobnejšega kršja. To kršje se je naletelo s sosednjih vrhov, Malega Triglava in Kredarice, na sneg, je v njem ob robu potonilo, potovalo polagoma dalje in je sedaj, ko se je ledenik umaknil prav pod greben in Veliki Triglav, kot pust, gol nasip prišlo na dan.

Prav posebno pa sem osupnil, ko sem sredi teh malih, še svežih grobelj, vendarle opazil življenje. Na grobljah in skalah, ki so desetletja ležala neprestano pod snegom in ledom, so tu in tam pognale prve visokogorske cvetice in celo majhne rušice trave. Morda je to življenje ostalo izza časa, ko so bile tod tudi suhe dobe brez snežišč? V tem primeru bi moralo življenje v teh nežnih bitjih vztrajati najmanj 50 let. Iz tiste dobe pa žal nimamo tako točnih poročil o Triglavskem ledeniku, da bi mogli natančno primerjati razsežnost in debelino snežišč in ledenika s sedanjo dobo. Če pa se ni ohranilo življenje od tedaj, se je morda ohranila iz prejšnjih dob krpica humusa, na katerem je seme naskalnih rastlin našlo rodovitna tla in vzkliko, ko se je pred dobrim desetletjem led umaknil. Toda to je bolj verjetno na trdem skalovju, ne pa na novi, še sveži rjavi groblji, iz katere poganjajo tu in tam ona nežna bitja. Naj nam poklicni botaniki pojasnijo ta pojav. Potrebno je tudi, da bi se naredila točnejša karta o sedanji razsežnosti ledenika in padajočih snežiščih, da nam znančci ne bodo očitali malomarnosti pri opazovanju pojavov, pričo katerih živimo.

Opazovanje rastlinske odeje, ki jo golo skalovje in melišča v višavju bolj in bolj izpodrivajo, vzbuja v gorniku, ki potuje okoli Triglava, različne misli. Za tako razmišljanje je posebno ustvarjen sanjavi visoki svet med Triglavom in Kanjavcem, med Velim Poljem in vrhnimi robovi Severne triglavske stene. Gol in razrit je ta svet. Ker preprosti človek ni vedel druge razlage, je dopustil, da ga je razril in razkopal ter v puščavo izpremenil bajni kozel z zlatimi rogovi, Zlatorog. Večinoma skupine hribolazcev drve preko te čudovite pokrajine, da bi čim preje prišle iz nje ali v koč Planiko ali pa v Zajezersko dolino. Tudi moji spremljevalci so mi včasih tožili, da je tam pusto in mrtvo. Šele ko sem jih opozoril na premnoge zanimivosti tega sveta in jim, če jim tujcem še ni bila znana, povedal pravljico o Zlatorogu, ki jih je začasno prestavila v davnino, jim je polagoma padel zastor z oči in začeli so doumevati in sprejemati posebni čar tega pustega sveta, ki živi svoje posebno življenje. Dandanes je to kraj, kjer se bije najostrejši boj za obstanek. Bijejo ga cvetice naskalnih livad, ki jih prof. Seidl v svoji knjigi „Rastlinstvo naših Alp“ tako lepo popisuje (str. 162 — 176).

S kom in s čim se bori rastlinstvo v tej divji pokrajini? Tudi tod v navidez vedno enaki pokrajini najdeš vsako leto izpremembe. V ste-

Razpoke v Triglavskem ledeniku l. 1924. Nazadovanje ledenika se je pričelo

*Jezik Triglavskega ledenika ob pričetku nazadovanja pred približno 25 leti.
Dosedaj sta se skoraj $\frac{2}{3}$ vidne debeline stajali*

nah Triglava, Šmarjetne glave, Kanjavca in vseh drugih vrhov tam okoli najdeš leto za letom nove svetlorjave in rdeče lise in pod njimi sveže udrto skalovje. Zob časa je nenehno na delu, menjavanje toplote in mraza ruši najtrše skale in jih izpreminja v kršje. Mnoga melišča so obrobljena s svežimi sipinami. Preko starih melišč so siloviti nalivi zadnjih let izgrebli globoke žlebove. Strašno divja voda, kadar odjuga odlaga svojo vlago na jugozapadnih straneh Triglava. Kdor je v zadnjem času hodil po novi poti od Doliča v Trento in obstal ob silnem plazu pod steno Komarja, kjer divja Zadnjica iz strahovite razpoke, bo ob novih razdejanjih v licu Triglava globoko občutil verze iz Zlatoroga:

Čuješ li juga bučanje nocoj?
Čuješ li v gozdu treskanje hoj?
Gorje mu, kogar v gorah
Vjame viharja ponočnega strah!

Gori, kjer na poti od Planike proti Doliču dosežeš najnižjo točko v lepi, s sočno travo porastli kotlinici, vidiš velika razdejanja. Dasi na apnenčevih tleh v škrapljah in ponorih izgine malone vsa izpodnebna voda in snežnica, ob velikih nalivih tudi največji požiralniki niso mogli požreti vode in jo odpraviti v osrčje skladov. Vdrla je kot divji hudournik čez z melom pokrito skalovje, odnesla s seboj mnogo kršja in ga nasula preko divne zelenice. Iz nje je našla pot v globine zemeljske skorje po obrobni ponorih. Vdrl se je tudi del dna zelenice same in v melu je nastal nov, globok jašek, ki pod tanko plastjo črne zemlje tvori več metrov debelo talno plast. Udrti mel je izginil po globokih, pod zelenico skritih razpokah v notranjost triglavskih skladov.

Tudi drugod, kjer je med skalovjem nekdam voda nasula mel in zasula kako vrtačo ter je na njej nastala začasna zelenica, najdeš večkrat male udorine novega datuma. Voda znova izpodkopava rušo in širi razpoke v notranjosti apnenčevih skladov.

Velika opustošenja trpi posebno Velo polje. Od vseh strani ga v gornjem delu zasipajo vode in se zbirajo končno ob deževju v močan potok, hudournik, ki nosi s seboj silne množine kršja. Kakor pahljača se razprostira na debelo nasuto kršje po nekdam krasnih, bujnih zelenicah. Že pred vojno so morali narediti pregrade, ali kako dolgo bodo vzdržale naval voda in orjaške množine kršja, ki v višavah samo čaka, da ga odnese voda nižje in z njim, smrtnim sovražnikom življenja, zasuje trate in cvetne livade?

Desetletja so minila, malone pol stoletja. V tem času sem se seznanil z mnogimi junaki višav, samotnimi predstražami gozda, razcefranimi viharniki, ki bijejo v rešnici „boj brez upa zmage“ z viharji in plazovi. Mnogi od njih so mi postali ljubi znanci. A v tem kratkem času mojega življenja je tudi marsikateri padel na krutem bojnem polju na pobočjih Triglava. Zamišljen stoji človek ob strtih deblih, obupno v nebo štrlečih koreninah, ter se zaman ozira po prirastku. Da, to je posebno poglavje izprememb na pobočju Triglava. Le opazuj tiste junaške predstraže dreves v Zajezerski dolini, nad Velim poljem, nad Skokom in Komarjem ali celo v Severni steni Triglava. Predvsem boš

Foto B. Brinšek

*Na drevesni meji v Zajezerski dolini pod Triglavom.
Na krševitih tleh stoje in umirajo v prvi bojni črti
viharniki, po večini brez prirastka*

opazil, da na kršnih tleh v gornji Zajezerski dolini, nad Velim poljem, v gornji Krmi stoje stoletni viharjiki večinoma sami v bojni črti življenja. Za padlimi junaki ni prirastka in zdi se, da se drevesna meja pomika prav polagoma navzdol. Glavni sovražniki dreves v gorah so plitva, rodovitna tla, ki le počasi in skromno preživljajo na njih zasedrana drevesa; plazovi, ki s strašno silo drve pozimi kot suhi plazovi do gozdov in globlje vanje, ter talni plazovi, ki po hudih zimah večkrat prestopijo običajne žlebove, po katerih vdirajo v doline; hudi viharji,

ki so nevarni najbolj samotnim, res na predstraži življenja stoječim drevesom, ki zaradi plitkih tal itak težko žive in se ne morejo globoko zasidrati; hudi nalivi, ki odnašajo s strmih že itak plitko prst; z vrhov in sten krušče se skalovje, ki bije z večjimi skalami naravnost v gozdove, kršje pa vedno bolj širi že itak obsežna melišča; dolgotrajne zime, ki dopuščajo v gorah mnogo krajšo dobo rasti kakor v dolinah. Gorniki naj zapuste od časa do časa steze ali pa naj vsaj z njih skrbneje opazujejo okolico in naravo, ki jim bo povedala toliko zanimivega o borbi in življenju v gorskih višavah, na področjih okoli Triglava pa še prav posebej. Zagrizen, trd in neizprosni je ta boj med življenjem in mrzlo smrtjo višav! Zdi se, da se zaenkrat vrši ta boj na škodo življenja, ki se umika le polagoma in se umakne šele, ko so zadnje predstraže uničene, strte ali celo odnešene po plazovih v globine.

Posebno hud sovražnik življenju v gorah pa je neprestano širjenje se pokraševanje, zlasti v naših apneniških gorah, h katerim spada tudi Triglav. Z njegovih strmih sten voda sicer hitro odteče. Drugače pa je to na visokih planotah okoli njega: v Peklu, v Gornji Krmi, Zelenici, Zajezerski dolini, na Komni in povsod, kjer so apneniški skladi manj nagubani in nagnjeni in tvorijo visoke planote. Človek bi mislil, da tam, kjer je svet manj naguban, voda počasneje odteka. Pa na apneniških tleh to ne drži. Neštete prvotne razpoke v apneniških skladih so svojemu najhujšemu sovražniku, vodi, že oddavna nudile priliko, da je začela svoje razdiralno delo. To delo se v vedno bolj naraščajoči meri tudi danes nadaljuje. Obstojče vrtače ali kraške doline, ki jih gornik toliko opazi, če od katerekoli strani gre na Triglav, se še širijo. Po njih in drugih brezštevilnih malih in velikih razpokah odteka voda v globine skladov. Med potjo pa zopet širi razpoke v strašno razrite prepade, slične onim, ki jih vidimo na Notranjskem ali Dolenjskem Krasu. Žlebiči in škraplje se poglabljajo in vmesne stene se tanjšajo in množina kršja se tudi na ta način in ne samo s pomočjo zmrzali širi. Tako izpodnebna voda in snežnica vedno bolj in bolj odtekata takoj v podzemlje in šele globoko v dolinah privihrata na dan. Da, tudi v tej smeri se nadaljuje uničevanje velikanskih skladov apnenca, ki je iz njih zgrajen Triglav. Oglejte si v dolinah širne prodove, ki jih prenašajo in odnašajo odtekajoče reke. Poslušajte ob narastlih planinskih rekah, Bistrici, Soči i. dr., kako grmi med njihovimi valovi ne samo narastla voda, ampak tudi valeče se skale, kako se po strmejših plitvinah neprestano vali z vodo tudi droben krš, in vse le navzdol, navzdol.

Če pa se še bolj zanimaš za dogajanja na razritem površju Triglavskega masiva, vzemi stekleničico vode ob izviru Savice, Bistrice ali Soče in daj jo kemiku, da ti pove koliko je v njej raztopljenega apnenca! Izračunaj si nato vsaj približno, koliko stotin milijonov kubičnih metrov vode vsako leto odteče iz nedrij Triglava in koliko ta voda odnese apnenca v morje. Tudi tedaj, ko se ti je zdela tako kristalno čista! Zagotavljam te, gornik, da ti bo zastal za trenotek dih pri številu kubičnih metrov, ki ga boš našel, in spoznal boš silno moč vode!

Take in enake misli se človeku porajajo, ko postaja, poseda in počasi potuje po valoviti visoki planoti Zajezerske doline do samega k nebu kipečega zadnjega masiva Triglava. Strašno je razrita ta pokra-

Bohinjsko jezero. V ozadju koritasta »U« dolina, mogočen spomenik ledeniške dobe

Foto Jos. Kunaver

jina. Vrtače, udorine, žlebičja, škraplje, gole in razbite grbine, žlebovi in jarki, mala in širna melišča, večji in manjši snegovi; ob robu vrtač prepadi, katerih dna ne vidiš in se zato rad umakneš z njihovega roba; vse male zelenice, livade, v skupinah ali posamezno stoječe najdivnejše cvetice. Nad vsem tem vedno se izpreminjajoče nebo s podečimi se meglami. Zdaj je vse tiho in sanjavo, kakor da bi vse življenje umrlo daleč na okoli, zdaj zopet zavija veter okoli skal, zdaj divja in orglja vihar in nosi snežinke ali deževne kapljice. Venomer obdelujejo ta strašna, nikdar ne mirujoča dleta narave obličje Triglava.

In tukaj so baje некоč živele bele žene, bele koze in njihov vodnik, Zlatorog... In tukaj je bilo некоč, v davnih, davnih časih baje vse drugače, pravi paradiž... Bele žene so delile dolincem dobrote... O nesrečna strast in nesrečna ljubezen trentarskega lovca! O bogastvo in želja po bogastvu, ki nikdar nista rodila drugega kakor zlo! In tako je ta paradiž propadel, ker ga je Zlatorog razril v svojem divjem maščevanju in ga izpremenil v današnjo, življenju sovražno puščavo... Tako pravi pravljica...

Znanost pa nam razlaga nastanek vsega tega ravno tako romantično. To romantiko spoznamo, če se potrudimo in žrtvujemo Triglavu in pojavom okoli njega nekoliko časa in jih opazujemo. Tedaj bomo videli, da Zlatorog še vedno ni izginil: še vedno rije in rije, izpremenjen v vodo, led in sneg, v toploto in zmrzal, plaz ali vihar, zdaj po površju, zdaj bolj po notranjosti, a vedno in neumorno, kakor nam zgovorno pričajo vedne izpremembe okoli Triglava.

Dr. Francè Avčin:

Zadnje srečanje s Kugyjem*

Ob petletnici njegove smrti († 4. II. 1944)

Vest o Kugyjevem odhodu v večnost me je zatekla sredi globokih kočevskih gozdov. Bila je zame resničen udarec. Res je, doktor Julius Kugy je čutil nemško. Res je, da je bil gosposkega rodu in mišljenja, jaz pa preganjani partizan tistega narodiča, ki mu je bil Nemec, nemški gospod, v svoji težnji k Jadranu namenil najhujšo smrt, popolno uničenje, saj mu je od nekdaj najbolj na poti.

Toda pravi alpinisti narodnostnih mrženj ne poznajo.

In tako je prišlo pač kot nekaj povsem naravnega, da sta si mlado fante, ki je gorelo navdušenja za goré, in trikrat starejši alpinist svetovnega slovesa postala tiha prijatelja. Če me je zaneslo v Trst — le parkrat se je to zgodilo, kajti sovražil sem njegov zlagani obraz, — je moj prvi obisk veljal vedno Kugyju. Če smo priromali v prečudovito Ovčjo vas pri vhodu v kraljestvo Viša in Poliškega špika, kam najprvo? Seveda k Ojcingerju, v malo podstrešno izbico, kjer je bila poletna rezidenca nekronanega kralja Julijskih Alp. Posedeli smo tam, pokramljali, stopili v gore, enkrat sem, drugič tja, vse v neprisiljenem razgovoru, kot stari prijatelji. Mnogo je vedel in mnogo je tudi radodarno razdajal svojega znanja, svoje visoke kulture. Odslej mi bo vedno nekaj manjkalo, če mi bo še kdaj dano hoditi v onem raju med sončnim Višem in mračnim Montažem.

S Kugyjem je zapustil naše slovenske gore njih največji ljubitelj, človek, ki je prvi spoznal in doumel vso omamno prelest našega gorskega sveta, esteta, ki jo je edinstveno dojel in vsemu svetu se bolj edinstveno predstavil v svojem klasičnem delu: „Aus dem Leben eines Bergsteigers“.¹ Če smo z Jugom in Tumo izgubili naša zastopnika borbenega, prometeičnega alpinizma, je s Kugyjem odšel največji predstavnik esteticizma v alpinizmu, njegov klasik in pa eden tistih, danes že tako redkih ljudi, ki zaradi svoje srčne kulture in temeljne poštenosti ne potrebujejo nikakih pisanih zakonov, nikakih predpisanih tirnic na življenjski poti, kajti ni strahu, da bi utegnili zaviti na stranpot. Pot do njihovih višin pa ni lahka in le malo jih doseže visoki vrhunec, odkoder nič več ne ovira razgleda.

Zadnjič sva se videla v Trstu. Vračal sem se, ves sestradan, a tako zelo bogat, s svojega zadnjega romanja po gorah: z Gran Paradisa, z Grivole — ardue e belle. In pa iz Zapadnih Julijcev, kjer sem bil na ogledih po Poliškem špiku ter Kaninu — prvič tedaj! — prebil teden najbolj omotičnega samotnega uživanja. Seveda sem po stari navadi takoj tekel h Kugyju, „na referat!“.

* Kugyjeve besede sem si tedaj takoj zapisal. Prinašamo jih, kot se spodobi in kot njegovemu spominu tudi pritiče, v originalu, da jih bo razumelo tudi inozemstvo.

¹ Iz življenja gornika.

Blizu kolodvora je stanoval, v tretjem nadstropju Via San Anastasio 20. Odprla mi je stara znanka, Kugyjeva gospodinja, njegov slovenski tolmač in sploh njegov facetotum in diktator. Brez njenega dovoljenja ni bilo mogoče doseči ničesar, niti Kugyju samemu ne. Slovenka z Opčin je bila, majhna stvar, a sila odločna in huda. Predno mi je topot dovolila vstop h „gospodu doktorju“ me je še pošteno okrtala zavoljo nesloge nas Slovencev tam v Jugoslaviji: Na Primorskem da so pač drugačni, četrto stoletja trpljenja da jih je izučilo, enkrat za vselej. Očiščen po tej vstopni plohi sem šele smel v svetišče tedaj že bolnega, 85-letnega dr. Kugyja.

Prisrčen pozdrav, veliko obojestransko veselje nad insulinom in še večje nad pravim makedonskim tobakom za njegovo neizogibno pipo. Nato običajno vprašanje, odkod in kam? Čim sem priznal, takoj zapoved: „Erzählen Sie!“² In jel sem pripovedovati. Severni greben Grivole, klasična tura v ledu! Dobro ga je poznal, saj je baš on prvi premagal čudovito strmino njegovega ledenega razu. Zopet so nama zaživele vse barve onega zame in zanj nepozabnega dne, sekala sva stopinjo za stopinjo na oni nebeški lestvici, se izogibala zapadnemu kamenju, dosegla zložno rame-v bleščecem soncu in čez zadnje razbito skalovje stopila na teme tega edinstvenega, mrkega vrha.

Z ledeno vzhodno steno Gran Paradisa sva hitreje opravila, samo da sva preje lahko preskočila v najine ljubljene Zapadne Julijce. Tu pa je bilo poročilo dolgo in podrobno: vse od Strme peči (Monte Cimone) nad Dunjo in Reklanico pa preko Poliškega špika prav do Koštrunovih špic, sosede elegantne Viševe piramide, sva oblezla vsak vršiček, pretaknila vsako sedelce, se spustila v vsako od onih nepojmljivo divjih škrbin. H koncu mi je postavil dolgo pripravljeno vprašanje: „No, mein lieber Freund, sagen Sie mir jetzt — aber ganz aufrichtig! — was hat ihnen besser gefallen, die Westlichen oder die Östlichen Julier?“³

Pomislim sem malo in še ves pod vtisom pravkar doživetih lepot priznal, da bi dal prav za prav prednost Zapadnim. Na te besede se je Kugy dvignil v naslonjaču, prodorno pogledal najprej mene, nato pa nekam v daljo, tja proti Triglavu, in z nasanjanim, nič zemskim glasom razsodil: „Schon recht, mein lieber Avčin, alles schön! Die Östlichen jedoch, die haben den Triglav und es gibt gar nichts, was man dem Triglav gegenüberstellen könnte. Triglav ist kein Berg, Triglav ist ein Reich!“⁴ Proti taki odločitvi seveda ni bilo ugovora.

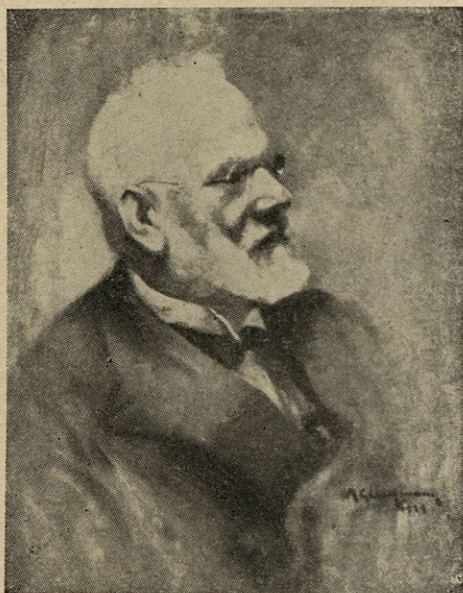
V tem je pošta prinesla debel sveženj: graški založnik je poslal zadnjo korekturo njegove najnovejše knjige: „Aus vergangener Zeit — Iz minulih časov“. „Das ist aber endgültig mein letztes!“⁵ je nekam

² Pripovedujte!

³ No, dragi prijatelj, povejte mi sedaj — toda res iskreno! — kaj vam je bolj ugajalo, Zapadni ali Vzhodni Julijci?

⁴ Ze res, dragi moj Avčin, vse lepo! Toda Vzhodne, — te pa imajo Triglav in ničesar ni, kar bi se moglo meriti s Triglavom. Triglav ni gora, Triglav je kraljestvo!

žalostno ugotovil. Po otročje navdušena sva jo pregledovala. Pokazal mi je Krätkejevo sliko velikega previsa nad znano Comicijevo nihhalno prečko na Policah bogov: Potočnikov Miha, naš mojster vrvi in pisane besede, visi na dvojni vrvi prosto v zraku nad brezdanjo globino Viševe vzhodne stene. Vroče in obenem toplo mi postane še danes, če se spomnim onega mesta in dne. Na polici nad Mihom komaj opaziš dve

Dr. Julius Kugy

piki. Pokazal je s prstom na levo, v svetli jopici: „Das sind wohl Sie, nicht wahr? Ganz unglaublich das alles... Ja, diese meine goldene Jugend!“⁶

Le Kugyjevi alpski avtoriteti je s Chersijevim posredovanjem uspelo rešiti glavnega igralca one slike iz pekla nacističnega koncentracijskega taborišča.

Nato sva preskočila v politiko, našo in svetovno. Grozodejstva Italijanov so mu bila le malo poznana. Tožil mi je, da mu o tem nihče ne govori, da ga kot protinacista čuva policija, da so ga — osemdesetletnika! — aretirali v sami njegovi Trenti. Njega, Kugyja, in v Trenti! Ko sem mu pravil o strahovitih dejanjih nosilcev dvatisočletne kulture in njihovih tevtonskih zaveznikov, sprva nekam ni verjel, kot da nje-

⁵ To je pa dokončno moje zadnje delo.

⁶ To ste pač vi, kajne? Kar neverjetno vse to... Da, ta moja zlata mladina!

gova kultura zavrača že samo možnost takih patoloških dejanj. Potem ga je pa kar dvignilo in v sveti jezi je izbruhal uničujočo obsodbo: „Es ist einfach eine Schmach und eine Schande, was dieses arme kleine slovenische Volk alles zu erleiden hat! Die Faschisten sind ja immer Meuchelmörder, Verräter gewesen; Der Deutsche jedoch...? Ich aber hege einen festen Glauben an einen endgültigen Sieg der Kultur. Und gibt es einen Herrgott den Gerechten, so müssen die Deutschen verlieren und müssen bestraft werden... und dabei bin ich selber ein Deutscher!“⁷

V tem zadnjem pristavku je popustil, ko sem pripomnil, da mu je mati, hči pesnika Koseskega, prava Slovenka, oče pa, Korošec iz Lipe pri Podkloštru v Ziljski dolini, najbrže ponemčen Kogej ali Kogoj. „Dann bin ich ja ein ganzer Slovene“⁸ je smejljaje pritrdil temu, kar je itak vedel in čutil, a česar mu vzgoja prejšnjega stoletja in večkrat izpovedani sram nad nepoznavanjem slovenščine nista dovoljevala priznavati javno. Kako bi bil sicer tudi pisal svojo planinsko poezijo v tako sočnem jeziku, kot ga današnji vistosmerjeni Nemec menda sploh ne zmore več? Druge krvi je pač treba za to! Tako je bolj razumljivo, da velja Kugy v alpski literaturi za nedosežnega, celo trdim Švicarjem. „Gleich wie ein Halbgott...“⁹ sem čital v neki njihovi planinski reviji. Le Charles Gos se mu je približal, a vendar samo približal.

Jeza ga je bila utrudila, umolknil je. Kar nekam vase je zlezel v naslonjaču in obraz mu je postal starčevski. Čas je, da se poslovim, sem videl. Še čašico ognjenega terana sva popila z dovoljenjem gospodinje, ki se je medtem opominjajoče pojavila; nato sva si segla v roke, zadnjič. Dobro, da tega takrat nisem vedel! Brezmočno mi je štisnil dlan in utrujenega glasu resignirano priznal: „All dessen bin ich schon so müde, mein lieber Freund! Ich habe nur noch einen einzigen Wunsch: noch einmal die brausende Soča und das Rauschen der Trentawälder zu hören. Dann kann ich ruhig sterben!“¹⁰

Stisnilo me je v grlu in brž sem odšel. Kako srčno bi bil privoščil to zadnje olajšanje odhajajočemu velikemu duhu. Ni ga doživel. Kriv ji je tisti Nemec, na čigar kulturo je tako prisegal.

Iz Trsta sem nosil s seboj dragocen zaklad. V moje planinsko sveto pismo „Aus dem Leben eines Bergsteigers“¹ je že tresoča se roka vélikega alpinista in esteta zapisala besede:

⁷ Kakšna sramota in škandal je, kar vse mora ta ubogi slovenski narodič prestajati! Fašisti so bili resda vedno zahrbtni morilci, izdajalski, toda Nemec...? Jaz pa zatrdno verujem v dokončno zmago kulture. In če je kje kak bog pravični, potem morajo Nemci izgubiti in morajo biti kaznovani... in pri tem sem sam Nemec!

⁸ Saj potem sem pa kar Slovenec!

⁹ Kot kak polbog...

¹⁰ Tako truden sem že vsega tega, prijatelj moj dragi! Eno edino željo imam še: da bi še enkrat slišal bobnečo Sočo in šumenje trentskega gozdov! Potem pa bi lahko mirno umrl.

" Jaka naša kuga naj
 za dan bogov ,
 Von Ivan vst
 Jaka kuga " ! ¹¹

Kuga
 17. 8 43

Kuga

Ta večna resnica me od tedaj spremlja vsepovsod in življenje mi z njo ni več tako težko. Kugyjev plemeniti duh pa se sedaj v miru izprehaja obenem z njegovimi gorskimi bogovi po sončnih policah Viševih, visoko nad svojim planinskim kraljestvom. Mogoče se tam še kedaj srečava, kdo ve? Ko bi vedeli, kako silno si tega včasih želim!

Napisano na Rogu, dne 15. VI. 1944.

¹¹ Dvigni svoje oči tja h goram, odkoder ti prihaja pomoč!

M. M. Debelakova-Deržaj:

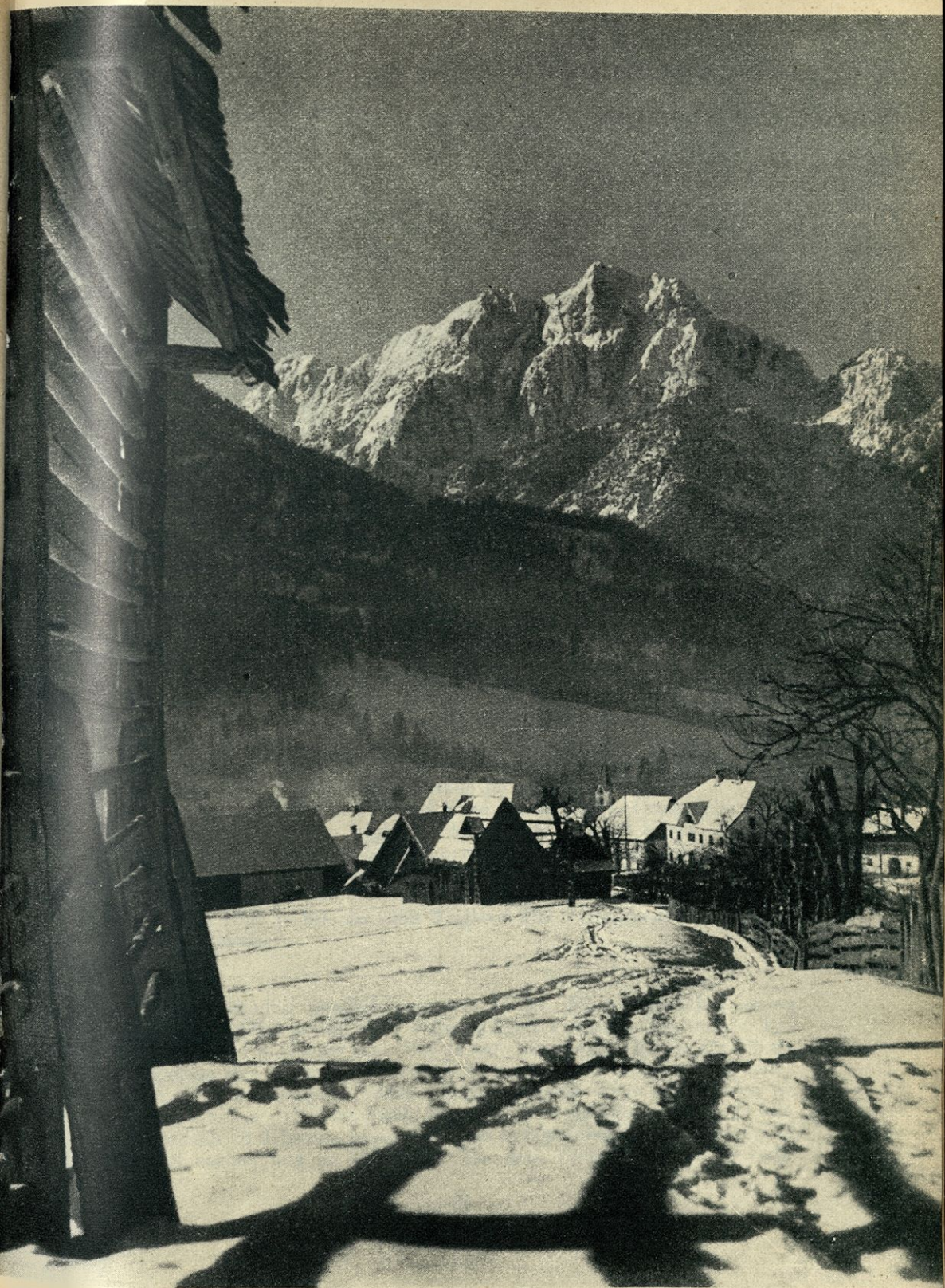
Kronika Triglava

(Nadaljevanje)

Za slovensko planinstvo na Triglavu je najpomembnejše leto 1895. V septembrski številki Planinskega vestnika beremo tega leta naznani Sloveskega planinskega društva:

„Vsem Slovencem naznanjamo preveselo vest, da smo si v staro last spet priborili velikana slovenskih gor, veličastni Triglav. Postavili smo letos na njega vrhunec po vsej Evropi zasluli Aljažev stolp, malo niže imamo imenitno Staničevo zavetišče in na Velem polju prijazno letovišče: Vodnikovo koč; ta mesec pa smo zasnovali še četrto našo stavbo, ki bo dokončala v divno celoto naše domoljubno delo okoli slovečega Triglava“.

Nato sledi naznanilo, da bo SPD gradilo triglavsko koč na Kredarici. Naznanilo neha z besedami: „Hvala Bogu, da bomo spet pod svojo streho na svojem Triglavu, da nas ne bodo več odurno pehali od sebe naši domači markovci in naši svoj slovenski rod nesramno sramoteči, slovensko poštenje na prodaj noseči paraziti. Naš je Triglav in ostane naš na veke!“

Dežmanova koča sekcije »Krain« DÖAV. Glej tudi obsežna, sklenjena snežišča, led sega očitno do vrha Glave

Foto Lergtporer, Bled

Meseca septembra je dal Aljaž napeti 130 metrov močne železne žice med 34 železnimi klini, ki so jih delavci vdelali s cementom vzdolž grebena od Malega do Velikega Triglava. Triglav je bil zdaj čez in čez okovan. Njegove usode pa ne smemo gledati z očmi alpinista. Triglav je romarska gora Slovencev, zato so morali biti prirejeni vsi dostopi tako, da pride po njih lahko vsakdo na našo „sveto goro“.

Meseca oktobra so v Gornji Krmi zapele sekire. Deset delavcev je sekalo in tesalo les za triglavsko kočo. Delo je vodil Klinar - Požganc. Meseca decembra je šel vodnik Šmirc s štirimi Mojstrančani na Triglav. Zaradi hudega viharja so dosegli le vrh Malega Triglava. (Pl. vestnik 1896, str. 66).

Leta 1895 je bilo na vrhu Triglava 276, v Deschmannovi koči pa 241 obiskovalcev.

1896.

Že v zgodnji pomladi tega leta so jeli delavci spravljati les na Kredarico. Aljaž je dal v to svrhu izdelati v Kranju 300 metrov konopnene vrvi in dvojne sani. Vrv je nato razpolovil, tako da sta bili na razpolago dve 150 m dolgi vrvi. Z vreteni so nato vlekli s hlodi obložene sani na Kredarico. Vsako vreteno so gonili štirje možje, eden pa je hodil vstric z rtiči ter pazil, da se sani niso zatikale. Pri delu je bilo zaposlenih 20 delavcev, ki so v 50 dneh brez najmanjše nezgode spravili za tri vagone lesa na Kredarico. Vsa dela, tudi pri stavbi, je vodil

Požganc. Ostalo gradivo za kočo so nosači znosili skozi Kot. Tesarska dela sta opravila oče in sin Škander iz Srednje vasi.

Sočasno je SPD gradilo še drugo stavbo, malo kočo v Vratih.

Dne 14. III. je bila ustanovljena v Tolminu Soška podružnica SPD, ki je svoje poglavitno delo posvetila območju Krna.

Junija 1896 je šel pastir Jože Jakelj iz Vrat čez Luknjo v Log, nato čez Trebiščino v Zajezersko dolino ter čez Hribarice na Velo polje. Hodil je v cokljah, v oprtniku pa je imel škornje, ker je nameraval obiskati v Bohinju prijatelja Vojvodo. Na Velem polju pa je zvedel, da je prijatelj umrl že v začetku leta. (Vojvoda je bil triglavski vodnik). Jakelj se je torej vrnil čez Kredarico in Prag v Vrata k svojim ovcam, svoje škornje pa je zastonj nosil čez Triglavsko pogorje. (Aljaževi spomini).

Dne 9. julija je bila odprta nova koča v Vratih. Stala je na ravnic, desno od današnjega Aljaževega doma. Merila je 5.20×5.20 m notranje luči ter imela 1.70 m širok strem, da je pod njim lahko stala miza s klopmi. Stroški za kočo in opravo so znašali 400 goldinarjev. (Pl. vestnik 1896, str. 107). Blagoslovil jo je župnik Aljaž ob asistenci 6 duhovnikov. Otvoritveni govor je imel takratni predsednik SPD, profesor Orožen. Kočo so imenovali „Aljaževa koča v Vratih“. Slavnost je bila zelo prisrčna in slovenske pesmi so odmevale od triglavskih sten. Kočica ni bila oskrbovana, nanjo je le pazil pastir Jakelj, ki je rad postregel planincu s sirom in mlekom v svojem stanu na Turkovi planini.

Dne 24. julija je nadporočnik Ludvik Guttman vzidal (Pl. vestnik 1896, str. 118) v sredino Aljaževega stolpa, 50 cm v tla, podzemsko znamenje, ploščo z rdečim križem in zapečateno steklenico. V steklenici je listina, napisana v nemščini: „To trigonometrično točko je določil c. kr. vojaški trigonometrijski oddelek dne 24. julija leta 1896 za vlade Njegovega c. in kr. Apostolskega Velikanstva Franca Jožefa I., Ludvik Guttman, c. in kr. nadporočnik peh. polka 101“. Na listini so tudi podpisani trije vojaški pomočniki. S tem je postal Aljažev stolp državno triangulacijsko znamenje.

Dne 10. avgusta je bila izročena prometu najvažnejša postojanka slovenskega planinstva — Triglavska koča na Kredarici. Ze 9. VIII. se je zbralo v novi koči skoraj 100 planincev. Z vrha Kredarice pa je podjetni Alojzij Knafelc spuščal bengaličen ogenj. Že za dne je odšla dolga vrsta planincev na vrh Triglava in ob Aljaževem stolpu se je zbralo 70 Slovencev in Čehov. Po Aljaževem optičnem sistemu so telegrafirali z velikim loparjem na Dovje besede: „Danes je 70 potnikov vrh Triglava, vreme krasno, veselje splošno“. Aljaževa sestrčna je razbrala na Dovjem besedilo in poslala brzojavko v Ljubljano. Po slavnostnih govorih sta zadoneli na vrhu Triglava pesmi: „Lepa naša domovina“ in „Kje dom je moj“. Ob deseti uri je župnik Aljaž blagoslovil kočo in opravil obredne molitve v latinskem in slovenskem jeziku. Pevce je vodil Matej Hubad, Aljažev prijatelj, ki je že tudi prisostvoval intimni otvoritvi Aljaževega stolpa. Župnik Aljaž je v svojem govoru dejal: „Ko sem se sprehajal po Kredarici, tej lepi, pa skoraj goli planici, kjer stoji naša nova koča, sem našel le tri vrste

evetic: bele, modre in rdeče. Že narava sama nam priča, da je to pogorje slovensko. Čeprav je naša koča slovenska, bo vendar tako urejena, da bo ustrezala turistom vsakega naroda. Vsi, brez razločka, bodo enako prijazno sprejeti, to zahteva že slovenska gostoljubnost. (Pl. vestnik 1896, str. 126). Še isti dan so se planinci vrnili skozi Kot ali Velo polje v dolino. Na koči pa je bila pritrjena marmornata plošča z napisom, ki pove obiskovalcu, da je postavilo ta „najvišji planinski

*Prvotna koča
na Kredarici
(odprta l. 1895)*

dom SPD v četrtem letu svojega obstanka, po načrtih in vodstvu častnega člana Jakoba Aljaža, župnika na Dovjem, ter ga otvorilo dne 10. avgusta 1896“.

„... Naloge svoje se Sloven zaveda. —
Na lastni zemlji tujec noče biti,
To priča koča ta - le vrh Triglava,
Ki néma vendar more govoriti:
V prisego dvignjena sem roka prava
V nebo, kjer sodni stol stoji pravice,
Da gore prej bo padla siva glava,
Kot v tujo last preide očetnjava“.

(Finžgar, Pl. V. 1896).

Še istega meseca je začel Aljaž z delom za kapelico na Kredarici. SPD pa je začelo graditi novo pot od Begunjskega vrha čez Kotel na Kredarico.

Sekcija „Krain“ je tega leta nadelala in zavarovala pot čez Prag ter deponirala na glavnem vrhu Rjavine vpisno knjigo.

1897.

Vodniškega tečaja DOeAV v Gradcu sta se udeležila dva slovenska aspiranta: Peter Rabič iz Mojstrane in Anton Ojcinger iz Ovčje vasi. Istega leta je bil zbrisan iz seznama vodnikov Janez Klančnik, ker je šel v Ameriko. Vodniku Lovrencu Jelarju iz Ribčevega laza je DOeAV odvzel društveni znak in ključke svojih koč, ker navzlic opominom ni

hotel nositi društvenega znaka ter je markiral za SPD pot, ki jo je njega dni že markirala sekcija „Krain“. (Pl. vestnik 1896, str. 128).

Oskrbnik Vodnikove koče je bil planšar France Stare. Ključ za triglavske koče (en ključ je odpiral vse koče) so imeli v Bohinjski Bistrici vodniki: Janez Trojar, Gašper Arh, Gašper Logar in občinski tajnik Jože Ravhekar ter gostilni Bevc in Mencinger. V Stari Fužini pa vodnik Anton Šest, v Srednji vasi Lovro Škantar, v Ribčevem lazu Lovro Jelar.

Baumbachova koča v Trenti, zadaj na desni Pihavec

Foto Lergepporter, Bled

Triglavska koča na Kredarici je dobila dobrega oskrbnika, Antona Pekovca iz Starih Fužin, ki je postal obenem tudi meteorološki opazovalec. SPD je namreč odprlo na Kredarici vremensko opazovalnico. To seveda s podporo avstrijskega centralnega metereološkega zavoda na Dunaju. Le-ta mu je dal tudi na razpolago potrebne instrumente: aneroidni barometer, dva termometra, polimeter, dežemer in snegomer, veternico, sončno uro, kompas in termometer za maksimum in minimum.

Dr. Frischauf pravi, da je prvi triglavski oskrbnik in vremenski opazovalec znal več jezikov in da je latinščino bolj obvladal ko marsikateri abiturijent. (OeTZ, 1897, 210).

V poletju 1897 je imel triglavski župnik spet imenitno idejo. Dovški učitelj Jeglič mu je z oljnatimi barvami naslikal na pločevino Pernhartovo panoramo, ki jo je opremil z imeni. To panoramo je dal Aljaž pritrditi v notranjosti Aljaževega stolpa. Še dandanašnji je tam. Znana je vsem slovenskim planincem in tujim obiskovalcem Triglava. Leta 1897 je Frischauf predlagal, da bi zgradilo SPD jahalno pot skozi

Krmo prav do Kredarice. Stroški bi nanесли okrog 5000 goldinarjev. Aljaž in Požganc sta hitro določila smer poti, ki bi bila poldrugi meter široka. Žal ni prišlo do uresničenja tega načrta.

Soška podružnica SPD je markirala stezo iz Tolmina čez Globoko v Bohinjski dolini.

OBZOR IN DRUŠTVENE VESTI

Gospodarjenje v planinskih društvih. (PD).

Načelo gospodarjenja se je v naši novi državi bistveno izpremenilo tudi za množične organizacije in s tem tudi za planinska društva. V predaprilski Jugoslaviji privatni kapital ni bil zainteresiran, da bi dal na razpolago svoja denarna sredstva tam, kjer je bil prevelik riziko ter ni bil zagotovljen dobiček. SPD je imelo vedno, kadar je hotelo izvršiti večjo gradbeno akcijo, glavne težkoče v pogledu sredstev. Sedaj je vse delovanje družbenih in množičnih organizacij usmerjeno tako, da nudi delovnemu človeku čim več možnosti, da zadosti svojim potrebam. Planinska organizacija mora s svojimi številnimi napravami skrbeti za prijeten in cenen oddih vseh onih, ki želijo prebiti svoj prosti čas v gorskih predelih. Pri oskrbovanju planinskih postojank sedaj ni važno svoj čas edino in zaradi razmer nujno stališče, da je treba iz planinskih postojank izbiti čim več dobička. Posledica takega gledanja na upravo planinskih postojank je bila, da je bil dobrodošel v koči oni, ki je mnogo potrošil, torej imel na razpolago mnogo denarnih sredstev. Še bolj je to prišlo do izraza pri oskrbniku, ki je imel v svoji režiji pretežen vir dohodkov iz oskrbe ter pri tem načinu oskrbovanja gledal prvenstveno nase, v škodo pravilne, cenene oskrbe planinskih postojank. Sedaj pospešuje ljudska oblast delo planinskih organizacij, kjer so vključeni delovni ljudje, ki si s svojim naporom urejajo domove in kočice za svoj oddih. Planinska zveza je prejela leta 1949 skupno 7.600.000.— dinarjev investicijskega kredita. Iz svojih rednih dohodkov iz oskrbe planinskih postojank so PD investirala še okrog 2.000.000.— dinarjev, tako da znaša skupna vsota investicij v letu 1949 približno 10.000.000.— dinarjev.

Kredite je treba pravilno razdeliti, vpoštevati potrebo po planinski koči in to s „planinskostrateškega“ stališča; vpoštevati je treba delavnost in delazmožnost posameznih PD, ki prevzemajo obveznosti glede gradbenih del na planinskih objektih. Leta 1948 je PZS pristopila k načrtnemu gospodarjenju s tem, da je vsako društvo sestavilo proračun za svoje potrebe. Pri pregledu proračunov in bilanc za leto 1948 se je v številnih primerih pogojevala proračunska disciplina. V proračunih PD določene postavke morajo biti sestavljene na stvarni podlagi. Napačno ravna PD, ki vstavi v proračun dvakrat do trikrat večje vsote kot jih more izrabiti, oziroma kot je dejanska potreba. Nastavek stroškov za gradbena dela mora biti realen ter mora ustrezati dejanskim izdatkom. Napačna pa je kalkulacija za posamezne etape dela brez perspektive na celotne akcije. Ta nedostatek se je pojavil n. pr. pri gradnji Doma na Komni. Razvoju planinstva je kvarno tudi, ako PD v svoj proračun ne vstavi dejanskih potreb ter se šele naslednje leto spomni na zamujeno in hoče imeti nepredvidena sredstva iz rednega proračuna, kot je to storilo n. pr. PD Kranjska Gora ali PD Slovenska Bistrica. V proračunu navedene postavke morajo biti finančni pokazatelj za potrebni kredit bodočega leta. Dolžnost društev pa je, da svoje proračunske obveznosti izpolnijo v mejah razpoložljivih sredstev. Leta 1948 je PZS prejela novembra večji kredit. PD so z vso vnemo pristopila k nakupu raznega gradbenega materiala ter si zagotovila gradivo, tako da morejo že v zgodnjih mesecih leta 1949 pričeti z gradbenim delom. Izogibati pa se je treba nestvarnim obljubam, vsled katerih bi PZS izgubila del na proračunsko dobo vezanega kredita, ker razpoložljivi znesek ne bi bil izčrpan v določenem roku. PD v Bohinjski dolini se je obvezalo, da bo leta 1948 izvedlo prve priprave za gradnjo kočice na Črni prsti, vendar kljub zagotovitvi, ni pričelo črpati razpoložljive vsote 200.000.— dinarjev. Dosledno in pravilno načrtno gospodarjenje zahteva tudi pravilno evidenco, ki pokaže, ali je izvršeno vse tako, kot določa proračun. To je ena izmed nalog gospodarskih odsekov, ki ji bodo morali posvečati v letošnjem letu večjo pažnjo.

Pregled po osvoboditvi obnovljenih planinskih postojank

Planinska postojanka	Pod upravo	Pod upravo
	SPD 1939	PD 1948
1. Planika pod Triglavom	Osred. dr. Ljubljana	Gorje pri Bledu
2. Aljažev dom	Osred. dr. Ljubljana	Ljubljana
3. Cojzova koča na Kokrškem sedlu	Osred. dr. Ljubljana	Kamnik
4. Češka koča pod Grintavcem . .	Osred. dr. Ljubljana	Kranj
5. Dom v Kamniški Bistrici . . .	Osred. dr. Ljubljana	Ljubljana
6. Dom na Komni	Osred. dr. Ljubljana	Ljubljana
7. Dom na Krvavcu	Osred. dr. Ljubljana	Kranj
8. Erjavčeva koča na Vršiču . . .	Osred. dr. Ljubljana	Jesenice
9. Koča v Jermanovih vratih . . .	Osred. dr. Ljubljana	Kamnik
10. Koča pri Triglavskih jezerih .	Osred. dr. Ljubljana	Ljubljana
11. Koča na Veliki planini	Osred. dr. Ljubljana	Domžale
12. Krekova koča na Ratitovcu . .	Osred. dr. Ljubljana	—
13. Malnarjeva koča na Črni prsti	Osred. dr. Ljubljana	—
14. Orožnova koča na Črni prsti .	Osred. dr. Ljubljana	Bohinj
15. Staničeva koča pod Triglavom	Osred. dr. Ljubljana	Mojstrana
16. Triglavski dom na Kredarici .	Osred. dr. Ljubljana	Ljubljana
17. Vodnikova koča na Velem polju	Osred. dr. Ljubljana	Bohinj
18. Zlatorog ob Bohinjskem jezeru	Osred. dr. Ljubljana	—
19. Aleksandrov dom v Log. dolini	Celje	—
20. Celjska koča	Celje	—
21. Dom na Uršlji gori	Slovenjgradec	Prevalje
22. Dom na Kofcah	Tržič	—
23. Dom na Mirni gori	Črnomelj	—
24. Dom na Mrzlici	Trbovlje	Trbovlje
25. Dom pri Treh Kraljih	Slov. Bistrica	Slov. Bistrica
26. Frischaufov dom na Okrešlju .	Celje	Celje
27. Hlebov dom na Smolniku . . .	Ruše	Ruše
28. Kadilnikova koča na Golici . .	Jesenice	—
29. Kocbekov dom na Korošici . . .	Celje	Celje
30. Koča na Bistriški planini . . .	Tržič	Tržič
31. Koča na Boču	Poljčane	Poljčane
32. Koča na Donački gori	Rogaška Slatina	—
33. Koča na Gozdu	Kranjska Gora	Kranjska Gora
34. Koča na Klopnem vrhu	Maribor	—
35. Koča na Kremžarjevem vrhu . .	Slov. Gradec	Slov. Gradec
36. Koča na Kumu	Trbovlje	Trbovlje
37. Koča na Lisci	Zidani most	Krško
38. Koča na Ljubniku	Škofja Loka	Škofja Loka
39. Koča na Pesku	Slovenske Konjice	Škofja Loka

Izropana oziroma uničena 1941 — 1945	Obnovljena oziroma na novo zgrajena 1945 — 1948	Število ležišč		O p o m b a
		1939	1948	
da	da	34	44	
da	da	75	120	
da	da	24	44	Pozidana
—	—	18	18	Nepoškodovana
—	—	58	58	Nepoškodovana
da	da	86	86	
da	da	31	31	Dobila prizidek
da	da	24	52	
da	da	26	43	
da	da	42	51	
da	—	12	—	Pripravlja se nov dom
da	—	15	—	
da	—	5	—	
da	—	25	—	Pripravlja se nov dom
da	da	27	46	Zimska soba
da	da	53	98	Elektrificiran
da	da	9	12	
—	—	100	—	Prevzel „Turist - Hotel“
da	da	73	—	
—	—	8	—	Upravlja MLO Celje
da	da	47	15	
da	—	75	—	
da	—	18	—	
da	da	34	28	
da	delno	62	12	
—	—	46	—	Obmejno ozemlje
—	—	18	8	
da	—	29	—	
da	da	56	75	
—	—	2	—	
—	—	4	4	
da	—	—	—	
da	da	34	34	
da	—	46	—	
da	da	17	40	
da	da	6	8	
da	—	26	—	Pripravlja novo zgradbo
da	—	16	—	Pripravlja novo zgradbo
da	—	34	—	

Planinska postojanka	Pod upravo	Pod upravo
	SPD 1939	PD 1948
40. Koča na sedlu Mlinca	Mojstrana	—
41. Koča na Smrekovcu	Soštanj	—
42. Koča na Šmohoru	Zidani most	Krško
43. Koča pod Bogatinom	Bohinj	Bohinj
44. Koča pod Kopo	Slov. Gradec	Slov. Gradec
45. Koča pod Storžičem	Tržič	Tržič
46. Koča v Krnici	Kranjska gora	Kranjska gora
47. Mariborska koča	Maribor	Maribor
48. Mozirska koča na Golteh . .	Celje	Celje
49. Piskernikovo zavetišče v L. d.	Celje	Celje
50. Prešernova koča pod Stolom .	Kranj	—
51. Roblekov dom na Begunjsčici .	Radovljica	Radovljica
52. Ruška koča na Pohorju . . .	Ruše	Ruše
53. Spodnja koča na Golici . . .	Jesenice	—
54. Senjorjev dom na Pohorju . .	Maribor	—
55. Šmarjetna gora	Kranj	—
56. Tamar v Planici	Rateče	Rateče
57. Koča na Sveti gori	Litija	Zagorje
58. Uletova koča na Peci	Mežica	—
59. Valvazorjev dom na Stolu . .	Kranj	—
60. Zavetišče pri Gospodični . .	Novo mesto	Novo mesto
61. Zavetišče pri sv. Pankraciju .	Maribor	—
62. Zavetišče Strojna	Prevalje	—
63. Zavetišče v Gozdu	Tržič	Tržič
64. Koča na Zasipski planini . . .	Osrednje društvo	Javornik
65. Dom Savica	Privatnik	Ljubljana
66. Mihov dom	—	Kranjska gora
67. Tičarjev dom	Italija	Jesenice
68. Koča na Starem gradu	—	Kamnik
69. Koča nad Šumnikom	Privatnik	Ruše
70. Koča na Kalški planini	—	Hrastnik
71. Koča pod Kladvom	Oficirski dom	Tržič
72. Primožičev dom na Kofcah . .	Privatnik	Tržič
73. Koča na Dolču	Italija	Gorje
74. Zavetišče na Pesniku	Privatnik	Maribor
75. Ribniška koča	Privatnik	Maribor
76. Zavetišče Planinc - Tajzl . .	—	Vuzenica
77. Razgledni Stolp na Boču . . .	Poljčane	Poljčane
78. Zavetišče pod Raduho	—	Mežica
79. Koča na Šmohoru	Laško	Laško

Izropana oziroma uničena 1941 — 1945	Obnovljena oziroma na novo zgrajena 1945 — 1948	Število ležišč		O p o m b a
		1939	1948	
da	—	6	—	
da	—	31	—	
—	da	2	2	Nova zgradba
da	da	64	60	
da	—	42	—	Ponovno požgana
—	—	—	—	Pripravlja se nova zgradba
da	da	25	25	
da	da	82	48	
da	da	65	99	
da	—	20	—	
da	—	44	—	
da	da	26	38	
da	da	90	28	
da	—	40	—	
da	—	90	—	
da	—	6	—	
da	da	27	16	
da	da	13	28	
da	—	50	—	
da	—	46	—	
da	—	—	—	Pripravlja se nova zgradba
da	—	—	—	
da	—	4	—	
da	da	2	3	
da	da	10	16	
—	da	—	—	V najemu od leta 1948.
—	da	—	22	Kupljen leta 1948.
da	da	—	48	
—	da	—	2	
—	da	—	9	
—	da	—	40	Nova zgradba
da	da	—	9	
—	da	—	20	
da	da	—	40	
—	da	—	32	
da	—	—	—	Se gradi
—	da	—	17	
da	da	—	—	
—	da	—	20	
—	—	—	—	Nova zgradba

Planinska postojanka	Pod upravo	Pod upravo
	SPD 1939	PD 1948
80. Zavetišče na Cavnu	Italija	Ajdovščina
81. Zavetišče Blažon na Nanosu	Italija	Vipava
82. Zavetišče na Hleviških planinah	Italija	Idrija
83. Koča na planini Razor	Italija	Tolmin
84. Kočica na sedlu Globoko	Italija	Tolmin
85. Lipovčeva koča v Martuljku	Privatnik	GRS Jesenice
86. Dom na Voglu	Skala Ljubljana	Ljubljana
87. Dom na Zelenici	SK Tržič	—
88. Kaninska koča	Italija	Bovec
89. Mangrtska koča	Italija	Bovec
90. Koča na Kriških podih	Italija	Radovljica
91. Koča pod Špičkom	Italija	Jesenice
92. Koča pod Kanjavcem	Italija	—
93. Koritniška koča	Italija	—
94. Koča v Trnovskem gozdu	Italija	—
95. Dom v Trenti	Italija	—
96. Koča na Bovškem Grintovcu	Italija	—
97. Koča na Javorniku	Italija	Idrija
98. Koča na Vojskem	Italija	Idrija
99. Koča na Poreznu	Italija	Cerkno
100. Koča na Svinščakih	Italija	Ilirska Bistrica
101. Koča v Črnem dolu	Italija	Ilirska Bistrica
BIVAKI		
1. Pod Skuto	—	Ljubljana
2. V Storžiču	—	Tržič
3. Bivak I.	—	Jesenice
4. Bivak II.	—	Jesenice
5. Bivak III.	—	Jesenice
6. Bivak IV. — Križki podi	—	Jesenice

Pregledna tabela nam kaže, da je SPD upravljalo l. 1939 osemindeset planinskih koč in domov s skupno 2109 ležišči. Med narodnoosvobodilno vojno je bilo uničenih (ali izropanih) 57 planinskih postojank. Danes pa oskrbuje PD že zopet 47 planinskih koč in domov s skupno 1604 ležišči, poleg tega 6 bivakov z 58 ležišči.

Izropana oziroma uničena 1941 — 1945	Obnovljena oziroma na novo zgrajena 1945 — 1948	Število ležišč		O p o m b a
		1939	1948	
—	da	—	12	
da	da	—	—	
—	da	—	29	
da	da	—	10	
da	da	—	4	
da	da	—	—	
da	—	—	—	Pripravlja se nova zgradba
da	—	—	—	
da	—	—	—	Obmejni pas
da	—	—	—	Obmejni pas
da	—	—	—	Pripravlja se nova zgradba
da	—	—	—	V obnovi
da	—	—	—	
da	—	—	—	
da	—	—	—	
da	—	—	—	
da	—	—	—	Pripravlja se nova zgradba
da	—	—	—	Pripravlja se nova zgradba
da	—	—	—	V obnovi (višina 1632 m)
da	—	—	—	V obnovi
da	—	—	—	V obnovi
—	da	—	10	
—	da	—	6	
—	da	—	10	
—	da	—	6	
—	da	—	12	
—	da	—	14	

Kako je bilo mogoče izvesti tako hitro to veliko delo? Denarna sredstva je dala ljudska oblast. Clani PD pa so, svesti si svojih nalog, napeli vse svoje sile, da čimprej obnove porušene ali poškodovane planinske kočje in domove in zgrade nove. Delavoljnost in zavest, da se s tem delom nudi delovnemu človeku prijetno zavetišče

v njegovem prostem času, nam razložita dejstvo, da so PD s prostovoljnim delom izdatno pripomogla k tej hitri ureditvi koč in domov. Naj navedem opravljene udarniške ure onih društev, ki so to delo točno zapisovala:

PD Prevalje	3.915 ur	PD Novo mesto	850 ur
PD Tržič	3.085 ur	PD Slov. Gradec	410 ur
PD Kamnik	2.345 ur	PD Mojstrana	472 ur
PD Slovenska Bistrica	1.939 ur	PD Rateče	406 ur
PD Trbovlje	1.100 ur	PD Laško	184 ur

Kjer je uprava PD tesno povezana s sindikati, ljudsko mladino in frontno organizacijo, je bil dosežen najvidnejši uspeh.

Vse planinske naprave so obča ljudska imovina, ki jo upravlja PZS preko planinskih društev. To premoženjsko stanje je torej bistveno drugačno kot pri nekdanjem SPD, ko je morala vsaka podružnica sama s svojimi sredstvi skrbeti za svoje, včasih aktivne, včasih pasivne postojanke. Sedaj si PD medsebojno pomagajo pri gospodarstvu. PZS je sklicala regionalne sestanke PD iz okolišev, kjer so slični pogoji za gospodarjenje. Na teh sestankih so prizadeta društva izmenjavala misli in predloge za kar najuspešnejše sporazumno gospodarjenje.

Objektivni pogoji za dobro in pravilno upravljanje pravičnih postojank so dejansko podani na Gorenjskem, kjer so visokogorski predeli, predgorja in turistični kraji, ki s svojimi lepotami privabljajo veliko število izletnikov, planincev in alpinistov. Priznati moramo, da gorenjska planinska društva (in društva z delokrogom v Kamniških planinah) pravilno razumejo sedanji čas ter v splošnem pravilno in dobro gospodarijo.

V Zasavju stoječe planinske koče bo treba pravilno oskrbovati, da se ne izrodijo v gostinske obrate slabše kakovosti, ki jim je glavna domena pijančevanje. V tem pogledu se je leta 1948 mnogo grešilo, zlasti v koči na Sv. gori, kjer trezen turist ob nedeljah dopoldne ni bil dobrodošel. Bolje je, da koča ne toči alkoholnih pijač kot da se dopušča prekomerno uživanje teh dobrin. Na Pohorje vodijo lepo speljane avtomobilske ceste, ki omogočajo velik razmah turizma in s tem v zvezi tudi ureditev ustrežajočih gostinskih obratov. Sindikalne podružnice, razne ustanove in društva imajo na Pohorju svoje domove za oddih. PD se morajo umakniti s svojimi kočami iz takih predelov, ker spadajo v delokrog gostinstva in turizma; tako je n. pr. nujno potrebno, da Turist-Hotel na pogorišču bivše Mariborske koče postavi veliko zgradbo, ki bo služila večjim množicam za oddih in izletišče. Sedanja baraka ni niti za gostilno, kaj šele za planinsko kočjo. Planinci morajo na Pohorju koncentrirati svojo delavnost na primerne točke kot Ribniško sedlo, Klopni vrh, Peske in slično. To bo bodoče delo PD v območju Pohorja in tudi PD v Poljčanah; ki ne sme videti v „restavraciji“ na Boču in v družabnih prireditvah edino izživljanje planincev.

Na Primorskem so tam delujoča PD sestavila lep načrt za leto 1948, vendar je bilo le malo izvršenega. Kaj je vzrok temu? Glavni razlog je v tem, da PD niso iskala sodelovanja in pomoči pri KPS, pri organizacijah OF, pri ljudski mladini ter pri članih sindikatov. Tako je slonelo vse na ramah nekaterih; ti pa zaradi preobilice dela niso mogli izvesti plana, ki bi ga zmogle le večje množice planincev in alpinistov, organiziranih tudi v množičnih organizacijah. Letos bo tam zaživel delo, ker je že v teku pravilna politična aktivizacija. Prednjači PD v Postojni, ki bo že konec maja dogradilo in odprlo nov planinski dom na Nanosu.

Uspešna in pravilna smer v gospodarjenju PD se bo pokazala tudi v tem, da bo v bistvu izpremenjen način oskrbovanja planinskih koč in domov in to že od 1. aprila 1949 dalje. Pregled izdatkov za adaptacijska dela ter za nabavo in izpolnitev inventarja izkazuje vsako leto visoko vsoto; s tem se izboljšuje planinska postojanka v korist posetnikov. Vse to naraščajoče premoženje je dosihdob dejansko uporabljal oskrbnik, ker je društvo imelo dohodek le od prenočnin in deloma od alkoholnih pijač, oboje brez zadostne evidence. Pristopiti je bilo treba k preureditvi na ta način, da upravlja PD planinske postojanke v lastni režiji, oskrbniki in strežno osebje so nameščenci. Pomisleki, češ da se ne moreš zanesti na osebje, na njega delavljnost, da bodo režijski stroški previsoki ter ne bo dobička, nimajo osnove. Državni in zadržni sektor v gostinstvu nam dokazuje, da imamo ljudi, ki razumejo sedanji čas, ki pravilno čuvajo ljudsko premoženje, ki pravilno gledajo na sočloveka kot tovariša pri skupnem delu za izgradnjo socializma v naši državi. Ne gre za doseg

dobička pri oskrbi planinskih postojank, marveč za kritje režije, ki je nujno potrebna, da se obrat vrši v redu in v zadovoljstvo posetnikov.

Oskrbnik bo torej odslej nameščenec PD ter mora v tem svojstvu razviti vso svojo sposobnost in vse svoje sile, da bo postojanka boljše oskrbovana in boljše založena z jestvinami, kot je to bila do sedaj, ko je bil oskrbnik gostilničar - privatnik. Člani PD se oskrbujejo s kontingentirano prehrano in pijačo, nečlani pa z viški s prostega trga. Tukaj bo potrebna iniciativnost oskrbnika in tudi gospodarstvenikov PD. Planinske postojanke so po višini, prometu, oddaljenosti od vode in goriva ter letnem času oskrbovanja razdeljene v štiri kategorije. Na osnovi kategorizacije so določene minimalne in maksimalne plače oskrbnikov. Stimulacija za oskrbnika pa je v tem, da je z določenim odstotkom deležen dobička, ki ga vrže planinska postojanka v določeni poslovni dobi in ki obstoji iz razlike med bruto dohodki in razhodki postojanke v izvestnem razdobju. Sestavni del oskrbnikovega dogovora sta obratovalni red koč in hišni red koč. Oba, tako oskrbnik kakor tudi PD, morata voditi točno evidenco, kot na primer dnevni pregled o zaposlitvi oseb, nakupu in potrebi materiala, dalje skladiščno kartoteko, dnevno poročilo o porabi goriva, blagajniškem poslovanju ter redna mesečna poročila. Kalkulacijo cen izvrši gospodar koč skupno z oskrbnikom. Novemu načinu oskrbovanja planinskih koč je prilagojeno tudi enotno knjigovodstvo pri PD. Vse priprave je PZS izvršila ob sodelovanju PD v letu 1948. Letosnje leto mora pokazati prve uspehe te reorganizacije, ki bodo vidni povsod tam, kjer bodo člani gospodarskih odsekov posvečali zadostno paznjo pravilni oskrbi planinskih postojank. Nujno pa je, da se vsi planinci in alpinisti seznanijo z novimi določili, da z vzajemno podporo in kontrolo pomagajo pri preureditvi oskrbovanja planinskih koč in domov.

Nove naloge čakajo planinska društva v letošnjem letu; uspeh bo odvisen od pravilne delitve dela. Pri PD je treba takoj osnovati gospodarske odseke, ki morajo imeti referente za plan in proračun, za gradnje, za upravo planinskih postojank, za nabave, za blagajno in za knjigovodstvo. Naloga gospodarskega odseka pri PD je, da deluje po enotnih navodilih, da skrbi za pravilno finančno-materialno poslovanje, da varčuje z občeljudsko imovino, sestavlja finančne plače, bilance, plane rekvizitov, da po enotnih navodilih izvaja natančno gospodarsko evidenco, upravlja planinske postojanke in da pospešuje prostovoljno delo pri gradnji planinskih objektov.

Pri PZS pa deluje gospodarska komisija, katere naloga je, da daje navodila in splošne smernice za finančno-materialno poslovanje, da na podlagi planov sestavlja finančni in materialni plan, potrjuje plane in proračune PD ter daje enotna navodila za oskrbovanje planinskih postojank.

Tesno sodelovanje in medsebojno sporazumevanje med gospodarsko komisijo PZS ter gospodarskimi odseki PD bosta zajamčila zadovoljivo gospodarjenje v planinskih organizacijah v letu 1949; izdatna podpora ljudske oblasti je zagotovljena.

Ljubo Tiplič.

Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije (GRS).

Da seznanimo gornike in alpiniste z velikimi nalogami Gorske reševalne službe, smo pristopili k poživljenemu delu, ki je zvezano z veliko mero odpovedi v službi kolektivnega planinstva in vrhunskega alpinizma.

Gorska reševalna služba je organizirana iz centrale, ki je trenutno na Jesenicah in ima na terenu organiziranih pet gorskoreševalnih baz, ki so dolžne organizirati na svojem terenu gorskoreševalne postaje. Te reševalne postaje morajo na ogroženem terenu, v planinskih postojankah in osamljenih kmetijah pod gorami, kjer moremo pričakovati planinske nesreče, organizirati popolno in uspešno obveščevalno mrežo in reševalno službo. Te obveščevalne točke morajo biti sposobne, da takoj in uspešno priskočijo na pomoč vsakomur, ki je pomoči potreben.

Centrala Gorske reševalne službe je, kot omenjeno, na Jesenicah; njej so podrejene gorskoreševalne baze Ljubljana, Celje, Kranj, Bovec in Jesenice.

Bazi Ljubljana so podrejene gorskoreševalne postaje Ljubljana, Kamnik, Stahovica in Kamniška Bistrica.

Bazi Celje so podrejene gorskoreševalne postaje Celje, Luče, Solčava in Maribor.

Bazi Kranj so podrejene gorskoreševalne postaje Kranj, Jezersko in Trzin.

Bazi Bovec so podrejene gorskoreševalne postaje Bovec, Log pod Mangartom, Trenta, Kobarid in Tolmin.

Bazi Jesenice so podrejene gorskoreševalne postaje Rateče, Kranjska gora, Mojsstrana, Jesenice, Radovljica, Gorje in Bohinj.

Ta organizacijska povezava je vnešena v shemo organizacije Gorske reševalne službe pri Planinski zvezi Slovenije.

Poročila o planinskih nesrečah morajo biti pismena in podpisana čitljivo od prijavnika planinske nesreče. Vse obveščevalne točke morajo redno pregledovati svoja področja in javljati planinske nesreče svojim gorsko-reševalnim postajam, prav tako morajo skrbeti za zalogo sanitetnega in tehničnega materiala v omaricah, nadzirati vandale, ki uničujejo gorsko cvetano, in vse planinske poti v svojem okolišu in redno ter vestno javljati nedostatke svojim gorsko reševalnim postajam, te pa svojim nadrejenim bazam in centrali. Organizacija GRS budno bedi nad vsakomer, ki je v gorah pomoči potreben. Ponašanje gorskega reševalca naj bo v vsakem primeru skromno in plemenito, polno discipline in pripravljenosti.

Vsaka planinska postojanka in osamljena kmetija na ogroženem terenu je dolžna sprejemati znamenja v sili in obvestila o planinskih nesrečah. Obvestila so lahko pismena, zvočna ali vidna. Po možnosti naj bodo pismena in podpisana. Biti morajo strogo stvarna, brez olepšavanja in pretiravanja.

Znamenja v sili: Pomoči potrebni daje 6 krat v eni minuti v enakih presledkih t. j. vsakih 10 sekund enak zvočni ali vidni signal. Nato sledi odmor ene minute, nakar se dajanje znakov spet ponavlja toliko časa, dokler ponesrečenec ne dobi odgovora, ki obstoji prav tako iz zvočnih ali vidnih signalov. Odgovor se daje 3 krat v eni minuti t. j. vsakih 20 sekund v enakih presledkih. Odgovor se ponavlja toliko časa, dokler ne prenehajo klici na pomoč.

Vidni znaki se dajejo s predmetom, ki je po barvi različen od ozadja (zrcalo, kos obleke, ruta, veja; ponoči svetilka, ogenj, baklja).

Zvočni signali so lahko žvižgi, klici, streli, piščalka itd., ki se bistveno ločijo od glasov živali.

Vsak gornik, oskrbnik ali gorski reševalec je dolžan takoj, ko prejme signale ali obvestilo, po svojih najboljših močeh pristopiti k reševanju ali organiziranju reševalne akcije. Zavedati se moramo, da je uspeh reševalne akcije v največji meri odvisen od točnega, hitrega in stvarnega poročila, ki mora vsebovati kraj, čas, vrsto nesreče in število ponesrečenec. Vsaka obveščevalna točka je obvezana, da pospešeno in smotno pristopi k pravilnemu obveščevanju in reševanju. Vsak gornik in oskrbnik planinske postojanke, ki je hkrati obveščevalec, je dolžan pomagati vsakomur, ki je v gorah pomoči potreben.

Na vsaki obveščevalni točki je omara GRS z vsem potrebnim sanitetnim in tehničnim inventarjem. Omara odpirajo samo reševalci z legitimacijo. Voditi se mora točen spisek o porabi inventarja po količini za vsak posamezni primer. Poraba in poravnjivosti se morajo nujno nadomestiti in izpopolnjevati. Vsaka planinska postojanka mora imeti svojo hišno lekarno, iz katere se črpajo sanitetne potrebščine za manjše poškodbe. Tudi o uporabi teh predmetov se mora voditi stroga evidenca.

Vsak gorski reševalec je po sklepu skupščine PZS 1948 oproščen plačevanja prenočnine v vseh planinskih postojankah. Med reševalno akcijo ali ob predvidenem reševanju pa ima prvenstveno pravico do nemotenega in udobnega prenočevanja.

Vsa poročila o planinskih nesrečah se morajo po obveščevalni liniji hitro pismeno (s podpisom) pošiljati z obveščevalnih točk reševalnim postajam in dalje bazam, ki so dolžne v najkrajšem času na predpisanih tiskovinah izčrпно poročati centrali o poteku nesreče in reševanja.

Uroš Zupančič.

K N J I G E, R E V I J E

Varstvo spomenikov, vestnik za zaščito in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti, je jel lani izdajati Zavod za zaščito in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti LRS. List ureja ravnatelj imenovanega Zavoda v Ljubljani, dr. Fran Sijanec, ki v uvodnem članku naglašaja, da je „že danes nujno potrebno, da tudi s pomočjo popularizacije spomeniškovarstvenega področja sistematsko usmerjamo in poglobljamo zanimanje delovnega ljudstva za one vrednote, katerih ohranitev je zahteva splošne koristi in katerih varstvo je ljudska oblast poverila posebnim varstvenim ustanovam, to je republiškim Zavodom

za varstvo in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti". Revija naj „poljudno tolmači cilje, načela, konkretne naloge, akcije in ukrepe spomeniškega varstva čim širšim krogom slovenske javnosti, predvsem pa upravnim organom ljudske oblasti, okrajnim LO, krajevnim LO ter kulturnoprosvetnim in gradbenim ustanovam, gospodarskim načrtnim ustanovam, mladini in šolam, množničnim organizacijam itd.". Sledi članek o spomeniški zakonodaji, v katerem se dobesedno navaja zakon o varstvu kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti v LRS z dne 19. maja 1948 ter informativno poročilo o Zavodu za varstvo spomenikov LRS, ki je centralna naredbodajna in izvršilna republiška ustanova za to področje, ter konkretno o delu zavoda od leta 1945 do 1948, ki ga je zavod izvršil v tem razdobju; tako na upravnem kot tudi na strokovnem področju je opravil ogromno konkretnih zakonodajnih, organizacijskih ter varstvenih ukrepov in nalog. O dveh takih večjih akcijah, o izkopavanju na gradu v Ptuj v letih 1946 in 1947 in o kostanjeviškem samostanu, njega propadu in delni restavraciji poročata J. Korošec in S. Čevc. Inž. prof. Marjan Mušič, ki se posveča zlasti obnovi ogroženih stavb, razlaga osnovna načela zaščite urbanističnih in arhitekturnih spomenikov. Iv. Komelj pa poroča o raziskovanju dolejskih gradov, ki ga je v poletju leta 1947 kot začetek obsežne akcije, namenjena vsem slovenskim gradovom, izvedla ekipa študentov umetnostne zgodovine in arhitekture na ljubljanski univerzi. Druga taka ekipa je zaradi izdaje umetnostne topografije kočevskega okraja odšla na teren. O nje delu poroča M. Zadnikar; Boris Orel pa piše o varstvu etnografskih spomenikov, ki ga izvaja po osvoboditvi osnovani referat za etnografijo pri Zavodu. Omenja zlasti varstvo slovenske kmetijske hiše, slovenske ljudske noše, predmetov ljudske umetnosti in obrti, obredov itd., ki se v novi dobi tehničnega napredka naglo izgublja. Etnografske spomenike sežanskega okraja obravnava M. Matičetov. Med najvažnejše spomenike, ki jih je treba na vsak način ohraniti, pa spadajo oni iz narodnoosvobodilne borbe in sicer tako spomeniki aktivnega oboroženega odpora in večje politične pomembnosti (poslopja, kjer je bil sedež odpora in baze vrhovnih političnih in vojaških organov, bunkerji, taborišča, tiskarne, bolnišnice, grobovi partizanov, vse področje Kočevskega Roga itd.). Številka se zaključuje z edinim člankom o varstvu prirode: S. Bevk, znani naš lovec, prirodoslovec in pisatelj določa najprej naloge varstva prirode, ki so 1.) ustanovitev in vzdrževanje varstvenih parkov (rezervatov), kjer naj se nemoteno razvija živalstvo in rastlinstvo po svojih naravnih zakonih. 2.) Zaščita vseh znanstveno zanimivih, redkih in za dotično deželo tipičnih živali in rastlin, ki jim preti pogin. 3.) Obvarovanje posameznih važnih ali čudovitih prirodnih in naravnih čudes ter lepote razdejanja in izmaličenja oziroma očuvanje njihove prvotnosti. 4.) Vzbujanje ljubezni do narave v ljudskih plasteh, da bo vsak razumel pomen in važnost varstva prirode in pri varstvu po svojih močeh in zmožnostih sodeloval. Po podrobnejši razčlenitvi posameznih panog varstva prirode zaključuje pisatelj članek z ugotovitvijo, da varstvo prirode ni samo stvar čustva, temveč ima tudi praktičen pomen, saj je s poseganjem v naravo človek marsikje razdril ravnotežje v medsebojni odvisnosti živih bitij, ki se more vprav z ustanovitvijo varstvenih parkov popraviti v človekovo korist. Prav na koncu lista so naštetí že zaščiteni prirodni spomeniki. (Redka alpska flora, barski gozd na Ljubljanskem barju, pragozd v Borovski gori v Kočevskih hribih, stari hrasti na posestvu Wilsonije pri Rečici nad Bledom, vršički iglastega drevja sploh in park v Volčjem potoku).

Planinci, ki na svojih gorskih pohodih globoko doživljamo lepoto kulturnih in prirodnih spomenikov, toplo pozdravljamo revijo „Varstvo spomenikov“, ki nas bo stalno informirala o tem prevažnem kulturnem delu ter dajala pobudo in nasvete, kako naj se po svojih močeh udeležujemo akcij zavoda. Bodisi kot zaupniki ali poverjeniki, bodisi kot slučajni sodelavci, bodo planinci zlasti pri varstvu prirodnih spomenikov, ki ne zahteva toliko znanja in predizobrazbe kot zaščita kulturnih spomenikov, lahko uspešno izvajali zaščitne ukrepe. Saj so že danes alpinisti in reševalci po zakonu pooblašчени izvajati varstvo zaščitenih rastlin. Če se njihovo delo razširi na varstvo spomenikov sploh, se bo s tem obogatilo njihovo udejstvovanje v goran, ki mora poleg telesnovzgojnega dela dobivati vedno širšo in globljo znanstveno in splošno kulturno vsebino. A. B.

Die Alpen — Les Alpes. V marčevi, aprilski in majski številki revije (I. 1948) poroča urednik za nemške članke, Max Oechslin o novih vzponih v Svicarskih Alpah v letu 1947. Omenja, da so Alpe sicer že do kraja odkrite, in da nove stene običajno

niso bile preplezane, temveč „prekleparjene“ (nicht erschlossen, sondern erschlossert), da pa ima pač vsako desetletje svoje značilno obeležje in da švicarski gorniki raje vidijo krepko in drzno mladino, ki z modernim orodjem alpinizma in v neštetihi tečajih razvito vrhno tehniko pleza po najbolj strmih in gladkih stenah, da zadosti svoji želji po „živihih senzacijah“, kot pa one vrste „može in žene“, ki se zaradi „pomirjenja živcev“ ukvarjajo z modernimi plesi. Nadalje pa svari pred izključno sportnim umevanjem in vrednotenjem alpinizma. Švicarji so kakor navadno v vsem, torej tudi v planinstvu in alpinizmu, za zmerno in trezno „srednjo linijo“. Poleg manj pomembnih in nekaterih prvenstvenih zimskih tur je bil l. 1947 izvršen prvenstveni vzpon čez severno steno Gross. Diamantstocka (W. Preiswerk in René Gebus), druga in tretja ponovitev vzpona čez severno steno Eigerja (3970 m), II. Lione. Terray iz Chamonixa in Louis Lachenal Annecy, III. pa Hans in Karl Schlunegger iz Wengen in Gottfried Jermann iz Dittingen, dalje razne prvenstvene plezarije v Fählentürme, drugi vzpon na Gspaltenhorn (3437 m) po južni steni (naveza Willy Roth — Emil v. Almen); Mönch (4105 m) je bil prvič preplezan v sestopu (Ernst Fenz in vodnik W. v. Allmen); Ed. Wyss-Dunant in Andre Theytaz sta odkrila novo pot iz Zinala čez L' Ar Pitetta in ledenik Weissborna na Schallijoch (3750 m), Karl Neumann in Willi Stanek pa sta se prva povzpela čez severno zapadno steno Sulzfluha (2742 m) na zapadni vrh te gore. Plezarija se označuje kot skrajno težka. V ostalem govoru Oechslin o manjših plezarijah, variantah v stenah, vzponih po grebenih in razih, ki z vso jasnostjo kažejo, da gre le za plezalne variante v istih straneh stolpa ali za „otipavanje“ novega rebra na istem stebri. Za posameznega plezalca utegneje biti to „pikantni vzponi“, ki zahtevajo solidno znanje in tehniko, vendar ne spadajo v širšo javnost. Gore naj ne bodo plezalne ogrode in predmet senzacije. Navajamo citate iz članka urednika vodilne švicarske revije, ker bi se dala nemara ta ali ona njegova ugotovitev uporabiti tudi za naše gore in gornike.

V junijski številki beremo pod naslovom „Vremenski zapiski s Klausenpasshöhe“ fino občuteno opazovanje in poetične misli rajnega slikarja Augusta Babbergerja, ki je bival na tem sedlu 19 poletij in pisal v tem času z barvitimi prizori in slikami napolnjen dnevniki. Zanimivo poroča Günther Schärer o gorskih pohodih na Lofotih, otočju, ki se vleče od norveške celine nad 150 milj daleč v jugozahodni smeri v severni Atlantik. Od eksotičnih člankov v drugi polovici letnika bi bilo omeniti dobro napisan prispevek J. Stapferja „Vzpon na Citlatepetl (5700 m) v Mehiki, poročilo Serge Herzena o treh turah v Andih Patagonije, Roberta Landolta spis o gorah švedske Laplandije z lepimi posnetki z vrha zaledenelega Kebnekaize, ki je najvišji v tem gorovju in na Švedskem (2123 m); Arnold Gleim piše o visokogorskem sportu v Boliviji in splošno o „andinizmu“ v Južni Ameriki, ki ima v Argentini dve znameniti gorski oporišči: Barilocho ob jezeru Nahuelhuapi sredi nacionalnega parka, izhodišče za Tronador (3470 m), in mesto Mendoza ob transandski železnici, od koder vodi ta železnica in avtocesta prav do vznožja Aconcague (7040 m). Dočim je v Čile manj zanimanja za andinizem in v Peruju sploh nič, ima Bolivija svoj „Club Andino Boliviano“ (ustanovljen leta 1939), čegar gost je bil Heim: Iz glavnega mesta, La Paz (3400—3800 m), je avtozveza in skilift na smučarska torišča Chacaltaya, kjer je klubska koč in najvišje ležeči hotel na svetu (5300 m). Pa tudi zanimivih prispevkov o domačih (švicarskih) gorah in branja vrednih člankov splošnega značaja je dovolj v tej reviji; naj omenimo le nekatere: Hansa Solberga popis prvenstvenega vzpona v severni steni Fischerhorna (4049 m), L. Seylaza tura po grebenu Rothorna; dalje J. Hella prispevek o „morskih ledenikih“ in ledenih gorah. O periodičnih spremembah na švicar. ledenikih in rezultatih opazovanj se vsako leto objavljajo poročila v „Les Alpes“ (P. L. Mercanton); prav tako o kartografiji itd. Mnogo novega in poučnega izveš iz rubrike „Varia“, v kateri se poroča o društvih zadevah in alpinističnih novicah iz vsega sveta, o reševalnih tečajih, o varstvu prirode, o kočah, vodnikih, razstavah, zlasti mnogo tudi o alpinistični literaturi, švicarski in inozemski ter o alpinističnih odpravah v svetovna velegorja. Fotografija je tehnično in motivično znamenita, novosti zadnjih letnikov so čudovite barvne reprodukcije švicarskih slikarskih umotvorov. Po pregledu letnika 1948 revije „Les Alpes“ lahko napišemo, da glasilo švicarskih alpinistov ni prav nič okorelo in zastarelo, kakor bi mu baje hoteli očitati nekateri mlajši švicarski planinski pisatelji.

A. B.

*Vedno in povsod
si izpostavljen
nevarnosti
nezgod!*

Sprosti se skrbi

pri napornem delu, športu
in vsakdanjem življenju,

obvaruj se gmočne škode,

ki Ti jo lahko prizodene
nezgoda. Lažje bo Tvoje
delo in večji bo uspeh!

Nizka premija, ugodni načini zavarovanja

proti nezgodam v poklic-
nem in zasebnem življe-
nju, skupinska zavaro-
vanja delovnih kolektivov
in športnikov, učencev,
otrok itd.

ti nudijo vso zavarovalno zaščito!

Državni zavarovalni zavod

Pejasnitve dajejo zastopniki v vseh krajih države

LJUBLJANA

*Vam nudi fizkulture
potreščine
za vse panoge
športa*

M. Keršič - Belač:

Zametene stopinje

Lani ob koncu zime je bilo.

V buččem vršanju vetra, ki je v silnih sunkih krivil golo bukovje za Turkovo planino, smo s kopnine v kolovozu stopili v redke lise gnilega snega na tratah med plotovi. Veliki cvetovi belega teloha so pozvanjali nad sprhnelim listjem, ki je osušeno od vetra pošumevalo med leskovjem. Gore so bile še vedno odete v sneg, na sončnih lehah v dolini pa je že poležavala pomlad in se kradoma vzpenjala na okopnele vesine pod rušje Dolkove špice, Rokavov in Splevt.

Šest nas je bilo in dobro smo se razumeli med seboj. Rado, Miha in France, pa jaz z Janezom in Ljubanom. Dve navezi, ki sta za drugi dan kovali načrte in se s skrbjo ozirali v tisto črno megleno cunjo, ki jo je južni veter po vsej sili skušal potisniti od Luknje na to stran, pa jo je sever sproti potiskal nazaj. Že par dni je bilo najlepše vreme, petek je bil, pa nas je skrbelo, če se nam tista megla, z Luknje ne potegne na to stran in nam zakrije steno in nebo nad nami in spet nasuje snega na našo pot. Z občutki velikega pričakovanja sem odklepal vrata starega Aljaževega doma, ki nas je za tisto noč sprejel v svoje zavetje.

Večer tistega aprilskega dne je bil poln zateglega vršanja vetrov visoko v robih Stenarja in Cmira. Med košate smreke so tiho legale sence prihajajočega večera in zagrinjale dolino v negibno molčanje. Stena je stala na koncu doline nema in mrzla, še vsa ometana s snegom v kaminih in grapah. Vrh se je v prosojni belini stapljal z brezbarvno sivino neba za visokim obzorjem.

Nekaj zelo težkega je legalo name od tam zgoraj, iz tistih ogromnih skladov. Pričakovanje neznane usode, ki je bila zapisana v vsakem metru dveh zasnovanih smeri v tej steni, me je za hip ohromila in mi je jemala vero v povratek. Stali smo tam ob klopi za Aljaževim domom in merili višino in smer naših poti. France, Miha in Rado so upirali oči v Gorenjsko smer, Janez, Ljuban in jaz pa bolj skromno v Jugovo varijanto Nemške smeri. Preiskujoče sem iskal z očmi dobro znane razčlenbe v Jugovi varijanti, v mislih meril obsežnost in strmino snežišč pod Gradom in s skrbjo ogledoval tisto zadnjo prevesno steno pod izstopom. V tisti višini je bila stena vsa bela od snega, prav majhne lise kopne skale je bilo opaziti.

Lepo je bila zarisana v mislih tista pot in molče smo sprejeli nase težo usode, ki jo je imela stena zapisano za nas.

Tisto noč dolgo nisem zaspal...

Ob treh sta nas že mraz in Radovi klici vrgli s pogradov. Trda noč je še bila in zvezde so še vse svetle žarele na jasnem nebu. Vreme se

ni preobrnilo, le veter je z nazmanjšano močjo razsajal v robèh nad bukovjem. Tudi ob štirih je bilo še vedno tema kot v rogu. Zaklenili smo bajto in oprtani z vrvmi in železjem odkorakali Steni nasproti.

Za Bokovjem smo se že pehali v globokem snegu. Više gori, v koncu, je bil sneg zbit od plazov in nismo več izbirali poti. Daleč za nami, na koncu doline, za Vrtaško planino se je rahlo svitalo. Nihče od nas se ni zavedel, kdaj se je čez vrh Triglava potegnila siva megla, ki se ni več odtrgala. Sever je popuščal. Tista črnikasta cunja meglé nad Luknjo je bila tudi nekam večja in sumljivo je stegovala nacefrane robove po Bambergovi poti proti Sfingi. Drugače pa je bilo popolnoma jasno in zvezde so polagoma bledele na brezoblačnem svodu.

Pod vpadnico vstopa v Bavarsko smer je Janez potožil o bolečinah v zvitem kolenu in napovedal s čemernim obrazom slabo vreme. Bodril sem ga, toda ob vstopu na razsežni gredini smo se sporazumeli, da se Janez vrne in nas počaka v Aljaževem domu. S seboj je vzel eno vrvo, z Ljubanom sta še izmenjala par stvari ter oprtnik.

Rado, Miha in France so se navezali v eno navezo, midva z Ljubanom v drugo. Še nikoli nisem čutil v gorah čudnega drhtenja v prstih, kadar sem se navezoval. Stali smo tam in se mudili z zadnjimi, majhnimi opralki pri klinih in zaponkah, gumbih in vezalkah na čevljih. Oni trije so imeli vsi Tricouni - kovanje, Ljubo navadne kroparje, le jaz švicarske profilirane gumijaste podplate. Oni trije so računali na bivač nekje pod Ladjo — zato so bili vsi trije precej otovorjeni, Rado z železjem, France in Miha z oprtniki. Midva z Ljubanom sva si vse najpotrebnejše nabasala v žepe, tako sva bila okretnejša; računala sva, da morava biti še isti dan iz stene.

Domenili smo se, da vstopi prva njihova naveza v treh — njim se je bolj mudilo. Četrte ure čez šesto je France potegnil za prvi raztežaj.

Do tam, kjer se Gorenjska smer loči od Jugove variante Nemške smeri, smo hitro napredovali, ker je bila pečina v glavnem kopna. Tam smo si še enkrat voščili srečen dan in naše poti so šle narazen. V tej višini so bile police in vesine že debelo zasnežene s strmim snegom, ki je dosegal naklonino do 60°. Napredovanje se je zataknilo in prav previdno sva z Ljubanom ometala zrnati srenec z oprimkov in stopov. Tista prostrana vesina pod prvim rumenim, iz doline vidnim odlomom, nama je dala vražjega dela in dolgo sva se zamudila s čiščenjem in kopanjem stopinj. Preko rumenega odloma je šlo hitreje, gumijasti podplati so mi v suhi skali dobro prijemali, brž sva bila vrh stolpa, ki je bil od zadnje strani pokrit z navpično odlomljenimi opastmi skrepe-nelega srenca. Prehod s stolpa v škrbino je bil prva, najtežja ovira v spodnjem delu stene. Od stolpa do stene pod Gradom je bila škrbina izoblikovana v dolgo, ostro sneženo rez, tenko kot noževa ostrina; grezila se je na obe strani z naklonino čez 70°. S cepinom sem ji moral odsekati več kot pol metra rezi, da je bilo za čevlji prostora na njej.

Zadnja stena pod Gradom je bila že mestoma poledenela in na stojiščih je bilo vedno več snega. Pod nogo, ki je iskala opore, se je krusil zmrznjeni srenec in se v grudicah posipal na spodnjega tovariša.

Skrbno sem tipal za oprimki, čistil s kladivom ledeni požled in previdno prenašal težo z opore na oporo. Plezala sva v raztežaju dvajset do tri-deset metrov in za varovanje je bilo treba prebrisano izrabljati vse možnosti statike in ravnotežja.

Ko sem malo pod vrhom, v ozkem kaminčku varoval Ljubana, ki je plezal za menoj, sem nenadoma opazil, da se je čudno zmračilo okoli naju. Meglene sence so legle po skalah in globine pod nama so potemnele. Veter, ki je ves čas razsajal okoli razov, se je potuhnil nekam v zakotja in moreče tiho je postalo. Globoko spodaj pod Bavarskim turncem sem opazil one tri na zasneženi polici. Prvi je neumorno kopal stopinje in varovališča, videti je bilo, da prav počasi napredujejo. Tam smo se videli zadnjikrat. Nato jih je zagrnila megla.

Prostrana kaskada, kjer je poleti močice, je bila na debelo pokrita s snegom. Ura je bila takrat deset. Privoščila sva si malo oddiha, pojedla nekaj čokolade in sladkorja, se nanovo navezala in pregledala kline in zaponke. Pripravila sva se za najresnejši del smeri, hotela sva direktno po stebru do Zimmer - Jahnovega izstopa in ne po grapi na desno proti Oknu, kjer plezajo običajno poleti.

Krog in krog naju je valovila gosta mračna megla. Veter se je spet zbudil in zaplesal je v besnih, padajočih sunkih. Svet pod nama se je pogreznil v sivobelo temo...

Stala sva tam gori osamljena in redkih besed. Zavedla sva se svoje poti, teže borbe, ki sva jo sprejela nase in oddaljenosti neznanega, vsemu svetu odmaknjenega vrha stene, ki je bila zavita v meglo in je potuhnjeno čakala...

Polovica poti je bila za nama.

Nazaj nisva hotela.

Naprej sva morala...

Besnenje viharja je naraščalo, v silovitem pišu so frfotale od mokre megle oškropljene vetrovke. V obraz so naju zbadla bodičasta, ledena zrna sodre, ki se je vsula v slapovih. Zavila sva se v kapuce in nataknila rokavice.

Med ledena zrna sodre so tiho padale velike, mrzle snežinke...

Nič več se nisva smela muditi na tistem prostranem, trdnem prostoru, ki ni bil prav nič podoben stotinam metrov, ki so naju še čakali.

Pobrala sva vrv v zanke in začela.

Snežišče se tam iz svoje položnosti požene v strmoglavo navpičnost stebra pod Zimmer - Jahnov izstop. Police, ki so poleti v kopnem lahko prehodne, so bile strmo zasnežene in poledenele. Kopna skala je v kratkem času od goste, mokre megle ob silovitem severozahodniku poledenela in postala od snega in sodre drsljiva. Na prvi polici sva navezala dereze, samim čevljem nisva mogla več zaupati.

S težavo sva lovila ravnotežje in iskala bornih zavetij na stojščih. Veter naju je bičal z ledenimi zrni v obraz in le s težavo sva se sporazumevala. Klicev nisva razumela, zmaličene besede so odmevale od sten in zamirale v bučanju vetra. S potegi vrvi sva dajala in sprejemala povelja ter besno rjula v meglo.

Težka, moreča skrb se je prikradla vame. Izstopna, prevesna stena pod vrhom mi je bila ves čas v mislih in ni mi več dala miru.

„Kaj je tam gori? Je kopna pečina? Ali bo ledena in bova prišla tam čez še do noči?“

Ljubo me je gledal zaskrbljenega obraza in mi prepustil odločanje o najinem početju tistega dne.

Zdaj je bilo nekje na dnu vsega obema jasno, da na meni leži teža konca ali povratka nazaj v svet, iz katerega sva po nikoli odgovorjenih vprašanjih iskala to pot...

Nobenega pregleda nisva imela o stvareh, ki so naju čakale. Temperatura je padla pod ničlo in megla je s snegom in sodro par milimetrov na debelo požledila pečino. Mokrota je prodirala skozi obleko in ledeni srh naju je mrazil do kosti. Hukala sva v premrle prste in iskala zavetij.

Meter za metrom sva napredovala. Smer poznam do poslednjega oprimka in ne zašel bi, pa če bi utonila v megli. Za vsak klin, ki sem ga pustil poleti v steni, sem točno vedel in stojišča sem imel točno odmerjena v raztežajih.

Iz tesnega, gladkega kamina sem se pretolkel ven na rob raza. Ljubo je plezal za menoj samogibno in stisnjenih zob. Govorila sva malo in tudi ni bilo treba; pred nama so bile važnejše stvari in molk je bil kakor olajšanje.

Ostra rëz poldenedelega snega mi je dala v neki škrbinici hudičevega opravka. Veter mi je jemal ravnotežje; vrv se je zažirala in sproti zamrzovala v zasneženem robu police. Moral sem za par metrov nazaj in spraviti preje Ljubana do sebe. V vesino sem izkopal globoko kotanjo za varovališče in med preprijemanjem mokre vrvi sem se spet zalotil pri misli na zadnje metre pri izstopu.

Zavračal sem tisto prekleto misel in kar tja v en dan sem tulil v veter neko, že zdavnaj pozabljeno pesem:

„Nau več dolg, k' bo sneg zapadel... dol pobelil in goro...“

Ljubo me je čudno pogledal izza roba in nič več ni bil tako čemerin in pust. No, njegove slabe volje mu pač nisem mogel zameriti. Ko si je na tistem stojišču pri mokrem mrazu in vetru preobuval premočene nogavice in sem ga jaz na vrvi varoval, pač nisva bila v zavidljivem položaju. Brundal je tudi on za menoj in kar pozabila sva, da je še nekje pod nama ravna in prostrana dolina, s toplo zakurjeno bajto in Janezom, ki nas čaka...

Takrat me je napadla nova skrb in na glas sem jo izgovoril:

„Kje so zdajle oni trije? Ali so šli nazaj?“

Vedel sem, kako je ob takem v Črnem grabnu. Kamenje pada v salvah med plazovi sodre in snega, ki se je vedno pogostejše vsipal z vseh vesin in tudi nama na stojiščih zasipal noge do gležnjev. Če so tovariši kljub poslabšanju vremena silili v Črni graben — potem od tam ne bodo mogli več nazaj. In če gredo naprej, ali je mogoče v takem čez Ladjo...? In tole vreme se lahko zavleče par dni, ves teden.

„Prekleto!“ Ljubo je zamišljeno zaklel, ko se je tudi sam spomnil na tovariše.

„Jaz pa le mislim, da ne bodo počenjali neumnosti. Sicer pa, če jim v temle vremenu uspe sestop iz Črnega grabna, ne bodo opravili manj kot midva“.

Zmerom težje zapreke so se nama postavljale na pot in prav po polzevo sva pridobivala višino.

Od sekanja stopinj v trdo skorjo snega me je že bolela desnica. Delal sem, da mi je pot tekel po obrazu in iz premočene obleke se je kadilo. S snegom oblepljeni, v trdih zmrznjenih vetrovkah, sta bili najini sivi postavi kakor senci v razu. Samogibno sva preprijemala trdo, zmrzlo vrv in s kapucami vetrovk zaslanjala oči pred strupenim vetrom. Po dolgih urah sva postala utrujena, lačna sva bila, pa ni nama bilo do jedi. V ustih sem čutil slanogrenek okus; nisem vedel, ali je to slabost ali žeja. Od časa do časa sva pojedla košček čokolade ali sladkorja in delala brez oddiha.

Ves čas sva plezala v derezah. Skale so bile poledenele in oblepljene s snegom. S kladivom sem čistil trdi požled in s prednjimi zobmi derez iskal bornih opor v skali.

Včasih se je megla za hip razkadila in odkrivala vrhnji rob stene nad nama. Bližala sva se zadnjim skalnim odstavkom in upanje, da še pred nočjo izstopiva, nama je zraslo. Kjer se je snežišče v kratkih odstavkih vsaj malo položilo, sva plezala drug za drugim, v kratki razdalji dveh do treh metrov. Skrbno sva kopala globoke luknje za stope in čistila stojišča. Kretnje so bile preračunane, zdrka nisva smela tvegati. Pod nama je zijala siva mračna globina in požirala grude snega in plaziče, ki so se trgali okoli naju. Misel se je lovila ob drsenju padajočih teles in pred očmi so vstajale blodne podobe krvavih madežev na snegu... V takih trenutkih se vračajo človeku že davno zbledele podobe reševanj in motnih oči ponesrečenih. Globina vabi in s praske-tanjem požira odsekane ledene drobce, pršeče izpod cepina.

Vsa teža gore je legla na naju s svojo silovitostjo in naju svarila.

Najino delo je bilo podobno brezupni bitki dveh pritlikavcev proti milijonom velikanov, ki so naju skušali poteptati, pa sva jim vedno znova ušla med nogami...

Čustvo, ki je bilo takrat med nama, je bilo prav preprosto in v tovariševih očeh sem bral zvestobo in odločnost. Nekje na dnu človekove notranjosti se je oglasal speči nagon samoohranitve in krčevito sva se oprijemala vsega trdnega pod snegom. Drugo je vse obledelo, zavedala sva se svoje samote in vse nuje najinega početja.

Meter za metrom je rasla globina.

Rokè so bile utrujene in napetost v zmagovanju ravnotežja je rasla z višino...

Pred gladkim poledenelim pragom, na robu obupne praznine sva se ustavila in nisva mogla naprej.

Poskusil sem dvakrat, trikrat, poskusil bolj na levo, še okoli roba, a prehoda ni bilo nikjer. Z ledom nama je bila zaprta pot.

Začutila sva, da se najresnejše delo šele začinja. Počivala sva, zakopana v sneg ozke police, in si v žepih grela prezeble prste. Ura se je bližala drugi popoldne, zadnji del stene je ponovno utonil v megli. Vedel sem, da je do vrha stene še okoli pet raztežajev, najtežjih v vsej smeri.

Sneg je padal z vetrom v drobnih, bodečih iglicah. Vršalo in zavijalo je v mračnih zakotjih globokih grap in rezi. Ob navpični steni

nad nama se je utrgal slap, buhnil čez rob, za hip zastal, nato pa strmoglavil v globino z besnečim grmenjem.

Z mrzlo zbranostjo sem ponovno poskusil in šlo je.

Mesto je bilo izredno težavno in vredno najine poti.

Z ostre rezi nad polico sva prekopala nešteto lukenj v trdi srenec tesnega žleba do zadnjih, navpičnih odstavkov v steni. Od časa do časa se je pretrgala meglena zavesa nad nama in razločno sva videla vrh stene nad seboj.

Do vrha je bilo samo še tri raztežaje vrvi po trideset metrov. Snežne vesine so se končavale v blazni naklonini 60°, v odsekanih skokih in poledenelih navpičnih pečinah. Leden srh me je stresel in vroče mi je postalo.

Siva skala se je bleščala z zelenkastim bleskom ledu izpod snega.

En sam izhod je bil mogoč. Poznal sem ga od poletja. Trije klini so tičali v skali pod ledom, dobro sem vedel zanje in nanje sem tudi gradil vse...

Dolgo sva počivala v zavetju nanešene opasti pod rdečim previsom. Odvezala sva dereze, ki so naju tiščale zaradi skrčenih vezav, in cepetala s premrzlimi nogami.

V vrtincih je sukljalo nanešeni pršič in nama škropilo obraz.

Prav na tistem se je od nekod prikradla topla, mehka misel: Ravna prostrana dolina s toplimi domovi in dobrim obrazom človeka, ki v pritajeni slutnji trepeta za najine najbolj težke minute... V neskončni žalosti sem si zaželel zelenih trat in cvetov belega teloha pod šumečimi jelkami, kjer ni mraza ne megle ne snega ne ledu. Trudna dremavost se me je lotevala in zaželel sem si zaspati samo za malo časa.

Ljubo me je gledal z neprikrito skrbjo v obrazu in je trdovratno molčal. Trudno je zmignil z glavo proti globini in malomarno spregovoril:

„Ti, Belač... tule doli pa ne bi rad...“

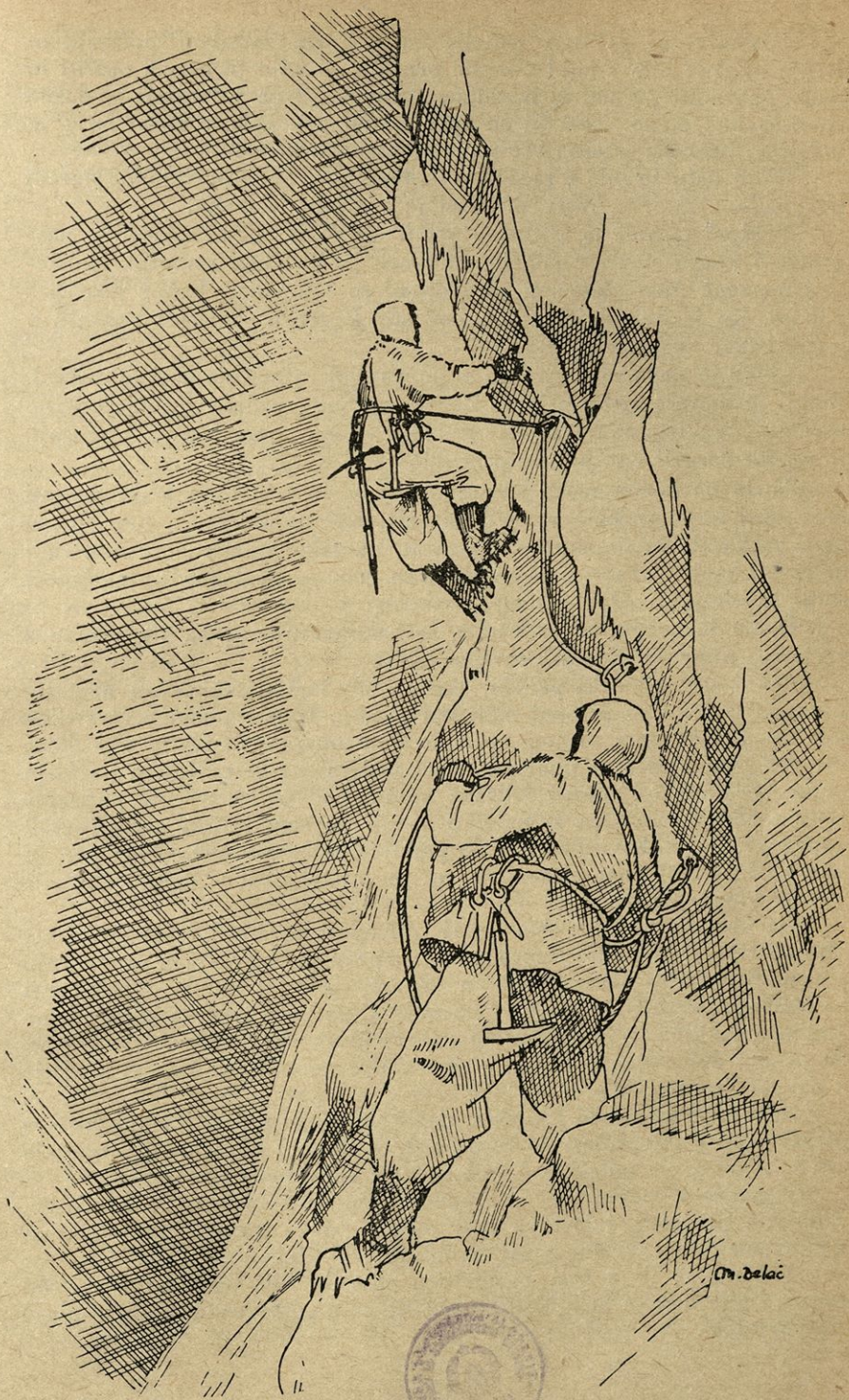
Prijateljeva zaskrbljenost mi je jemala voljo in prav nič se mu nisem začudil, ko je omenil, da bi kar tam bivakiral. Dan se je nagnil na pozno popoldne in temačno je postalo. Sneg je malo ponehal in z vetrom se je razkrival vrhnji rob stene nad nama. Snežišče je imelo videz neprehodne navpičnosti ter se je bleščalo v zelenkastih lisah ledu. Z brezglasno umevnostjo so stali pred nama tisti zadnji raztežaji najine poti, ki je neizprosno zaklepala svoja vrata na pragu pod vrhom. Pogled se ni imel nikjer ustaviti, na nobeni trdni vodoravni točki, zdrsnil je navzdol, naravnost v megleni kotel v vrtoglavi globini. Skoraj tisoč metrov pod nama nekje je bilo dno nevidnega brezdnega...

Bivakirati nikakor nisva smela. Priganjal sem k delu in mu dopovedoval, da tako ostati nima nobenega smisla. Delo, ki sva ga morala opraviti, bi bilo drugi dan še težje, že zaradi vremena samega, kaj šele spričo razpoloženja, ki rase v človeku po tako brezupni noči in prezebanju. Premišljeno sva ponovno navezala dereze, zapela obleko in pregledala vezave ob pasu. Pripravil sem kladivo in obesil cepin čez ramo. Tam gori bŕ mi bil samo v oviro, ker je bil v snegu na izlizanih, poledenelih policah za varovanje neuporaben.

Peričnik

Foto: Slavko Smolej

M. Delac

Spomnim se še tiste podobe na najinem zadnjem počivališču: Dvoje ljudi je bilo v boju z besno naravo, ki naju je hotela uničiti in nama zabraniti prehod iz brezupne navpičnosti na prostrano, položno snežišče nad steno. Tam bi se spet mirno zakopala v trdni sneg in počivala, počivala, rešena vse more neznanega konca...

Okoli naju je bilo mračno in pusto, kakor na zapuščenem, starem pokopališču. Zoperni, mrtvaški hlad je vstajal v človeku.

V hipni jasnini so iz megle vstali daleč za Belimi platmi v nasprotnem koncu stene, v pobeljenih rezeh in škrbinah samotni, okostneli mecesni. Med plesočimi snežinkami so bili videti kakor pokriti s tenčico. Ko je buhnil izza roba nov sunek vetra, so zopet ugasnili v megli kakor dogorele sveče...

Ljubo je stal pod previsom, si popravljajl vezavo na vrvi in žvižgal. Razbil je moreče vzdušje in se nenadoma prav neupravičeno čemerno zarežal: „Prekleta se bova jutri smejala vsemu temu. Kateri vrag naju je vendar spravil v to hudičevo mišnico, a — a...?“

No in na koncu vsega brezupja sva se še poskušala kislo smejati in gledati najin položaj v svetlejši luči. Kot nalašč se je tudi megla malo razkadila in dopovedoval sem si, da tako brezupno menda tudi ni vse skupaj. Toda v naslednjih urah sem spoznal vso upravičenost skrbi, ki me je morila ves dan.

Ljubo je pobral vrv v zanke, se zakopal v sneg na stojišču in z vrvjo čez rame varujoč pripravljen čakal.

Prečil sem ob ozki polički, skrbno loveč ravnotežje, ven na levo. Z zobmi derez sem praskal nanešeni pršič z ledene podlage, previdno sem otipal vsak stop za nogo, predno sem mu zaupal. Prečil sem daleč ven na levo, kjer sem upal da se na nekem mestu prebijem na višjo polico. Gladke, od plazov izlizane žmule pod polico so me potiskale ven iz bornih opor za stopalo. S kladivom sem moral očistiti vsak oprimek ledu. Rokavice so bile že popolnoma premočene, drugi par, ki sem ga izmenjal med plezanjem, mi je zmrzel tičal v žepih vetrovke. Vrv je kmalu pošla.

Na bornem stojišču sem čakal Ljubana, da je priplezal do mene. Skrbno tipaje za vsako oporo, sem se prav počasi dvigal na zgornjo polico. Samo dva metra višje, a vendar tu nisva smela tvegati niti meterskega zdrsnjenja. Nihče bi ne zadržal padca v tisti navpičnosti, na labilnem stojišču, z ledeno vrvjo v brezčutnih rokah. Zavedala sva se, da je tam doli vsega konec, ker se snežišče po trideset metrih končuje v navpičnih odstavkih...

Spet sem zavaroval Ljubana, da je prišel do mene. Vsakokrat sem plezal naprej največ šest do osem metrov in spet čakal nanj. Prebijala sva se s police na polico in čistila sneg in led s pečine.

Nenadoma, dober raztežaj pod vrhom se nama je vse zataknilo. Žmulasta prevesna vzboklina pod zadnjo polico me je kljub trikratnemu poizkusu zavrnila nazaj na stojišče k Ljubanu.

Pot mi je lil s čela in utrujen sem že bil. Ljubanu so se od mraza šibila kolena in z bledega obličja je gledala vame skrb in misel na povratek...

Takrat sem se spomnil na Rittlerja in Brehma — ter Petersa in Haringerja v severni steni Grandes Jorasses, pa na Welzenbacha, Dreksla in Schulzeja v severni steni Nesthorna. Skoraj pod vrhom so morali prvi štirje nazaj — trije v pogubo in konec...

Stiskal sem zobe in si želel, da bi bil kjerkoli na svetu, samo stran s tega prokletega ledu in potuhnjenega snega. Da bi nikoli več ne videl te globine pod seboj, ki me je vlekla vase, mi jemala voljo in hotela izsesati iz naju zadnjo kapljo življenja. S potnim čelom sem se naslonil na ledeno skalo. Trideset metrov pred koncem nisva mogla najti nobenega izhoda...

Skušal sem razmišljati, pa se mi je silila ena sama misel: Zdaj je vsega konec... Zdaj se mora zgoditi tisto, kar se je zgodilo tamle doli Wagnerju — pa Topolovcu in Jugu... V notranjosti me je kljuvalo kesanje, kakor bi bil nekoč davno nekaj velikega zakrivil in so me takrat obsojale vse stvari, ki so bile okoli mene. Strahotno osamljena sva stala na čisto majhnem koščku gore, tako da nama je bilo enako daleč do vseh štirih koncev sveta... Silna zavest se je zbudila v meni, da nimava ničesar več pričakovati od nikogar, vera, da nama ni treba nobene vere več, upanje, da ni nobenega doma nikjer, da bi mu še stopila čez prag, in nobenega cilja na koncu poti, ki bi ga še lahko kdaj dosegla.

Le prav bežne sekunde so bile to, hipi nevarne apatije. Potem sem se ovedel. S silo sem si vzbudil v spomin vsako najmanjšo podrobnost oblik pečine v poletju. Z očmi sem iskal tisti prvi zarjaveli in skrivljeni klin, ki je pred devetimi leti obdržal Klusovega Joža, ki mi je prav nad tisto polico odletel... Z vso jasnostjo sem se spomnil vsega in gori v ledeni steni opazil zvito uho klina.

Tja gori sem moral priti.

Centimeter za centimetrom sem se dvigal. Skoraj bi že izplezal na polico, pa sem komaj ujel ravnotežje in omahnil nazaj. Še enkrat sem poizkusil in s kladivom izkopal vdolbinico za en sam prst. Ljubo mi je podprl desno nogo in prelisičil sem se čez. Spet sva bila dva metra bliže vrhu.

Po polici sem skrajno počasi prečil na desno in končno dosegel klin. Po dolgem trudu mi je uspelo vpeti karabinar in poledenelo vrv. Spet je splezal Ljubo do mene in spet sva počivala. Nikoli v življenju še nisem stal tako blizu vrha stene in tako neznansko daleč. Mračilo se je v gostih sencah nabuhlih oblakov in rob stene je visel s poledenelim previsom prav nad naju. Noč je bila čisto blizu in grozila, da naju priklene tik pod izstopom v steno.

Poledeneli zadnji previs je potuhnjeno čakal...

Spet sem začel, tokrat poslednji raztežaj. S kladivom sem neumorno sekal v požled in tajal s toploto golih rok led s pečine. Z zobmi derez sem tipal za vsako najmanjšo vdolbinico v skali. Ljubo me je opazoval in je napeto zasledoval vsak moj gib. Decimeter za decimetrom sem se dvigal. Klina tam ni mogoče zabiti, razpoke nisem našel nikjer. Še nikoli v svojem življenju nisem tako trpel pri plezanju, želel bi, da se take minute nikoli več ne povrnejo.

V roke me je zeblo, da bi rjul od bolečin. Spustiti nisem smel... Stiskal sem zobe in držal, kjer je bilo kaj prijeti. Noge so iskale bornih

stopov. Na enem samem zobu derez na vsaki nogi in z eno roko loveč ravnotežje sem prosto roko grel v žepu in dihal vanjo. Tako je šlo decimeter za decimetrom... Pretolkel sem se v ozko, zasneženo, poševno zajedo, ki je obrnila smer mojega plezanja nazaj na levo proti zadnjemu previsu. V dno zajede sem zabil dolg klin, se vpel in se oddihoval. Tri metre nad seboj sem ugledal čisto pod previsom zarjaveli drugi klin. Prav počasi sem spet čistil led s pečine pred seboj in ko sem vpel vrv v klin, sem se končno lahko sproščeno zravnal. Spet sem počival. Najprej sem moral Ljubana spraviti do sebe, ker je bila vrv prekratka, da bi jaz izplezal.

S težkim lednim kladivom sem izbil cel kos skale, da sem v derezah lahko stal na bornih oporah in vpet v karabinar, izvešen zmagoval ravnotežje. Zaklical sem tovarišu, naj mi sledi.

Dolgo se je Ljubo mučil s prvimi metri ledenega odstavka. Nikakor ni mogel razumeti, kako sem prišel jaz tam čez. Poskušal je večkrat, predno mu je uspelo napredovati par metrov. Na pol raztežaja se mu je zataknilo in nikamor več ga nisem premaknil. Spustil se je nazaj in počival. Zeblo ga je, noge so se mu tresle in pridušeno je klel. Ponovno je poizkusil. Prav počasi se je dvigal in spet zastal. Mrak okoli naju se je gostil in čas je tekkel... Ljuban ni več čutil rok in moral sem vleči, da so se mi šibila kolena. Z veliko muko se je prepehal do mene. Moral sem mu napraviti prostor. V varovalni zanki sem se v tegu vrvi izvesil toliko na levo, da je zavzel moje mesto in me zavaroval.

Nisem mu dovolil oddiha. Vsaka minuta je bila dragocena. Noč je zagrinjala svet okoli naju z dolgimi sencami in z oblaki meglé povečavala turobnost razpoloženja. Tresla sva se od mraza in trepetala od utrujenosti.

Zadnjih osem metrov prečke in previsne stopnje je bilo pred menoj. S preračunljivo hladnostjo sem se jih lotil. V tegu vrvi sem se spustil za meter nižje in spet počistil s kladivom led s pečine. Roke so bile trudne in komaj sem jih čutil. Ne vem, kje sem takrat jemal moči, nikoli več ne bom zmogel tega, kar sem opravil tistikrat. Prsti so mi postali brezbarvni in odrevenele pesti so mi oklepale zadnjo rogljo ledu na robu. S poslednjimi močmi sem preplezal tiste metre v previsu. Tam sem zabil zadnji klin, bolj za moralno oporo kot za potrebo, saj ne bi niti klin niti Ljubo zdržala mojega padca.

Dva metra nad robom sem izkopal v vesino debelega snega in ledu kotanjo za stojišče in se pripravil za zadnje delo z Ljubom.

Dolgo se je mučil. Zanj je bila tista prečka težje delo, ker ni bil varovan z one strani. Po dolgem trudu mu je uspelo, da se je spustil pod previs. Čezenj pa ni mogel več in onemogel je obvisel na vrvi.

Držal sem vrv, da so mi trepetala kolena. Izza roba so se trgali pritajeni klici tovariša:

„Drži Belač... ne morem več! Ne čutim več prstov na rokah!“

Prigovarjal sem mu, naj si jih pogreje v žepih... naj za vruga vendar ne stoji na mestu. Prisiljen sem bil stati obrnjen z obrazom proti vetru, ki me je bil v obraz z ostrimi bodicami sodre in snega. Vleklo me je v globino in združen pod njegovo težo sem rjul v onemoglosti.

Tovariš za robom je molčal in vrv se ni premaknila. Strašna misel me je obšla: Kaj če se vrv, tam na ostrem robu pretrga... Izza roba sem čul samo praskanje derez ob skalo in težko sopenje tovariša. Vrv se ni zganila niti za ped. Moči so me zapuščale; onemoglo sem napenjal vrv ter ga rotil, naj vendar zbere moči in konča to prekleto mučenje.

Minute so tekle kakor ure in končno sem ga s poslednjimi močmi s pomočjo vrvi pripravil do tega, da je izplezal. Dolgo sva počivala in zbirala moči za zadnji raztežaj strmega snežišča, ki se za robom po dvajsetih metrih položi v dolgi ozebnik pod malo Črno steno. Trudno sem kopal še tiste zadnje stopinje v globokem trdem snegu proti robu.

Tam sva si prav krepko stisnila desnice in si pogledala v oči. Trenutek je bil svečan; tam v tisti samoti, na tistem majhnem koščku sveta sva zaživela novo življenje, nov svet, dva nova človeka, ki v ginjenosti nista mogla govoriti...

Moči so nama rasle in volja se je počasi vračala.

Najine poti še ni bilo konec za tisti dan. Popolnoma se je zmračilo in midva sva morala v gosti megli še isti večer najti Staničevo kočo. Komaj sem še videl na uro. Bilo je skoraj pol osmih zvečer... Pet ur sva rabila za teh zadnjih sto metrov višine, trinajst ur sva bila v steni. Trinajst ur brez oddiha sva delala, da sva preplezala višino tisoč metrov...

Trudno sva dvigala noge, ko sva v temi iskala poti proti ledeniku. Nobene luči nisva imela, pa bi nama tudi ne služila v gosti megli. Veter nama je pihal v hrbet in to je bilo dobro za naju. Potiskal naju je v strmino; od časa do časa so se odkrivale na levi in desni črne sence skal, ki so nama kazale pot.

Za Slovenskim turncem sva se zadnjikrat orijentirala po oblikah terena in si izbrala smer.

Nekje nad oblaki je moral biti mesec, ker se je svetloba do neke meje obdržala in ni se moglo stemniti do trde teme. V motnih obrisih sva čutila nekaj sežnjeva pred seboj obliko tal in hitela sva z vetrom proti Rži.

V tulečem viharju nama je obleka popolnoma zmrznila. Kapuca vetrovke na glavi je bila trda kakor šlem in me tiščala za vratom. Kakor palica trda vrv se je vlekla v razdalji par sežnjeva med nama po snegu; koščeno trdih vozlov nisva mogla razvezati.

Najino edino upanje so bile zimske markacije pod Ržjo, na poti od Kredarice do Staničeve kočice kjer je bil pred nekaj dnevi Triglavski smuk. Hitela sva v ravni črti v tisto smer in budno pazila na smučine, ki so nama nekje morale prekrizati pot. Po času, ki je minil, odkar sva zapustila rob ledenika za Slovenskim turncem, sva sklepal, da morava biti že prav blizu prvih zimskih markacij.

V brezmejni trudnosti sva komaj še odpirala oči in vztrajno bolščala v tla za sledovi. Ničesar nisva opazila, na kar bi mogla opirati gotovost, kje se nahajava. Naenkrat pa sem, stojé na strmini snežišča, instinktivno začutil, da morava smer spremeniti bolj na levo, ker sva prišla pod pobočje grebena med Ržjo in Kredarico. Res sva v par minutah zagledala pred seboj v temi kol zimske markacije. Zdaj sva

morala paziti na točno smer, da najdeva drugi kol in greva v ravni črti do naslednjega. Toda drugega kola ni bilo nikjer. Trdovratno sem vztrajal pri tem, da ga ne iščeva in ne izpreminjava smeri niti za korak vstran. Če se v takem črnem mraku in megli enkrat samkrat zasučem okoli svoje osi, ne boš nikoli več vedel, kje si.

Instinktivno sem v možganih beležil vsako krettnjo, ki sva jo storila pri razvedanju. Tako sem podzavestno ves čas približno vedel, kje se nahajava. Nenadoma sem opazil na tleh dolgo, potegnjeno liso stare smučine. Sneg je bil v smučini bolj umazan, previdno sva ji sledila. Po dolgem času pa se mi je zazdelo, da zavija nekam preveč na levo navzdol po strmini, v smeri proti Pragu.

Tam sva se s tovarišem prvič sporekla. On je hotel za sledjo, jaz ji nisem zaupal in sem hotel bolj na desno. Rotil sem ga, naj prepusti vodstvo meni, kakor ves dan in naj se raje spomni, kje približno so postavljene zimske markacije. Ljubo je bil namreč pred par dnevi na Staničevi koči in Kredarici kot reševalec na Triglavskem smuku in sem upal, da si bo smer, kako so koli postavljeni, dobro zapomnil in tudi smer smučin, ki so običajno speljane v enem, močno izvoženem tiru od ene koče do druge.

On je trdil svoje, jaz svoje. Končno ga je vrv prisilila, da sva ubrala smer skupaj po mojem instinktu. Že po nekaj minutah sem se z derezami ob nekaj spotaknil. Sklonjen sem tipal z rokami po tleh; vesel vzklik mi je ušel. V globoki smučini je izpod snega gledal podrti kol markacije. Otipal sem robove smučin in njih smer ter jim sledil.

Korak za korakom sva tipala v temo. Iz megle so se pokazale črne sence kopnih skal. Stala sva na ravnem svetu in napeto iskala. Občutek, da veva, kje sva, naju je navdal z novo odločitvijo; iskala sva malo bolj proti levi in naenkrat je vstala pred nama temna silhueta Staničeve koče. V silnem veselju sva stekla proti njej.

Mrzle so bile njene stene in še bolj mrzli železni križi v oknih in ključavnice na vratih. Zatekla sva se na zadnjo stran v odprto drvarnico, polno snega in lesene ropotije. Tu sva spet občutila tisočkrat povdarjeno potrebo zimske sobe na Kredarici ali Staničevi koči za zimske alpiniste in gorske smučarje.

Sreča nama je bila mila. Ljubo je imel kot kadilec v žepu v celofansko vrečico zavite suhe vžigalice. S cepinom sva razcepila staro suho škodlo v drobne trščice in po dolgem prizadevanju nama je s predzadnjo vžgalico uspelo napraviti majhen ogenj.

Imela sva luč... in toploto... Budno sva pazila na plamen, da ga veter ni ugasnil, in pazljivo prilagala. Iz kota so romali različni kosi lesa, ročaji starih metel, trhli koli zimskih markacij in podobna navlaka. S cepini sva cepila trdi les in se grela z ognjem in delom.

Počasi se je led na obleki začel tajati, da se je kadilo iz naju. Dim nama je silil v oči, morala sva neštetokrat bežati na prosto v vihar. Ko se je v sunkih vetra prostor razkadil, sva se vrnila k ognju in si sključena grela premrle prste nad plameni...

Tako je šlo vso dolgo, brezkonno noč. Vihar je divjal, da se je tresla koča v temeljih in je tramovje zamolklo škripalo. Skozi razpoke

v stenah je prodiral mraz, da sva se prezebla stiskala s hrbti in preganjala vsiljivi spanec. Brezkončne so bile tiste ure bedenja, polne trudnih misli in blodnih prividov... Nekje daleč je bil svet z ljudmi, morda en sam dober človek, ki me je čakal in trepetal v nadi, da se vrnem in da morda še kdaj pojde z menoj. Daleč nekje je bila dolina s toplo bajto, z ognjem v peči ter privito lučjo na steni, ki naju je čakala.

V prividih so se vračale vse ure minulega dneva, blodne slike brezupnega boja z goro, ki naju je s svojo veliko, samo nekaterim ljudem naklonjeno milostjo pustila k sebi, v svoje srce in na svoj vrh. V takih urah spozna človek svojo moč in svojo slabost, majhnost in šibkost, ki sta v nas — in vso ljubezen zemlje, ki nam dopušča vse to doživeti. In vse tiste stvari, ki sem se jih v tistih urah dotaknil z delom svojih rok, mi bodo ostale zveste do konca, vse misli, ki so se mi v tistih najbolj težkih minutah utrgale, bodo do zadnje ure bedele nad menoj. Preveč hodimo ljudje po vseh uglajenih hodnikih tega sveta, zato nam je tako težko, kadar moramo nekoč na koncu vsega z njih napraviti zadnji korak...

S svitanjem jutra so zbledele blodne podobe.

Ogenj nama je ugasnil in tresla sva se od mraza. Noč nama je pustila podvojeno trudnost v prezebljih telesih, da sva se komaj razgibala. Pospravila sva ropotijo in sklenila, da sestopiva za Cmirom v Vrata.

Okoli koče je bilo vse polno smučin. Gosta megla naju je obdajala in koča je spet utonila v njej. Takrat pa se je Ljubo spomnil, da sta pred par dnevi izvedla smuk za Cmirom po najini poti znana smučarja Dernič in Bizjak. Res sva kmalu našla smučine pod pobočjem Cmira. Sledila sva jim v ključih proti dolini. Čim nižje sva se spuščala, tem redkejše so bile megle. Od časa do časa so se sive zavesе oblakov za hip razmaknile, da so vstale motne sence pečin nad pobočji. Polagoma se je tudi čisto zdanilo. S trdega, zbitega srenca na višinah sva se kmalu pogreznila v odjuženi, gnili sneg v zatišjih. Za Požgano Mlinarico se je megla naenkrat dvignila in rjave bukovе hoste so se razprostrle pod nama...

Globoko v dolini je šumela Bistrica. V vetru so se pripogibali samotni mecesni na pobočju Cmira in stegovali svoje okostenele veje v sihravo nebo.

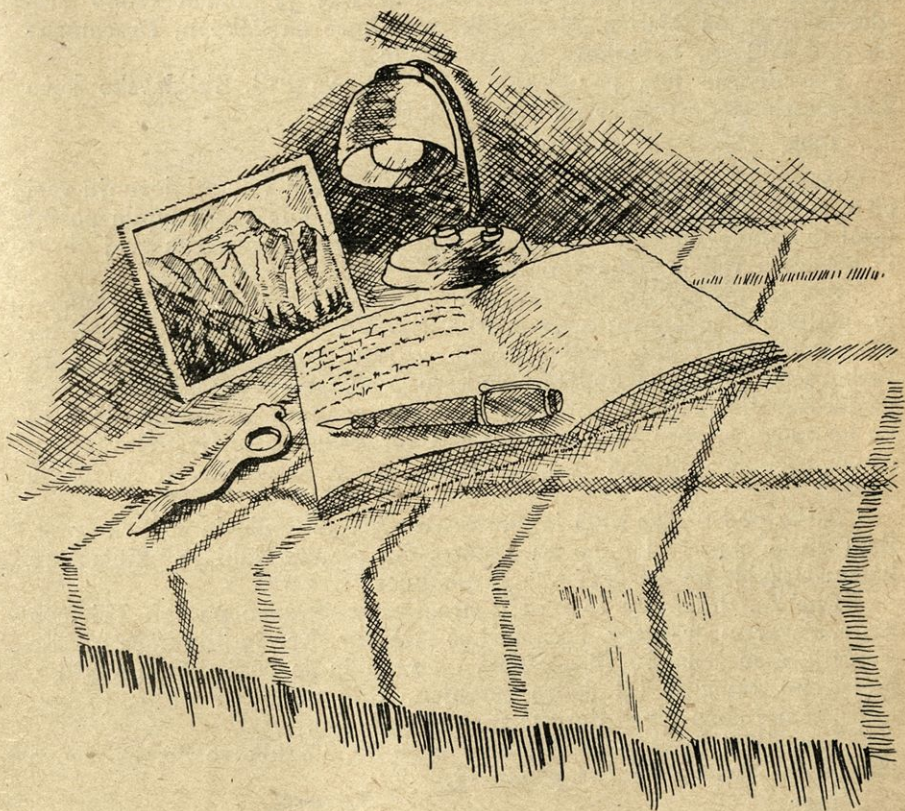
Prav na tistem je začelo rositi...

Komaj sva že premikala trudne noge po cesti nazaj v Vrata. Telohi so bili tam na tratih med plotovi in umazane lise snega so še vedno ležale ob poti. Stena je bila zagrnjena do vznožja z neprodarno, sivo zaveso oblakov. V neznano so utonili sledovi najinih stopinj v robèh. Za vedno so izginile z obličja gore poteze tistih dni in nikoli več jih ne bo nihče našel takih, kakršne so naju sprejele takrat...

V Aljaževem domu so naju nestrpno čakali štirje fantje. France, Rado in Miha so se vrnili že prejšnji dan iz Črnega grabna, kjer so se obrnili v brezupnem vremenu. Poslednja, moreča skrb je padla z naju. V onemogli trudnosti sva padla po pogradih v težek, sproščujoč spanec.

Leto je že minilo od takrat...

Mehko in neslišno pada spet sneg po skalah. V pustih zimskih dnevih rohnijo viharji nad glavami pobeljenih sivih velikanov, zagrnjenih v prosojne zavese sneženih oblakov. Še vedno stojijo tisti okosteneli mecesni v rezeh pod Belimi platni in s svojimi okleščeni vejami prosijo sonca... Veter spet tuli v robèh in raznaša nanešeni pršič ob njihovih deblih. Nove poteze riše zima v obličje triglavske stene, ki uporno kraljuje nad prostrano dolino. Morda so še vedno tam gori, zarjaveli klini v razzeblih razpokah pod ledom in prosijo, da še kdaj pridem. Nihče razen njih ni videl bolečine temnih ur, ko sta rasla v naju enkrat vera, enkrat obup nad dejanjem, ki sva ga iz notranje potrebe morala izvršiti. Dovršila sva ga, kakor je bilo sklenjeno v srcu, pred ljudmi in pred samim seboj...

M. M. Debelakova-Deržaj:

Kronika Triglava

(Nadaljevanje)

Dne 12. VIII. je bila slavnostna blagoslovitev kapelice na Kredarici. Te slavnosti se je udeležilo nad 200 ljudi. Že v zgodnjih jutranjih urah se je zbralo na vrhu Triglava 70 slovenskih planincev obojega spola. Dovški pevci so zapeli pesem „Oj Triglav, moj dom!“ kakor pravi poročilo v Vestniku, so ubrani glasovi tako močno zadoneli, „da so jih čuli do Deschmannove koče“. Dopoldne je dekan Novak iz Radovljice blagoslovil novo kapelico. Nato so bile brane kar tri maše. Prvo je bral dekan Novak, drugo kanonik Sušnik, tretjo triglavski župnik Aljaž. Kapelica je zidana iz rezanega kamna. Široka je 1.70 m, dolga 3.20 m. Nad vrati je železen, odprt zvonik, v katerem visi 14 kg težak zvon.

Leta 1897 je avstrijski geografski institut izdeloval nove posnetke terena v Triglavskem pogorju. Stotnik Kratky je določil višino Triglavske koče na 2515 m, Marije Terezije koče na 2404 m, Deschmannove na 2323 m, Vodnikove pa na 1693 m.

Navedenega leta je obiskalo vrh Triglava 313, Triglavsko kočo 233, Deschmannovo kočo pa 224 planincev.

1898.

Napredek planinstva in turizma je videti tudi v napredovanju vasi ob vznožju Triglavskega pogorja. Mojstrana je leta 1898 dobila poštni urad in ustanovila vaško godbo. Gostilna Šmerc je razširila svoj obrat in prizidala veliko vrtno verando.

Sekcija „Krain“ je bila deležna podpor od vseh strani. Posebno so jo podpirale ustanove: „Krainische Sparkasse, Zentralaussschuss im Eisenbahnministerium (glej poročilo v Mitt. 1898, str. 51) i. dr. Za vsako ceno je hotela obdržati vodstvo planinstva v Triglavskem pogorju. Zavoljo prizadevnosti SPD je pačasi vendarle uvidevala, da ji to ne bo mogoče, zato je jela popuščati ter usmerila svoje delovanje v druge predele Julijskih Alp, predvsem pa v Kamniške in Savinjske Alpe.

Soška podružnica SPD je markirala stezo iz Podbrda na Črno prst, Radovljiška pa skozi Suho na Rodico. Na planini Suhi je najela stan kmeta Uraniča ter ga opremila za planince.

Dne 26. decembra so izvedli drugi zimski vzpon na vrh Triglava Meta, Paver in dr. Kugy. Pristopili so iz Krme. Ker je bila koča Marije Terezije zasnežena, so šli zdržema do vrha in se po isti poti vrnili v Mojstrano. Sneg je bil dobro osrenjen, hoja po njem lahka. (Kugy: „Aus dem Leben eines Bergsteigers“, 1924, 68).

Leta 1898 je obiskalo Aljaževo kočo 56, Vodnikovo 33, Orožnovo 42, Deschmannovo pa 228 planincev.

1899.

Mitt. DOeAV poročajo na strani 36, letnik 1899, o težavnem položaju sekcije „Krain“, ker neznanci vedno znova uničujejo in kradejo

kažipotne table in napise. Konkurenčni in narodnostni boj je bil v polnem razmahu. Odveč bi bilo naštevati vse intrige in izmišljotine, s katerimi je skušalo nemško društvo izpodrinuti Slovence. Zaradi varnosti je SPD vknjižilo ves prostor, kjer stoji Triglavski dom, in ves vrh Kredarice s točno določenimi mejami v zemljiško knjigo v Kranjski gori na svoje ime. Prav v ta prostor so se namreč tuji neprestano zaganjali. Ponavljala se je ista pesem kot pri Aljaževem stolpu. Tako početje je bilo zoprno vsem resnim planincem in alpinistom. Zato je zapisal slavní alpinist Hans Wödl v OeAZ, ko je ocenjeval koledar DOeAV za leto 1899, tole: „...seznam koč v Triglavski skupini ni popoln. Čeprav ste z SPD v sovraštvu, ni zamolčati dejanskega stanja“.

V tem letu sta se vrstila na Kredarici kar dva oskrbnika: za J. Hammerlicom je prevzel službo Primož Pušar.

Prvi Aljažev Dom v Vratih

Metereološka postaja je bila izpopolnjena z barografom, tlakomercem samopiscem in tlakomernim toplomerom.

Odbor sekcije „Krain“ je ustanovil rešilne postaje. Poverjeniki so bili vodniki v izhodiščih, vodstvo je ostalo v rokah odbora. Kot aktivni člani so pristopili tudi udje sekcije „Krain“.

Najmlajši obiskovalec Triglava je bil zdaj 9 letni sin A. Knafelca. Vse do tega leta je bil najmlajši planinec, ki je dosegel vrh Triglava, 11 letni Karl Domenigg, ki ga je obiskal leta 1871.

Leta 1899 je bilo v Aljaževi koči 28, v Vodnikovi 42, v Triglavski 106 in Deschmanovi 192 planincev.

1900.

V aprilu sta bila na Triglavu brez vodnika dr. H. Pfannl in F. Maischberger, slavna dunajska alpinista. Hodila sta v krpljah.

Tega leta so začeli vrtati Podbrdski predor.

Slovensko planinsko društvo je nabavilo za Kredarico kompenziran anereid za višino 2500 metrov.

Vodnik Lovrenc Škantar (sin starega Šesta) je dobil od DuOAV nagrado, ker je ovadil nekatere poškodovalce kažipotnih tabel.

Zaradi Triglavske koče so začeli Nemci spet pravdo proti SPD. V tožbi so trdili, da stoji polovica triglavske koče in vsa kapelica na svetu verskega sklada. Deželna direkcija je poslala na Kredarico geometra Hohna s štirimi figuranti ter zastopniki verskega sklada. Tožene stranke je zastopal osebno Aljaž, kot odvetnik dr. Fran Tominšek, kot izvedenec pa ing. Žužek. Dne 18. VIII. je ugotovila komisija, da stojita koča in kapelica na dovškem svetu. S tem je bila Triglavsko koča za vedno varna pred napadi.

Leta 1900 je bila zgrajena vozna cesta iz Soče v Log. S tem je revna Trenta dokaj pridobila, saj je bila njena zveza s svetom zelo slaba in težavna. Planinci in turisti so prenočevali v Logo v Baumbachovi koči in v gostilni „Pri Triglavu“. V prvo so zahajali nemški, v drugo pa slovenski planinci. Nevtralci pa v obe.

Dne 11. septembra je bila prva poroka na Kredarici. Župnik Aljaž je poročil Jelko Hrovatovo s piparjem Korenčanom.

Triglavske koče je oskrboval J. Lipovšek z ženo.

Od avgusta do oktobra so gradili delavci vožno pot iz Mojstrane v Thalu. Delo je nadzoroval Aljaž, delal pa je seveda Požganc. Pot je bila zelo potrebna, ker je ob hudi uri drla po starem kolovozu voda, da ni bilo mogoče pristopiti v Kot ali Krmo. SPD je stala pot 1.000 kron.

V Orožnovi koči je bilo 44, v Vodnikovi koči 39, v Deschmannovi koči 156 obiskovalcev.

1901.

Dne 7. prosinca je bila blagoslovitev dela pri Podbrdskem predoru. Z obeh strani je bil prevrtan hrib za kakih 200 metrov.

Dne 19. maja je bila otvoritev nove poti v Thalu. Slovesnosti so prisostvovali poleg osrednjega odbora SPD podružnični odbori ter častna člana SPD, Frischauf in Aljaž.

Tega leta je bila prvič oskrbovana Orožnova koča. SPD je izboljšalo opravo koče in popravilo dostope na Črno prst.

V Triglavski koči je prevzel oskrbnišтво Arh z ženo.

Dne 11. julija se je ponesrečil na Bratovlji peči na Pokljuki dr. Ivan Jan. Dr. Jan je živel kot upokojenec v Gorjah, doma pa je bil iz Podhoma. Ker je bil živčno bolan, je začasno prebival na planini Klek. Zakaj se je zgodila nesreča, ni znano. Dr. Jan je padel kakih 400 metrov globoko. Truplo je našel slučajno neki pastir. Jana so pokopali dne 14. VII. v Gorjah.

To leto beleži še drugega ponesrečenca. Dne 10. VII. je odšel z Bleda profesor K. Adörfer iz Pressburga. Z njim sta bila dva dečka znane družine in njihov učitelj. Prenočili so v Malnerjevi koči. Drugi dan so odšli proti vrhu Črne prsti. Na dokaj strmi vesini pod vrhom, že na tolminski strani, je zagledal profesor lepo očnico. Ko se je sklonil, da bi jo odtrgal, je zdrsnil. Smeje se je vzkliknil: „hopla!“ ter zgrabil za grmiček. Pri tem pa je ponovno zdrsnil, se prekobalil in

izginil v globočino. Dečka sta takoj sestopila k Malnerjevi koči. Rešitelji so našli ponesrečenca kakih 300 metrov pod krajem nezgode. Bil je mrtev. Imel je večkrat prelomljeno hrbtenico, roke in noge. V roki pa je še vedno držal nepoškodovane očnice.¹

V Mojstrani je umrl vodnik Blaž Kosmač, p. d. Lakota.

Tega leta je SPD oskrbovalo tudi Vodnikovo kočo na Velem polju. Oskrbnik je bil Pekovec.

Dne 5. VIII. je Soška podr. SPD odprla Tillerjevo kočo na Krnu.

Obisk: Orožnova koč 88, Aljaževa koč 110, Triglavsko koč 241, Deschmannova koč 177 obiskovalcev.

1902.

Sekcija „Krain“ je čutila, da je v Triglavskem pogorju spodrinjena od SPD. Ker so Nemci radi obiskovali našo koč na Kredarici, je objavila v *Mittellungen* (str. 135, 1902) razglas, naj obiskujejo člani DuOAV v prvi vrsti Deschmannovo koč, ki jo je sekcija zgradila z velikimi denarnimi žrtvami.

V Aljažu pa je tedaj zorel nov, velikopotezen načrt: hotel v Vratih. Skrbno in vestno je izdelal načrt. O vsem je poročal dr. Tominšek na občnem zboru SPD in predlog za zidavo doma je bil sprejet. SPD je kupilo prostrano ravnico, kjer je stala Aljaževa koč in začela takoj z delom. Zelo važno vprašanje je bila napeljava vode. Aljaž je zajel v Cmirovem pobočju stalen studenec v rezervar; od Kranjske industrijske družbe je kupil že rabljene vodovodne cevi in vodovod za novi Aljažev dom je bil izpeljan.

Leta 1902 je bil izvršen zelo lep vzpon. Dne 22. VII. sta Ernest Eitner in ing. Eduard Pichl preplezala greben Plemenic.² Prestopila sta čez Zajavor na Luknjo in sledila grebenu do Zelenic in Zaplanje. Hotela sta preplezati še zahodne stene vrhnje gmote, a zaradi slabega vremena nista izvedla namere, temveč šla po Kugyjevi poti na vrh. Prenočila sta v Triglavski koči in dne 23. VIII. prečila ledenik do Kugyjeve grede ter vstopila v peči severnega grebena. Greben sta dosegla nad strmo stopnjo grebena. To je prvi vzpon po severnem Triglavskem grebenu.

Tega leta je neutrudljivi iskalec steza in prostorov za graditev koč SPD, dr. Franc Tominšek, pregledal možnost steze pod Cmirom in čez Kozjo dnino k Begunjskemu vrhu. V družbi gonjača Turka in Prežganca je našel potrební prehod za novo in razgledno stezo iz Vrat na Triglav. Že prihodnje leto je bila dograjena in zavarovana steza, ki ji priznajo vsi triglavski obiskovalci, da je res najlepši in najkrajši dostop iz Vrat — Tominškova pot.

Obisk: Orožnova koč 95, Vodnikova koč 106, Deschmannova koč 283 obiskovalcev.

1903.

Vodniškega tečaja DuOAV v Solnogradu sta se udeležila tudi dva Slovenca: Jože Komac (Paver) iz Trente in J. Pečar iz Kranjske gore.³

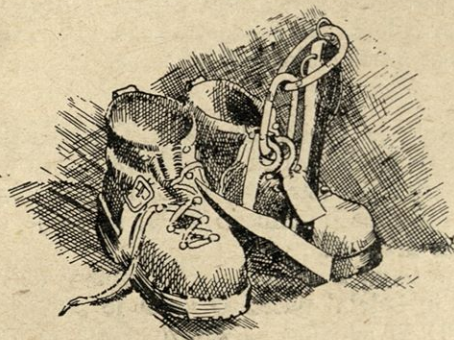
¹ OTZ 1901, str. 201.

² OAT 1902, str. 217.

³ Mitt. 1903, str. 110.

Na Jesenicah je bila ustanovljena Kranjskogorska podružnica SPD. S tem je bila razbremenjena Radovljiška podružnica, obenem pa se je težišče planinstva premaknilo v Dolino.

Dne 16. VII. se je zgodila na ledeniku manjša nezgoda. Dr. Leithe iz Beljaka si je zvil pri padcu nogo in je dobil lažje poškodbe. Arh in oskrbnik Deschmannove kočice sta nudila prvo pomoč, v dolino ga je spravila rešilna odprava iz Mojstrane pod vodstvom g. Winziga.

OBZOR IN DRUŠTVENE VESTI

PLANINSKE NESREČE V LETU 1948.

Planinska nesreča je često posledica neznanja in nepravilnega odnosa gornika do nevarnosti gora.

Številne planinske nesreče dajejo žalosten pečat našemu množičnemu planinstvu in vrhunskemu alpinizmu in so tista senčna stran gorniškega udejstvovanja, ki meče neugodno luč na našo planinsko organizacijo.

Gorski reševalci so z veliko mero premagovanja in samoodpovedi storili vse, da planinske nesreče, ki hrome našo pot k popolnosti in zavirajo naš polet k vrhuncem, preprečijo ali vsaj zmanjšajo njih visoko število. Planinska organizacija je storila vse, da napravi vsakomur iz delavskih vrst bivanje v gorah varno in prijetno.

Kljub temu smo čuli v preteklem letu klice na pomoč iz vseh predelov naših svobodnih gora. Ti klici mladih ljudi, ki so iskali v stenah gora možnosti borbenega udejstvovanja za krepitev svojih fizičnih in moralnih sposobnosti, so naznanjali nesrečo ali smrt ljudi, ki so nam potrebni pri izvrševanju planskih obvez in pri izgradnji socializma.

Prva planinska nesreča se je pripetila v preteklem letu Francu Mlakarju tik pred vrati planinske postojanke na Jermanovih vratih. Mlakar je bil nevesč hoje po ledenem terenu in nezadostno opremljen, posebno čevlji niso ustrezali za tako turo. Nujna posledica neprevidnosti in nezadostne opreme je bil zdrk, počena lobanja in težke notranje poškodbe. Nesreča se je pripetila 5. februarja. Druga registrirana ponesrečenka je bila Marija Sfiligoj, nezgoda je bila lažjega značaja in se je pripetila 20. februarja pri smučanju na Vršiču. Prav tako je bila lažjega značaja nesreča Silva Vlahija pri smučanju na Vršiču. Četrty ponesrečenec je bil Stane Gabrovšek, ki si je pri smučanju 25. februarja v Tamarju poškodoval koleno. Saša Hlebsš si je v Tamarju 14. marca poškodovala nogo v gležnju. Ladislav Kete iz Trsta se je 24. marca smrtno ponesrečil na Velikih plazih pod planino Sijo. Slabo opremljen, z nenakovanimi smučarskimi čevlji je tvegala zimsko turo. Na Begunjsčici se je 29. marca smrtno ponesrečil Milan Sinkovec pri vezbanju na strmem snežišču brez pravega izteka. Dalje je Ivan

Arnšek iz Celja na običajni poti z Jermanovih vrat na Sukalnik 16. maja komaj ušel smrti. Nezadostno opremljen in predrzen, kar je velika slabost mladine, je na strmem snežišču zdrknil in pri padcu dobil težke notranje poškodbe in počeno lobanjo. Teh osem planinskih nesreč se je pripetilo v pretekli zimi.

Dr. Mitja Krejči je tragično končal v severni steni Gule v Martuljku, 8. avgusta. Vzrok te nesreče je bila pretrujenost in nezadostna izvežbanost. V noči med 8. in 9. avgustom so morali reševalci nastopiti v bavorski smeri severne stene Triglava. Janez Slapničar in Draga Sušteršič sta precenjevala svoje sposobnosti in šla v steno brez prepotrebne znanja, izvežbanosti in orientacije. Dne 7. avgusta je pri plezanju v Velikem vrhu spodrsnil Zlatko Tomc, le naključje ga je rešilo smrti, pri padcu je dobil notranje poškodbe. Mladi Valek Dvoršak se je ponesrečil v steni Zvoha pri trganju planink. Nesreča se je pripetila 10. avgusta in se je končala s smrtjo. Najbolj žalosten dan za slovensko planinstvo in za naš alpinizem pa je bila nedelja, dne 15. avgusta. V severni steni Skrbine v zadnjem Prisojniku se je ta dan smrtno ponesrečil mladi, mnogo obetajoči alpinist Franc Herlec iz Kranja. Njegova edina in velika napaka je bila, da je tvegaj sam tako težko plezalno turo. V steni Rušice v Martuljku je ta dan daroval svoje mlado življenje Vlado Lepin z Javornika, nedozorel in nezadostno opremljen je poskušal svoje sposobnosti v pretežki skali. Na Begunjščici pa se je to nedeljo pri nabiranju planik pripetila smrtna nesreča Milošu Mencingerju iz Maribora; že druga planinska nesreča, ki se je s smrtnim izidom končala na Begunjščici! Na Konju v Kamniških planinah pa se je pri nepravilnem obnašanju smrtno ponesrečil 6. avgusta Janez Štupar iz Šmarce. Prav tako je 15. avgusta doletela nesreča Dominika Kanteta in Olgo Pregelj na snežiščih pod Prisojnikovim oknom, na srečo se je končala z lažjimi praskami. V Boštjanci pod Brano pa je neurje zalotilo 28. avgusta Milana Markoša in Staneta Markla. Nabiranje planink pa je plačal s smrtjo tudi mladi Marjan Ažnik iz Ljubljane na Veliki planini, 8. septembra. Boža Fakina je udarilo padajoče kamenje na glavi 14. novembra v Zmavčarjih, jedva je utekel smrti. Martin Mencinger je bil pogrešan nekaj dni, zašel je v meglah na bohinjskih hribovih. Ivo Gropusso in Mirko Zgaga pa sta, nedorasla težki turi, plačala svoje drzno tveganje s smrtjo v strupenem mrazu na severnozpadnem razu Jalovca, 12. decembra 1948.

Te številne planinske nesreče, zlasti pa one smrtno naj bodo nam vsem velik klic k spopolnjevanju planinskega znanja in planinske opreme. Pred turo moramo vzeti v obzir vse svoje sposobnosti in jih moramo samokritično primerjati s številnimi nevarnostmi, ki žugajo ter skušajo gornika na vsakem koraku. Ponavljajo se še in še primeri, da nedozorela mladina s pičlim znanjem, s velikim mladostnim navdušenjem začena ture, katerim ni dorašla. Taki in slični primeri se bodo vedno končali tragično. Potrebno je, da s pozitivnimi prijemi in načini vzgoje damo mlajšim kadrom najboljše napotila za uspešno in dolgotrajno udejstvovanje v tej vrhunski panogi naše splošne vadbe. V gorah moramo preroditi, prekovati in prekaliti našega delovnega človeka iz vasi in industrijskih revirjev, da bo voljan uspešno dosegati in presegati planske obveze. V mladih kadrih pa moramo zbuditi domovinsko ljubezen, da bodo sposobni vedno in proti vsakomur uspešno braniti dragocene pridobitve narodnoosvobodilne vojne.

Gorska reševalna služba se v najboljši meri zaveda prevzetih nalog, ob pomoči in popolnem razumevanju vseh odgovornih višjih oblastev in v pogojih svobode ji bo lahko odstranjevati pomanjkljivosti in napake ter zboljševati svojo obveščevalno in reševalno službo, toda planinci in alpinisti, zlasti pa mladina, morajo resno upoštevati njene nasvete in navodila.

Uroš Župančič.

Regionalni sestanek gorenjskih planinskih društev je bil v nedeljo, dne 16. januarja 1949 v Fizičnem domu na Jesenicah. Navzoči so bili za GOpZS tov. Ljubo Tiplič in Miloš Velnar in zastopniki PD Jesenice, Mojstrana, Gorje, Radovljica, Kranjska gora, Skofja Loka, Rateče, Tržič, Javornik, Jezersko, Kranj in Bohinj.

Na dnevnem redu so bili namen in pomen ankete, specifični organizacijski problemi Gorenjske, gospodarstvo gorenjskih planinskih društev in sklepi.

V delovno predsedstvo so bili izvoljeni tov. Uroš Župančič, Pavel Olip in Janko Veber. Tov. Uroš Župančič je pozdravil zborovalce, želeč sestanku veliko uspeha. Obrazložil je velik pomen, ki ga imajo baš gorenjska planinska društva za planinstvo in je prosil navzoče, da v tem pravcu tudi vodijo diskusijo in se strogo držijo dnevnega reda. Tov. Velnar je naglasil potrebo, da si društva dajo smernice in izdelajo

načrte za bodoče delo in da si določijo osnovne naloge za tekoče leto. Ker za to samo dopisovanje ne zadošča, je bilo treba sklicati sestanek. Nato prečita osnovne naloge, ki jih je prevzela planinska organizacija v letu 1949 in ki so v planu dela Planinske zveze Slovenije. Tov. Tiplič predlaga obravnavanje teh problemov s skupnega vidika. V poštov prihajajo predvsem povezava z mladino, izleti in markiranje potov. Društva naj te naloge rešujejo skupno. Društvo, ki je najbolje povezano z mladino, naj pove, kako je to doseglo. Posebno važna je povezava s kmečko mladino, v kateri je treba vzbuditi veselje do planin. Uspešna izvedba izletov je možna samo, če je uspešna tudi povezava med društvi. O tem bi mogoče dalo dobre napotke ljubljansko društvo, ki že dolgo prireja uspele izlete. Tudi pri markiranju potov morajo društva delati sporazumno, ker eno področje prehaja v drugo. O povezavi mladine v Trziču poroča tov. Kosta. Izjavlja, da so pridobili mladino predvsem potom mladinske in pionirske organizacije. Mladince so povabili na sestanke AO, ki se jih sedaj od 10 do 12 članov stalno udeležuje. Smatra, da naj se poveže z mladino tudi učiteljstvo, ki naj mladince v skupinah vodi v gore. Ta način je zelo dober in se mladinci za planinstvo zelo navdušijo. Kasneje povezujejo starejši dijaki mlajše in delajo samostojne izlete. Tako je tudi on napravil z gimnazijsko mladino več izletov, ki so vsi dobro uspeli. Tov. Zupančič izjavlja, da je društvo na Jesenicah razpisalo štipendije za pet najboljših pionirjev, katerim je dalo brezplačno enotedensko bivanje na Vršču. Takisto bodo storili tudi za srednje- in visokošolce. Potrebno pa je, da gospodarski odbori pri tem nudijo vso pomoč. Predlaga, da to uvedejo tudi ostala društva. Tov. Zbona poroča o delu AO v Radovljici. Odsek je imel dva člana in devet pripravnikov. Najboljši odziv so našli med študentsko mladino, dočim med kmečko mladino, ki prevladuje, ni najti odziva. Delo odseka je nekoliko zavrta smrtna nesreča enega člana odseka. Tov. Švoljšak iz Mojstrane izjavlja, da ima njihovo društvo precej izkušenj glede povezave s kmečko mladino in je mnenja, da v tem pogledu ni mogoče postavljati nikakih pravil, temveč se je ravnati po krajevnih prilikah. Vpoštevati je treba, da dela kmečka mladina ves dan in da je zvečer utrujena. Ker živi v njih še živa vera, smatrajo nedeljo za izgubljeno, če se ne udeležijo maše. S tem je treba vsekakor računati. Poleg tega jih je pa težko povezati v AO, ker niso primerno izobraženi. Posledica je, da se pri predavanjih v AO dolgočasi. Mladina iz hribovskih naselij ves teden dela v hribih in se zato ne more od nje zahtevati, da gre v hribe še v nedeljo. Glede na vse to predlaga, da se da vsakemu društvu v tem pogledu popolnoma na prosto, da to uredi v skladu s svojimi krajevnimi prilikami. O delu AO in povezave mladine na splošno v Planinskem društvu Kranj poroča tov. Klojčnik. Njihov AO šteje okoli 60 mladincev in se rekrutira predvsem iz dijakov in industrijske mladine. Dosegli so več kot so pričakovali. Imajo redne sestanke, katere vse bolj in bolj spopolnjujejo. Povezava z mladino na šolah in tovarnah dobro napreduje. Tov. Kemperle z Jezerskega sporoča, da se njihov AO rekrutira samo iz kmečke mladine. Vsakih 14 dni imajo predavanja in se mladina za stvarino zelo zanima. Težkoče so z opremo. Tov. Tiplič naglašja, da društvo ne sme smatrati svojo nalogo za opravljeno, če je izvolilo na občnem zboru v svoj odbor zastopnika mladine, ker to še ne zadošča. Najti mora za to delavnega mladince, ki je aktiven planinec oziroma alpinist. V zvezi z diskusijo predlaga sprejem sledečih sklepov: 1. Vsako društvo naloži mladincu, organiziranemu planincu, ki je povezan z LMS, da poveže še druge mladince; 2. osebe, ki imajo z mladino na vasi že tesnejše stike, naj skušajo pritegniti čim več kmečke mladine. Ne sme pa se jim prikazati stvar tako, da imajo planinci koristi v materialnem pogledu. To ne sme služiti za vabo. 3. Sestanki morajo biti za mladince zanimivi. Snov je treba obravnavati popolnoma preprosto, v jeziku, ki ga govorijo domačini. Predvajati jim je treba filme in prirejati izlete in jih tako za planinstvo navdušiti. Tov. Kosta smatra za primerno objavljjanje skic na Sten-času. Te skice naj mladinci izdelajo na skupinskih izletih. Društvo v Trziču bo takoj, ko zgradi novo kočjo na Storžiču, staro postojanko odstopilo mladini, ki jo bo sama upravljala. S tem naj bi se dalo mladini še večje veselje. Tov. Velnar naglašja, da morajo za organizacijo društev skrbeti predvsem društveni tajniki. Opaža pa se, da tajniki opravljajo druge posle in da tem problemom posvečajo najmanj pozornosti. Nujno potrebno je, da se delo v društvi porazdeli. Tov. Zupančič predlaga prirejanje izletov, ki naj bi jih izvedlo več društev skupaj. O organizaciji skupinskih izletov v Ljubljani poroča tov. Marsel. Tak izleti so v Ljubljani zelo priljubljeni. Ne morejo pa jih organizirati toliko, kot bi želeli. Največkrat so tehnične težkoče, ker ne dobijo dovolj kamionov; transport na železnici je bil v jesenski dobi onemogočen, često pa vpliva na število izletnikov po-

Foto: Slavko Smolej

Zadnji stražarji

manjkanje prenočišč v planinskih postojankah. Članstvo se za izlete zanima, ker se mu nudi strokovno vodstvo, poduk o flori in favni, opozarjanje na zanimivosti kraja, kjer se izlet vrši. Mnenja je, da bi morala gorenjska planinska društva prirejati skupinske izlete predvsem v kraje, ki so zanje bolj zanimivi, kakor Kamniške Alpe, Učka itd. Skupiski izleti naj se po njegovem mnenju organizirajo s pomočjo sindikatov in LMS, kjer je dobiti vedno dosti kadra. Tov. Župančič predlaga, da naj se v bodoče tečaji AO ne vrše v lastnih postojankah, temveč vsakokrat v drugi postojanki. Isto velja za ostale tečaje. Na ta način naj bi se članstvo seznanjalo z ostalimi predeli. Tov. Ariš iz Kranja, ki je bil delegiran v odbor Planinskega društva kot pooblaščenec Putnika, apelira na društva, naj se v pogledu prirejanja skupinskih izletov obračajo na Putnika v Kranju, ki jim bo šel vedno in v vsakem oziru na roko. Nujno potrebno je, čim več izletov organizirati v Trento, ki je za nas nadvse zanimiva. Za posamezne skupinske izlete naj bi se poovežalo čim več društev, organizacijo pa bi izvedel Putnik. Tov. Župančič izjavlja, da imajo glede Trente gorenjska planinska društva še posebne naloge. Zaradi organiziranja sestanka v Trenti že dopisujejo z Bovcem. Obstojajo pa resne težave, ker od Bovca do Trente ali z Vršiča do Trente ni avto-zveze. Samo od Bovca do Trente pa je 24 km. Apelira na PZS, da na merodajnem mestu izposluje popravilo alpske ceste Vršič - Trenta, kjer naj bi imeli avto-zvezo vsaj vsako soboto. Tov. Marsel poroča, da je pred kratkim govoril s tov. Švabom od PD v Trstu, ki mu je sporočil, da bodo Tržačani poleti organizirali vsako soboto izlet skozi Trento v Kranjsko goro. Ker se bodo kamioni še istega dne vračali, bi prišli v poštev tudi za naše planince. Pooblaščenec Putnika iz Kranja navaja, da bo po njegovih informacijah Putnik v kratkem ustanovil v Bovcu filialo. Po izjavi tov. Marsela se za stvar zanima tudi že Ministrstvo za priključene kraje in je stvar že v teku. Pooblaščenec Putnika iz Kranja je mnenja, da je treba v to svrho vzpostaviti boljše prometne zveze in apelirati predvsem na krajevne odbore, ki so o teh pomanjkljivostih točno poučeni, nato pa se šele obrniti na SAP. Tako ravna tudi Putnik, ki je imel v tem oziru že več uspehov. Tov. Tiplič poroča, da je bil že sklep plenuma, naj vsa društva sporoče PZS prometne ovire, kar so društva že tudi storila. PZS je napravila na pristojna mesta vloge in že prejela nekaj odgovorov. Dovoljena je avto-zveza Cerklje - Kranj, dočim za avto-zvezo Boh. Bistrice s Savico za enkrat ni možnosti. Enako javljajo, da bo urejena železniška zveza Ljubljana - Kamnik in obratno. Postanki na Jesenicah se ne morejo skrócić zaradi Železarne. Ureditev prometnih zvez na Primorskem je vezana na vojni park. Vsa društva naj čez mesec dni poročajo, ali so bile vloge PZS dovoljno rešene. Dalje predlaga, naj društva pospešujejo organizacijo izletov. Gledati je na to, da bodo izletniki zadovoljni, vodstvo dobro in zadostno, izleti naj se organizirajo po možnosti skupno s sosednimi društvi. Vsako društvo naj izvrši spomladaj, poleti in v jeseni vsaj po en skupni izlet. Tov. Župančič predlaga, da naj bo eden od teh v Trento. Tov. Klojčnik predlaga dogovor med društvi, po katerem naj bi se tečaji vršili po raznih kočah pod istimi pogoji in za enako število tečajnikov. Tov. Župančič izjavlja, da je stanje markacij v naših gorah zelo kritično in da jih je treba čimprej obnoviti. Slaba pota so večkrat tudi vzrok resnih nesreč. Društva naj takoj javijo potrebo vrvi, klinov itd. Tov. Velnar poroča, da bo PZS v letošnjem letu priredila teden markacij. Vsako društvo naj se že prej dobre pripravi, tako da bo potem, ko dobi navodila, takoj pristopilo k delu. Na večjih kolodvorih naj se namestijo orientacijske table, zemljevidi, iz katerih bo razvidno, kje so posamezne postojanke, koliko ur hoda je do njih in ostale podrobnosti. Na ljubljanskem kolodvoru naj se namesti orientacijska tabla za vso Slovenijo. Tov. Župančič pripominja, da so pleskarji v Železarni pripravljeni izdelati lične orientacijske zemljevide; društva, ki jih želijo, naj javijo GRS. Markiranje naj se vrši vedno sporazumno z društvom, v čigar območju se markira. To je potrebno zaradi tega, ker je domačinom bolj znan teren in vedo, kje so stara pota itd. Tov. Tiplič naglašja, da je dolžnost markacijskega odseka pri PZS, da koordinira delo društev, markiranje samo pa morajo vršiti poedina društva. Tov. dr. Župan predlaga, naj se letos prvenstveno markirajo na novo priključeni predeli. Turisti se na stare markacije ne spoznajo in večkrat zaidejo. Na najbolj kritičnih točkah ni tabel. Potrebno bi bilo, da društva na križiščih nameste trajne orientacijske table. Dalje naj bi se že vendar enkrat izdelala karta za ves planinski teritorij. Na njej naj bi bile vrisane tudi nove meje. Tov. Svoljšak predlaga izbris starih markacij povsod tam, kjer se postavljajo nove. Tov. Vilman iz Javornika predlaga, da se čimprej znosijo in porazdele na potrebna mesta količi za zimske markacije. Tov. Klinar iz Gorij prostovoljno prevzame obvezo, da bo njegovo društvo do

Triglavskega smuka postavilo vse zimske markacije. Tov. Župančič svetuje, naj društvo v Javorniku gleda ni to, da se ohrani mir v Krmi. Od tega je odvisen tudi nadaljnji obstoj postojanke na Zasipski planini. Tov. Svobljak predlaga uvedbo enotnih tablic in istih barv. Prejme pojasnilo, da je to že storjeno. Tov. Klotjčnik predlaga, da naj bi bila skrb referenta za markacije pri PZS, da se društvom dodeli določen sektor za markiranje. Tov. Tiplič predlaga na osnovi vse te debate sprejem sledečih sklepov: 1. Vsako društvo naj pošlje do 15. II. t. l. načrt dela za markacije. Markacijski osek pri PZS naj nato čimprej skliče sestanek, ki izdela dokončni plan markiranja. 2. PZS se zadolži, da čimprej izdela zemljevid. 3. PZS naj takoj razpošlje pravilnik oziroma navodila za markiranje.

Tov. Černe iz Jesenic se informira, kdo je dolžan odkidati sneg po plazovih. Ker Ministrstvo za lokalni promet, Glavna uprava za ceste smatra, da je cesta na Vršič pozimi za promet nemogoča in tedaj ni cestarjev na tem sektorju, naj to sporazumno uredita društvi na Jesenicah in v Kranjski gori. Tov. Klinar iz Gorij predlaga, da vsa društva, ki oskrbujejo postojanke, že takoj spomladi pričnejo s popravilom poti. Potrebno bi bilo, da se še pred pomladjo sestanejo in o tem dogovorijo.

Gospodarstvo gorenjskih planinskih društev. Tov. Tiplič naglasi, da je tudi v gospodarskem sektorju nujno in potrebno, da si društva med seboj pomagajo. Potrebe posameznih društev se morajo vedno medsebojno spraviti v sklad. Pred očmi morajo imeti vedno naloge in potrebe celotne planinske organizacije, ne pa samo poedinega društva. To prihaja v poštev zlasti pri posojanju inventarja. Investicijski kredit za obnovo planinskih postojank v višini 5.000.000.— din je bil v celoti izčrpan. Deležni ga nista bili le društvo v Bohinju (275.000.— din) in Idrija (220.000.— din), ker se nista potrudili, da bi pravočasno predložili proračun. PZS je ta kredit razdelila med ostala društva, ker bi ga sicer izgubila. Društvu v Bohinju je bil kredit dodeljen za obnovo Orožnove kočice na Črni prsti, Idriji pa za obnovo kočice na Javorniku. Iz prečitanega seznama je razvidno, da je ostalo za nakup Mihovega doma rezerviranih 200.000.— din in za društvo v Kranjskigori še 50.000.— din. Na podlagi predloženih proračunov za leto 1949 je PZS že prejela zagotovila, da prejme kredit okoli 10.000.000.— din. Prečita, koliko bo vsako društvo prejelo kredita ter v kakšen namen, doda pa, da niti eno društvo do danes še ni poslalo specifikacije o uporabi tega kredita, čeprav so bila društva naprošena in je zadevni termin že potekel. Društvo v Bohinju ima prejeti za obnovo Orožnove kočice 600.000.— din in naj se do 31. t. m. izjavi, ali resno namerava pristopiti k delu. Društvo v Kranjski gori je postavilo v svojem proračunu le 30.000.— din subvencije. Društvo je naknadno sicer sporočilo višjo postavko, ki pa ni mogla biti več vnešena v proračun. Višji kredit se bo skušalo temu društvu pribaviti drugim potom. Enako je glede društva v Ratečah, ki je prvotno predvidelo v proračunu subvencijo 27.000.— din, sedaj pa želi za razširjenje Tamarja 300.000.— din. Sklep: Vsa društva, ki žele investicijski kredit v letu 1949, naj do 30. t. m. podrobno obrazložijo, kako nameravajo uporabiti kredit. Za kredit, ki so ga društva že dvignila, naj prav tako najkasneje do konca februarja t. l. podrobno obrazložijo, za kaj so ga uporabila, in kakšna gradbena dela so bila izvršena. Do konca januarja t. l. naj društva poročajo, v koliko so bile ugodno rešene vloge za ureditev prometnih razmer.

Tov. Tiplič seznani udeležence s sklepi plenuma, ki se tičejo oskrbovanja planinskih postojank na novi način. O tem prejmejo društva do 1. II. t. l. tiskana navodila in obrazce. Oskrba na nov način se prične s 1. aprilom t. l. Preskrba planinskih postojank je sicer nekoliko pomanjkljiva, je pa upanje, da bo tudi to urejeno. PZS je prejela nekaj hrane le za november in januar, hrana za december je bila črtana. Obroki za februar so obljubljeni. Preskrba planinskih postojank je planirana v načrtu Komiteja za turizem in gostinstvo, PZS je predložila plan za celo leto. Zaradi obstojecih težav je plenum tudi sklenil, da se deli prehrana iz zajamčene preskrbe le članom, nečlanom pa iz prostih viškov. S tem v zvezi je nastala tudi nujna potreba po obratnem kapitalu, ki ga je PZS že preskrbel. Kredit je pri Komiteju za fizikulturo, ki ga bo dodelil onim podružnicam Narodne banke, v katerih območju so poedina društva. Zato je potrebno, da prizadeta društva čimprej stopijo v stik z bankami. Prečita seznam, iz katerega se vidi, kolikšen kredit je bil dodeljen poedinim društvom za nabavo živil. Izrecno pripomni, da smejo društva ta denar uporabljati le za nabavo živil in pijač za planinske postojanke, nikakor pa ne za inventar in podobno. O vsem tem so bila društva že pisмено obveščena in naj vsako društvo do 5. v mesecu poroča za pretekli mesec, koliko kredita je porabilo in v kakšen namen.

Določenega roka se je treba točno držati, ker mora do vsakega 7. v mesecu tudi PZS o tem poročati Komiteju za fizkulturo. Ako kako društvo do tega roka ne bi poslalo poročila, bo Komite za fizkulturo njegov račun blokiral. Če društva kak mesec kredita niso črpala, morajo poslati negativna poročila. Tov. Olip navaja težave pri preskrbi živil na prostem trgu in prosi pojasnila, kdo naj izstavlja račune za te nabavke. Prejme pojasnilo, da v takih primerih izda račun poedino društvo, ki zato tudi jamči. Zastopnik društva v Javorniku izjavlja, da društvo za postojanko na Zasipski planini nima hrane in gotovine za nabavo živil. Pristojni OLO trdi, da mora biti postojanka vnešena v plan preskrbe MTP. Tov. Tiplič omeni, da je bil rok za predložitev bilance za leto 1948 določen na 31. t. m. in prosi navzoče, da se tega termina striktno držijo. Od 1. januarja 1949 dalje se že vodi knjigovodstvo po novem načinu, t. j. žurnal s kartotekami. Prečita seznam dolžnikov, iz katerega se vidi, koliko posamezna društva dolgujejo PZS za nabavo materiala, za članske znamke in prispevke za GRS. Prosi navzoče, da svoje obveze napram PZS čimprej poravnajo, predvsem pa prispevke za članske znamke in GRS, ki so jih od članov že pobrali.

Slede poročila društvenih delegatov o gradnjah v tekočem letu. Tov. Oman iz Rateč poroča, da je PZS njihov predlog glede povečanja Tamarja v celoti osvojila. V zadrego so pa prišli, ker niso pravočasno zahtevali potrebnega kredita. S tem v zvezi prosi, da bi PZS le našla način in društvu dodelila kredit 300.000.— din. Prejme pojasnilo, da iz rednega kredita to ni mogoče in da pride v poštev le novo posojilo. Na njegovo prošnjo, da bi PZS preskrbela za izvršitev mizarskih del potrebnega obrtnika, prejme pojasnilo, da se PZS s tem ne more baviti in da morajo društva taka vprašanja sama urediti. Tov. Tiplič omeni, da je bilo oskrbovanje Krnice, Gozda in Mihovega doma v preteklem letu nezadovoljivo in apelira na predstavnike društva v Kranjski gori, da se to v tekočem letu izboljša. Zastopnik društva v Mojstrani poroča, da so mizarska dela za zimsko sobo v Staničevi koči izvršena. Potrebno je še material znesti v postojanko. Soba bo dokončno urejena poleti. Proga za elektrifikacijo Vršiča je trasirana od Doma pod Prisojnikom do vrha. Po sporočilu delegatov društva v Javorniku je koča na Zasipski planini oskrbovana vsako soboto in nedeljo. Na podstrešju nameravajo napraviti še 40 ležišč. Spodaj je urejenih 16, zasilo pa tudi 20 ležišč. V poletnih mesecih bo v postojanki bival tudi pastir. Tov. Tiplič opozori, naj društvo v tem predelu še posebej pazi na mir. PD Gorje je pripravilo načrte za preureditev karavle, ki se bo poleti uporabljala kot depandansa Planike, pozimi pa kot zimska soba. Spodaj bo 20, zgoraj pa 16 ležišč. Les že imajo, mizarska dela so v teku. Na Doliču nameravajo vstaviti nove pode, prepleskati stene, postaviti nov dimnik in nabaviti nekaj novega inventarja. Tov. Marsel predlaga preureditev bivše vojaške karaule na Bogatinskem sedlu v planinsko postojanko. Po njegovem mnenju bi bilo za to potrebnih od 150.000.— do 200.00.— dinarjev. Za preureditev te postojanke se zanima tudi PD Tržič. Tov. dr. Prešeren iz Radovljice opozori na kasarne pod Bogatinskim sedlom, ki bi se dale prav tako preurediti v planinske postojanke. Vse stavbe so v dobrem stanju, istotako cisterne, manjkajo le ostrejša in inventar. Dr. Zupan je mnenja, naj bi se ti objekti čimprej adaptirali in uporabili za smuče tečaje, ki se vrše v Julijskih Alpah za območje cele države. S tem pa bi premaknili našo delavnost tudi bližje osvobojenim krajem. V soglasju z delegatoma društva v Tržiču in Ljubljani se sklene, da PD Tržič prevzame adaptacijo na Bogatinskem sedlu, Ljubljana pa na Duplji planini. O gradbeni delavnosti PD Ljubljana poroča tov. dr. Zupan. V Aljaževem domu je bilo preteklo leto vse pregledano in popravljeno. Nujna je ureditev Slajmarjeve vile za tečaje. Prepleskati je zunanje stene, urediti jedilnico in prenočišča. Letos so v Aljaževem domu popravili vse dvojne postelje. Napravile so se lestvice k posteljam, popravila kmečka soba, pod in kuhinja. Zamenjati in razširiti je treba pograde, urediti vodovod (težave so s cisterno), električno razsvetljavo in v jedilnici namestiti druge mize. Društvo namerava urediti tudi vojaško stražnico, ki leži za domom in je dobro ohranjena. Tam bo možno namestiti 15 do 20 ležišč. V načrtu je tudi ureditev ciganske vasi za domom. Ostala bosta le hlev in drvarnica. Nujna je preureditev podstrešja v prenočišče in napeljava telefona, ki naj bi služil predvsem za reševalne akcije. Zaradi hitrejšega obveščanja o nesrečah je potrebna uvedba signalnih naprav. Ti signali naj bi se v primeru nesreč dajali na določenem mestu med Vrti in Kredarico. Za zgradbo postojanke na Voglu se pripravljajo les, apnenica in vzpenjača. Planinsko društvo v Radovljici je napravilo načrt za kočo na Kriških Podih, ki so ga gradbeni strokovnjaki pri PZS nekoliko predrugčili. Po mnenju teh strokovnjakov naj bi ta postojanka ne bila tako obsežna,

s čemer pa društvo v Radovljici ne soglaša povsem. Pripravljalna dela so v teku, vendar se pa pred junijem ne more pričeti z deli na terenu. Radovljici se naroči, naj se društveni zastopniki ob priliki zglasijo pri PZS in zadevo glede načrta uredijo sporazumno. Planinsko društvo v Trzinu prične letos graditi kočjo pod Storžičem. Nakupili so že ves les in nekaj cementa, pločevine, okovja in drugo. Dom na Kofcah je oskrbovan ob sobotah in nedeljah; je precej težav zaradi bližnje meje. Društvo v Škofji Loki je že naročilo cement, okovje in drug material ter bo letos začelo z gradnjo kočje na Lubniku. Nima pa še pravega načrta. Društvo se naprosi, da čimprej pošlje svoje delegate v Ljubljano zaradi sporazumne ureditve načrtov. Planinsko društvo v Kranju bo letos pričelo z gradnjo kočje na Bašelskem sedlu. Na Krvavcu bodo popolnoma obnovili ograjo in povečali drvarnico, ki bo služila kot terasa in hkrati shramba za smuči. Sedaj so postavili zasilno lopo za smuči. Jedinica je dokončno obnovljena. Zastopnik društva na Jezerskem sporoči željo društva, da dobi upravo Češke kočje, ker je postojanka v območju PD Jezersko. Tov. Klotčnik kot zastopnik društva v Kranju sporoča, da se je njihov odbor izrekel proti izročitvi kočje in motivira sklep s tem, da ima PD Kranj močno razvit AO, kateremu je nujno potrebna ta kočja. Tudi se turisti lažje usmerjajo v Češko kočjo iz Kranja kot pa z Jezerskega. Postojanka je bila letos prvič aktivna. Tov. Kemperle izjavi, kot zastopnik društva na Jezerskem, da je društvo pripravljeno postojanko prevzeti v upravo tudi pogojno za dobo enega leta. Sklep: Društvi v Kranju in na Jezerskem naj čimprej skličeata sestanek in se glede uprave Češke kočje sporazumeta. Tov. dr. Zupan predlaga, da PZS objavi seznam vseh postojank, ki obratujejo bodisi v zimski ali letni sezoni. Ti seznam naj bi vsebovali tudi število ležišč in čas oskrbovanja, morda tudi markirana pota in naj bi se objavili v časopisih ali pa v posebnem prospektu, ki naj bi se prodajal po par dinarjev. Nadalje navaja, da je tik pod Krnom vojaški objekt, obstoječ iz dveh velikih prostorov. Ta naj bi se preuredil v planinsko postojanko. Namestiti bi bilo le pogoje, urediti kuhinjo in očistiti rezervoar. K postojanki vodi bivša vojaška pot, ki bi jo bilo le popraviti. Tov. Župančič pojasni, da je bil seznam pozimi oskrbovanih koč že objavljen v dnevnem časopisu, vse ostale podatke bo pa vseboval priročnik za planince. Tov. Tiplič sporoči, da ima PZS nekaj gradbenega lesa in cementa. Društva, ki na to reflektirajo, naj to takoj javijo. Napravljen je tudi že zaključek za dva vagona vina za planinske postojanke in v teku je akcija za nabavo mila. V zvezi z novim načinom oskrbovanja predlaga tov. Černe, naj se, če prehrana iz zajamčene preskrbe ne bi funkcionirala, ustanovi nekaj gospodarski svet za nabave gorenjskih planinskih društev, ki naj bi imel tudi svoje skladišče. Tov. dr. Zupan smatra, da je treba objaviti v časopisu opozorilo, da je prehrana iz zajamčene preskrbe na razpolago le članom, nečlani morejo prejeti hrano le iz prostih viškov, ker bi sicer oskrbniki imeli težko stališče napram gostom. Tov. Klotčnik se nadalje zanima, kako je mogoče dobiti ključke od bivačev. Tov. Župančič pojasni, da je za to potrebna le dopisnica, nakar prinesejo reševalci ključke sami na kolodvor. Ker imajo vlaki dovolj postanka na Jesenicah, interesi lahko tudi sami pridejo po ključke. Zeli pa, da alpinisti zapustijo bivač v takem stanju, v kakršnem si ga želijo najti. Na predlog tov. Černeta glede ustanovitve gospodarskega sveta in skupnega skladišča gorenjskih planinskih društev izjavlja tov. Tiplič, da PZS v načelu nima ničesar proti temu, da pa je to interna stvar planinskih društev. V ta namen naj se gospodarji gorenjskih društev sestanejo in potrebno ukrepejo, PZS pa o rezultatu obvestijo. Tov. Velnar poroča o sklepu plenuma, da se osnuje tekmovalna komisija, ki naj bi izdelala pravilnik za podeljevanje prehodnih zastavic. S tem v zvezi je PZS od društev zahtevala plan dela, na podlagi katerega bi ocenjevala njihovo delo. Od nekaterih društev je plane že prejela, dočim so druga v zastanku. PZS je sedaj plane pregledala in objavila svoje pripombe. Ker načrti po večini niso stvarni, jih vrača in prosi, da jih PD na novo sestavijo. Nadalje poroča, da je PZS natisnila pristopnice inčasne legitimacije, ki veljajo od 1. II. t. l. dalje in vse dotlej, dokler ne bodo natisnjene nove članske izkaznice. Te bodo gotovo okoli 15. marca t. l. Od 1. II. t. l. dalje stare legitimacije niso več veljavne. Namen časasnih legitimacij je predvsem ta, da se posetniki planinskih postojank lahko izkažejo, da so plačali članarino za letošnje leto. Da v tem pogledu ne nastane zmešnjava, je potrebno, da so tečasne legitimacije enotne. Tov. Marsel smatra za potrebno, da se društvom dostavijo hkrati nove članske izkaznice in znamke, da se tako prihrani članom dvakratna pot v pisarno društva. Tov. dr. Zupan predlaga vložek v članske legitimacije, ki naj vsebuje prošnjo članstvu, da sodeluje pri upravi koč. Članstvo naj sporoča kritiko v pogledu preskrbe koč in svoje predloge, prav tako naj tudi sodeluje

pri zaščiti flore, favne itd. Članstvo naj bi se ne spuščalo direktno v upravljanje koč, temveč naj bi sporočalo le svoja opazovanja. Društvo bi na ta način spoznalo želje članstva in jim skušalo ugoditi. Tov. Velnar poroča, da bo v tem letu Planinski vestnik skušal dvigniti svojo naklado in vpeljal na novo evidenco naročnikov. V ta namen je PZS dala natisniti nove naročilnice, ki jih morajo izpolniti vsi stari in novi naročniki. Izpolnitev te tiskovine je tudi potrebna, ker se je dvignila naročnina od 100.— na 150.— din letno in se mora vsak naročnik obvezati, da plača to naročnino. Ker znaša sedanja naklada Planinskega vestnika 3000 izvodov, članstva pa je preko 15.000, apelira na društva, naj poživijo propagando tudi v tej smeri. Tov. Žbona iz Radovljice se pritožuje zaradi kratkih rokov, ki jih postavlja PZS društvom za izvršitev posameznih nalog. Svojo pritožbo utemeljuje s tem, da se glasi postavljeni termin v več primerih na par dni in se ga društvo zaradi prezaposlenosti ne more držati. Prejme pojasnilo, da PZS ne more skrajšati terminov, ki jih postavljajo višje oblasti. Tov. Zupančič apelira na društva, da vrše kontrolo tudi nad delovanjem Gorske reševalne službe. Oskrbniki naj vestno pobirajo od nečlanov prispevke, iz katerih se mora GRS vzdrževati. Do sedaj se je v tem pogledu malomarno postopalo. Potrebo po markacijah in popravilu potov naj javljajo markacijskemu odseku pri PZS. Spominske knjige na vrhovih vsebujejo bogato gradivo za planinski muzej, zato jih je treba čuvati. Skrb za nameščenje spominskih knjig po vrhovih je prevzela GRS in naj se njej javlja potreba. Če izpolnjene spominske knjige naj se dostavljajo v shrambo PZS. GRS ima že nove legitimacije in znake za reševalce, ki naj čimprej pošljejo GRS svoje fotografije in izmeri 6 × 9 cm. Dokler reševalci nimajo legitimacij, tudi ne morejo imeti znakov. Na vseh bazah GRS bodo organizirani sestanki reševalcev. Zadevno okrožnico so baze že prejele. Na teh sestankih bo podano organizacijsko poročilo, zvezano s predavanjem zdravnika o prvi pomoči. Apelira tudi na društva, naj na mestih, ogroženih po plazovih, nameste svarilne tablice. Tov. Kosta predlaga, da se za čas planinskega tedna, ki ga bo PZS izvedla letos, izdajo posebne poštne znamke s slikami naših najlepših vrhov. Ob 12.30 zaključil tov. Zupančič sestanek s pozivom, naj PD današnje zaključke po svojih najboljših močeh izvedejo.

Planinarski Savez Hrvatske, ki je bil ustanovljen na osnovi sklepa II. kongresa Fizikturnega saveza Jugoslavije in je pod vodstvom znanega planinskega delavca in pisatelja dr. Gušića takoj pričel z intenzivnim delom, je v letu 1948 vidno poživil planinstvo in alpinizem v Hrvatski republiki, ki je po osvoboditvi nekaj let životarilo zaradi posledic vojne in raznih drugih ovir. Planinstvo ima na Hrvatskem že svojo 75 letno tradicijo in je doseglo tekom let znatno razvojno stopnjo; zadnja leta pred osvobodilno vojno so tudi hrvatski alpinisti pokazali v domačih planinah nekaj omembe vrednih uspehov in njihovo glasilo „Hrvatski planinar“ je prinašalo zanimive in tehtne poljudnoznanstvene, planinskopotpisne in alpinistične članke pretežno iz hrvatskih planin ter s tem opravljalo važno propagandno delo za spoznavanje in obisk prelepih planinskih področij Dinarskega gorskega sveta. V novi avtonomni planinski organizaciji PSH se vidno izživlja mladi planinski naraščaj, njega živahno udejstvovanje pa se zrcali v novoustanovljenem planinskem mesečniku „Naše planine“, ki je pričel izhajati z januarjem leta 1949 in že v prvih številkah kaže razveseljivo visoko raven planinskih krogov v bratski republiki. Uvodni ideološki članek „Planinarstvo u novoj Jugoslaviji“, ki je posnet po referatu, podanem na ustanovnem obćem zboru planinskih organizacij Jugoslavije, obravnava pri nas že znane in večkrat objavljene smernice in osnovne cilje sodobnega planinskega in alpinističnega pokreta v državi. Vladimir Blašković podaja v članku „Planinstvo na Hrvatskem pred in po osvoboditvi“ kratak historijat razvoja planinstva na Hrvatskem, pri čemer podčrtuje v začetku napredno in prirodoslovno-darwinistično usmerjeno delo ustanoviteljev najstarejšega jugoslovanskega planinskega društva, ki se je pozneje pod vodstvom frankovsko-klerikalnih elementov izrodilo v malomeščansko reakcionarno organizacijo ter kazalo vse slabosti te mentalitete. Politično napredno in delavskomarksistično društvo „Priatelj prirode“, ki se je zlasti uspešno udejstvovalo v Bosni, je v tem razdobju stalno preganjal režim, medtem ko je alpinistično „zelo aktivni klub „Slijeme“ razvijal živahno delavnost in tudi društvo „Runolist“ zbralo znatno število članstva pod svojim okriljem. Druga svetovna vojna je težko prizadela hrvatsko planinstvo, uničila mu je 96 % planinskih postojank ter vrsto aktivnih planinskih delavcev. V novi Jugoslaviji se na osnovi avtonomne organizatorne oblike pogloblja delo društva v smislu kulturno-prosvetnih smernic, množičnosti pokreta, pritegnitve mladine in množičnih organizacij

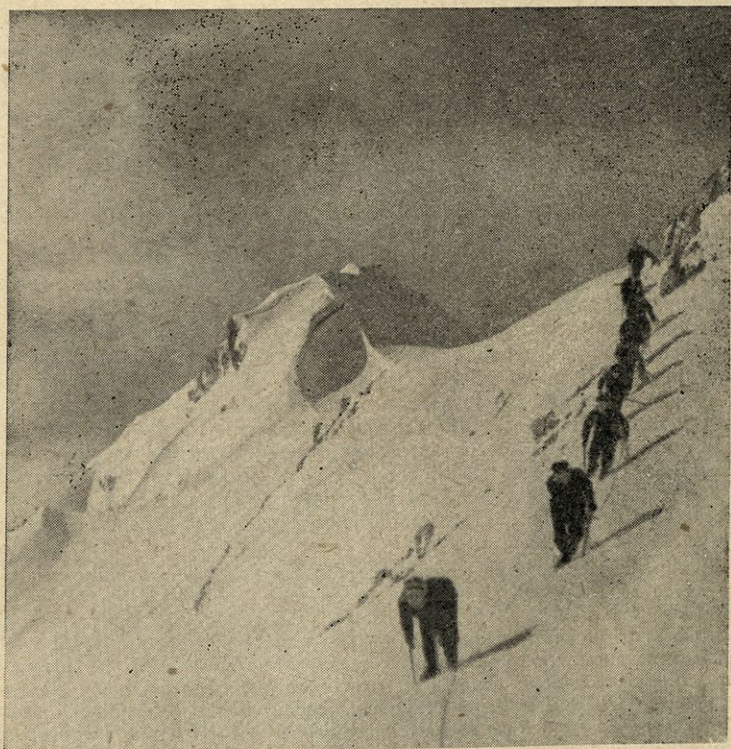
ter pospeševanja alpinističnega udejstvovanja kot vrhunske stopnje v planinstvu. O forsiranju alpinistične dejavnosti pričajo članki, Klek (1182 m) — smer jugovzhodne glave“, v katerem Krešo Mihaljević opisuje četrto ponovitev vzpona preko omenjene 200 m visoke stene, ki sta jo pred desetimi leti prvenstveno zmagala plezalni prvak Hrvatske, Slavo Brezovečki, in pok. Marijan Dragman. O novi varijanti v steni Kleka, tej izraziti plezalni gori hrvatskih alpinistov, piše Mirko Zgaga. V bosansko Crvnsico, ki ima na Pešti brdu, na Velikem Kuku, v Oklanici in v Merić-Kuku še dovolj neosvojenih sten (Jugovzhodna stena Merić-Kuka meri 1350 m relativne višine in je menda najvišja stena v državi!) nas vodi Slavo Brezovečki in opisuje odpravo 19 zagrebških alpinistov v to zanimivo pogorje, v katerem je družba opravila vrsto plezalnih, med njimi pet prvenstvenih vzponov, a doživela tudi planinsko nesrečo, ki ji je naložila težavno reševalno delo. Resno alpinistično stremljenje očituje tudi instruktorski-alpinistični tečaj PSH (19. — 30. XII. 1948), ki je bil na Oštreu v Samoborskem gorovju in na Zagrebškem Sljemenu ter se je zaključil v Julijskih Alpah z zimskim vzponom na Jalovec in Prisojnik. Poleg praktičnih tehničnih vežb v terenu je obsegal spored tečaja predavanja o planinstvu in alpinizmu, o zimski opremi, snegu in plazovih, organizaciji planinstva, o nevarnostih v gorah in o prvi pomoči ter o čitanju kart in orientaciji. Udeležencev je bilo 7, vodstvo je imel Slavko Brezovečki. Tečaj je dal nov kader alpinističnih instruktorjev in s tem izpolnil obcuto vrzel v hrvatski planinski organizaciji. Poleg omenjenih zimskih vzponov so zimskoalpinističnega značaja tudi poročilo dr. Ivo Lipovčaka o prvih smučinah na Vlasici - planini (leta 1929), Ninoslava Kućana novoletni vzpon na Mojstrovko, Josipa Ferenčina popis precej tvegane zimske ture na Kalško goro; literarne kvalitete pa je spis Vladimirja Nazora o mukotrpnem partizanskem pohodu preko Ljubine planine. Z zanimanjem sledime Hrvoju Macanoviću, ki nas vodi poleti v gorate predele otoka Visa in v podzemlje Titove pečine, kjer je vrhovni komandant jugoslovanskih partizanov bival leta 1944 in od koder je vodil zmagoslavne akcije osvobodilne vojske. Če še omenimo opis vzpona na Maglić (2387 m), eno najlepših jugoslovanskih gora, ki ga nam v prikupni besedi podaja Ivan Gropuzzo, smo izčrpali v glavnem vsebino prvih dveh števil hrvatske planinske revije; omeniti bi bilo le še Božidarja Kirigina zanimivi prikaz višinskega meteorološkega observatorija na Sljemeni, ki ga je ustanovil in ga vzdržuje in upravlja na čisto znanstveni osnovi geofizični zavod v Zagrebu ter P. Lučić-Rokija pietetno notico o delu in pomenu pok. M. Marko Debelakove - Deržaj.

Dober vpogled v organizatorno in gospodarsko delo PSH pa nam nudi referat tajnika, ki ga je podal na sestanku na Sljemeni 25. XI. 1948. V šestih mesecih je Savez ustanovil že 11 planinskih društev; število članstva je znašalo okrog 4000, povečava z množičnimi organizacijami je bila nezadostna, statistika in evidenca pomanjkljiva, načrt za leto 1948 nezadovoljivo izdelan. Kljub nedostatkom so bili doseženi lepi uspehi. V gradnji planinskih zatočišč se je zlasti izkazalo PD Reka, ki je že odprlo planinsko kočo na Lisini, zgradilo planinski dom na Platku (Gorski Kotar) in dokončuje smučarski dom na Snježniku (blizu Risnjaka), Splitčani so popravili kočo na Mosorju, PD Zagreb je uredilo kočo na Sljemeni in v novembru odprlo postojanko na Oštreu pri Samoboru. Delnice grade kočo na Petehovcu nad Delnicami, ki bo služila planincem in smučarjem. Savez se namerava potezati tudi za to, da se mu vrnejo v upravo štiri velike planinske zgradbe na Sljemeni, planinske koče na Učki, Trsteniku in Planiku ter koča na Kalniku pri Križevcih. V načrtu je naglo popravilo koče na Kamešnici in velebitških postojank na Zavižanu, Rosijeve kolibe, koče na Ogradnici na Bačić kosi, zavetišča na Belih stenah v Gorskem Kotaru, koče na Vošcu nad Makarsko in na Orjenu nad Dubrovnikom. PD Hrvatske imajo sedaj 5 urejenih koč, 5 jih gradijo in 8 jih čaka na obnovitev. Nekatera društva so uspešno gojila množične izlete in prirejala predavanja. Zagreb je dobro organiziral markacijski, alpinistični in smučarski odsek, takisto PD Reka. V celoti je bilo zaznamovanih 25 potov v dolžini 192 km. Glavna planinska prireditve v letu 1948 je bil planinski teden, načrtno število 10.000 izletnikov je bilo prekoračeno za 2000; Zagreb sam je dal 5000, Karlovec 1550 izletnikov. Zagreb prireja redne tedenske sestanke članstva, ki jih obišče do 300 planincev. Predavanj je bilo 26 (12 samo v Zagrebu), strokovnih tečajev troje. Tajnik je zaključil poročilo z ugotovitvijo, da so glavne bodoče naloge PSH utrditev in razvoj organizacije, pritegnitev množičnih organizacij; izgraditev planinskih zavetišč, poglobitev kulturnoprosvetnega dela, vzgoja naraščaja in instruktorskih kadrov ter zavestno in dosledno načrtno delo v okviru petletnega plana v fizikulturi

Zimski alpinistični tečaj AO Radovljica. Alpinistični odsek Planinskega društva Radovljica je organiziral v dneh od četrтка, 20. januarja, do nedelje, 23. januarja, na Begunjščici zimski alpinistični tečaj. Članstvo odseka se je na tečaj že v dolini dobro pripravilo. Tečaj je vodil radovljiški alpinist Stanko Fon. Tehnični vodja tečaja je bil Janko Blažej z Jesenic, fotoreporter Severin Golmajer, sanitetni referent Franc Jurkovič. Poleg navedenih so se tečaja udeležili še Janko Grile, Joža Teran, Boris Robič in Vera Lavrih, vsi člani PD Radovljica, Stane Ulčar iz Gorij in Bogomir Kale iz Zagreba kot gost. Kasneje so na tečaj prispeli Polde Janša, Tone Suhar in Ivan Kos iz Radovljice ter tajnik PD Radovljica, tov. Bruno Žbona, skupno torej 15 udeležencev.

V četrtek, 20. januarja so tečajniki prispeli na Begunjščico k Roblekovemu domu.

V petek, 21. januarja je vodja Fon ob sedmih otvoril tečaj, pojasnil način dela in razdelil tečajnike na naveze. Poleg vodij Fona in Blažaja sta še samostojno vodila svojo navezo Janko Grile in Franc Jurkovič. Ob 7.15 uri je Blažej kratko pojasnil uporabo cepina, derez ter vrvi, nakar so se tečajniki odpravili na turo. Begunjščica nima strmih sten in ne nudi alpinističnih problemov, pač pa je pozimi s svojimi strmimi poledenelimi in skrepenelimi vesinami, posejanimi s skalami in prekinjenimi z grapami in skoki kaj nevarna gora. O tem govore dokaj številne nesreče, ki so prav na Begunjščici zelo pogoste. Zato so tečajniki vse svoje vzpone izvršili navezani in pravilno opremljeni s cepinom in derezami, kar je imelo poleg tega, da je bil tečaj zaključen brez najmanjše nezgode, še svoje nadaljnje pozitivne plati. Tečajniki so se navezali in si pritrdili dereze na noge že pred kočo. V pravilni hoji so nato odšli proti vrhu. Med potjo jih je obsijalo sonce in pod njimi je zavalovilo megleno morje. V primernem terenu so vežbali plezanje v kopni skali in pravilno varovanje s cepi-

Proti vrhu Begunjščice

Foto Severin Golmajer

Na grebenu Begunjščice

Foto Severin Golmajer

nom v zasneženi grapi. Ob enajstih so dosegli vrh. Po kratkem počitku so se spustili nekaj metrov na severno stran ter okobalili in presekali grebensko opast. Nato so se po zapadnem grebenu vrnili h koči. Pri povratku so na strmini z lepim iztekom vežbali padanje in pravilno ustavljanje s cepinom. Po kosilu je bil odmor, ki so ga tečajniki uporabili za to, da so izpopolnili nedostatke na svoji opremi, pomagali v kuhinji, napravljali drva. Od 15. do 16. sta predavala Teran o „Nevarnosti plazov“ in Blažej o „Tehnični opremi alpinista“. Od 16. do 17.30 ure so se vadili tečajniki v visokogorskem smučanju na snežišču pod kočo; nato je Robič predaval o „Geološkem sestavu naših Alp“ in o „Flori“. Po večerji sta predavala Lavrihova o „Imenoslovju Stoleve skupine“ in Fon o „Vrveh“ do 21.30 ure, ko so tečajniki odšli spat.

V soboto, 22. januarja so tečajniki ob pol osmih zapustili kočo in v pravilni hoji z derezami prečili zaledenelo južno pobočje Begunjščice do planine Preval. Med potjo je naletaval sneg, splašili so velike črede gamsov. S planine so se povzpeli na vzhodni greben in po grebenu na vrh. Posijalo je zopet sonce, a na grebenu je divjal silen vihar in vrtinčil preko roba snežne zastave. Kakor prejšnji dan so tečajniki sestopili po zapadnem grebenu in vežbali v bližini koče pravilno zaviranje padca s cepinom. Od 15. do 17. ure so vadili pravilno navezovanje (enojni in dvojni vodniški vozeli), spuščanje po vrvi (Dülferjev in naramnični sedež) ter uporabljanje Prusikovih zank. Od 17. do 18.30 ure so sledili referati. Grile je predaval o „Zgodovini alpinizma“, Fon o „Orijentaciji“. Po večerji je predaval Jurkovič o „Prvi pomoči“, Blažej pa je seznanil tečajnike s „Težavnostnimi stopnjami“ in z „Osnovami reševanja“. Sledila je še kratka kritična ura.

V nedeljo, 23. januarja so pričeli ob sedmih z vežbanjem tehnike reševanja. Z reševalno vrečo so transportirali tovariša in ga nato prenašali z reševalno vrečo in reševalnimi drogovi, končno so ga odpeljali po snegu s smučmi, spojenimi s spojnim ogrodjem. Ob 9. uri so odšli tečajniki na severno plat gore in se tam vadili v plezanju s pravilnim varovanjem, v samovarovanju in plezalnih medklicih. Ob 11. uri so tečajniki v jedilnici teoretično obnovili in pregledali vso obdelano snov. Po kosilu je predaval smučarski učitelj Gabrijel Perko o „Visokogorskem smučanju in o smučarski opremi“. Na snežišču pred kočo so nato tečajniki vežbali 2 uri pod vodstvom učitelja smučarske like. Ob 16.30 uri je vodja Fon zaključil tečaj in dal dovoljenje za razhod. Zadovoljni in zagoreli so se tečajniki vrnili v dolino.

J. B.

Sprosti se skrbi

pri napornem delu, športu
in vsakdanjem življenju,

obvaruj se gmočne škode,

ki Ti jo lahko prizadene
nezgoda. Lažje bo Tvoje
delo in večji bo uspeh!

Nizka premija, ugodni načini zavarovanja

proti nezgodam v poklic-
nem in zasebnem življe-
nju, skupinska zavaro-
vanja delovnih kolektivov
in športnikov, učencev,
otrok itd.

ti nudijo vso zavarovalno zaščito!

Državni zavarovalni zavod

Pojasnila dajejo zastopniki v vseh krajih države

LJUBLJANA

*Vam nudi fizikulturene
potrebiščine
za vse panoge
športa*